

TAMPEREEN YLIOPISTO

Reserviläisnaisten osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen

Susanna Takamaa
Pro gradu –tutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Sosiaalipolitiikan koulutusohjelma
Toukokuu 2014

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

TAKAMAA, SUSANNA: Reserviläisnaisten osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen

Pro gradu –tutkielma, 95s., 11 liites.

Sosiaalipolitiikka

Toukokuu 2014

Tutkielman aihe on vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneiden naisten osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Reserviläisiä yleensä on tutkittu aikaisemmin tieteellisissä tutkimuksissa vähän, reserviläisnaisia taas ei ole tutkittu juuri lainkaan. Puolustusuudistusten myötä reserviläisten merkitys kokonaismaanpuolustuksessa kasvaa, jolloin reserviläisiä koskeva tutkimus on tärkeää.

Työ on suureksi osaksi kuvailevaa tutkimusta. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää, kuinka aktiivisesti jäsenjärjestöihin kuuluvat reserviläisnaiset osallistuvat vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan ja miksi, mikä estää vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan osallistumista, ja millaisia kokemuksia reserviläisnaisilla vapaaehtoisesta maanpuolustustoiminnasta on. Käsittelen myös suomalaisen vapaaehtoisen maanpuolustuksen piirteitä sekä vapaaehtoista maanpuolustusta kansalaistoimintana.

Päämetodinä tutkimuksessa käytän tapaustutkimusta. Tutkimuksen lähdemateriaalin olen kerännyt kyselylomakkeella, joka lähetettiin sähköisesti Reserviläisliitto ry:n ja Suomen Reserviupseeriliitto ry:n yhteisestä jäsenrekisteristä poimituille naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneille naisille. Kyselyn avulla sain aineistoon 237 käyttökelpoista vastausta.

Tässä tutkimuksessa käyttämäni aineiston perusteella vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvat naiset eivät ole homogeeninen joukko vaan toimintaan osallistutaan siviilisäädystä, lasten lukumäärästä ja koulutuksesta riippumatta. Esteitä osallistumiselle olivat ajanpuute, toiminnan koettu sisäänpäin lämpiävyys ja niin sanottu ukkoontuminen sekä korkea kynnyksinä lähteä yksin toimintaan mukaan. Erityisesti puutteet toiminnasta tiedottamisessa estivät osallistumista. Toimintaan kannustivat arvot, halu kehittää omia sotilaallisia valmiuksia, kertausharjoitusvuorokaudet sekä verkostoituminen ja me-henki.

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Vapaaehtoistyö ja –toiminta.....	3
2.1 Vapaaehtoistyö kansalaistoiminnan muotona.....	3
2.2 Osallisuus ja osallistuminen.....	9
2.3 Vapaaehtoinen maanpuolustus.....	20
2.4 Naisten vapaaehtoinen asepalvelus.....	28
2.5 Suomalainen maanpuolustustahto.....	35
3 Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus	40
3.1 Tapaustutkimus tutkimusmenetelmänä.....	40
3.2 Tutkimustehtävät.....	43
3.3 Tutkimusaineisto.....	44
3.4 Kyselylomake reserviläisnaisille.....	46
4 Reserviläisnaisten osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen	50
Vastaajien taustamuuttujat	50
On osallistunut	53
Ei ole osallistunut.....	54
Vastaajien asenne.....	60
5 Mikä estää osallistumista?	66
Ajan puute	66
Ei ole tuttuja, jotka osallistuvat, tai matalan kynnyksen toimintaa.....	68
Ei ole tietoa siitä, millaista toimintaa on tarjolla	70
Toiminta on sisäänpäin lämmennyttä ja ukkoontunutta	72
6 Osallistumista edistävät tekijät.....	74
Arvot	74
Halu kehittää omia sotilaallisia valmiuksia	76
Kertausharjoitukset	78
Verkostoituminen ja me-henki.....	80
7 Pohdinta ja johtopäätökset	82
Lähteet.....	87
Liitteet	96

1 Johdanto

Tutkimukseni käsittelee vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneiden naisten osallistumista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Viitataan heihin läpi tutkimuksen termillä reserviläisnainen. Vuonna 1995 voimaan astunut laki mahdollisti naisten osallistumisen asepalvelukseen, jonka myötä vuosittain on koulutettu noin viisisataa naista puolustusvoimien sodanajan tehtäviin. Kohta kaksikymmentä vuotta voimassa ollut mahdollisuus suorittaa asepalvelus on synnyttänyt reserviin noin kuuden tuhannen naisen joukon.

Naisten asepalvelus herätti etenkin lain voimaan astumisen aikaan paljon huomiota ja synnytti muun muassa tutkimusta siitä, millaiset naiset palvelukseen hakeutuvat ja millaisia odotuksia heillä palveluksesta on. Reserviläisnaisia, samoin kuin reserviläisiä yleensä, on kuitenkin tutkittu melko vähän. Puolustusvoimauudistuksen myötä reservin merkitys kokonaismaanpuolustuksessa tulee kasvamaan, kun maanpuolustus toimintoja kuten vapaaehtoisia koulutuksia ja sotilaallisten taitojen ylläpitämistä siirretään nykyistä enemmän vapaaehtoistoimijoille, kuten Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle ja vapaaehtoisjärjestöille. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää kuinka aktiivisesti asepalveluksen suorittaneet naiset osallistuvat vapaaehtoiseen maanpuolustukseen.

Tutkimuskysymykseni käsittelevät sitä, kuinka aktiivisesti ja millä tavoin jäsenjärjestöihin kuuluvat vapaaehtoiseen asepalveluksen suorittaneet naiset osallistuvat vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan ja miksi, ja mikä estää toimintaan osallistumista. Lähestyn tutkimusongelmaa tapaustutkimuksen kautta. Tässä tutkimuksessa tapaustutkimuksen kohteena on valtakunnalliseen järjestötoimintaan kiinnittyvä tapa-

us, kansalaistoiminta. Tarkastelen tapausta vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvien naisten kautta.

Tutkimuksen aihe on ajankohtainen. Reserviläisten rooli vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa korostuu esimerkiksi puolustusvoimien suunnatessa valittuja tehtäviä vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintoihin. Tällaisia ovat esimerkiksi karsittujen kertausharjoitusvuorokausien korvaaminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutuksilla ja harjoituksilla, sekä laajan järjestökentän toimijoiden hyödyntäminen esimerkiksi kouluttajatehtävissä. Asepalveluksen suorittaneiden naisten näkyvyys vapaaehtoisessa maanpuolustustoiminnassa koetaan vähäiseksi, mutta naisten osallistumisaktiivisuutta tai syitä osallistumattomuudelle ei ole tutkittu.

Tutkimuksen tavoite pohjimmiltaan on tuoda esiin reserviläisnaisten näkemyksiä vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminnasta ja sen jäsenjärjestöistä, sekä mahdollisesti tarjota jäsenjärjestöille tietoa siitä, miten naiset saataisiin paremmin toimintaan mukaan. Koska vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneista naisista jopa 70 prosenttia saa varusmiespalveluksen aikana johtajakoulutuksen on mielestäni myös puolustusvoimien etu, että motivoituneet asevelvolliset naiset innostetaan ylläpitämään ja jakamaan taitojaan myös reserviin siirryttyään.

2 Vapaaehtoistyö ja -toiminta

Tässä tutkimuksessa käsittelemäni vapaaehtoinen maanpuolustus on vain yksi monista kansalaistoiminnan muodoista. Vapaaehtoistyön ja -toiminnan juuret ovat perinteisessä kansalaistoiminnassa. Tässä luvussa käsittelen vapaaehtoistyötä kansalaistoiminnan muotona, osallisuutta ja osallistumista vapaaehtoistyössä sekä sosiaalisen pääoman merkitystä vapaaehtoistoimintaan osallistumisessa. Esittelen myös naisten maanpuolustuksellisia piirteitä omaavia järjestötoimintamuotoja sekä merkittävimmät jäsenjärjestöt Maanpuolustusnaisten Liitto ry:n, Sotilaskotiliitto ry:n, Reserviläisliitto ry:n (RES) sekä Suomen Reserviupseeriliitto ry:n (RUL).

Tutkimuksen pääosassa ovat reserviläisnaiset, joista puhuttaessa viitataan naisiin, jotka ovat suorittaneet naisten vapaaehtoisen asepalveluksen, ja ovat täten asevelvollisia siihen vuoteen asti, kun täyttävät 60 vuotta. Tästä syystä on perusteltua avata naisten mahdollisuutta suorittaa asepalvelus, palveluksen rakennetta sekä naisten asepalvelukseen liittyvää aikaisempaa tutkimusta.

2.1 Vapaaehtoistyö kansalaistoiminnan muotona

Kansalaistoiminta viittaa toimimiseen yhteiskunnan eri toimintaympäristöissä yksityistä elämänpiiriä laajemmin. Se on perusluonteeltaan yhteistoimintaa muiden kanssa. Kansalainen voi toki toimia yhteiskunnassa myös itsekseen ja pyrkiä vaikuttamaan itselleen tärkeisiin asioihin. Kansalaistoiminnan käsite varataan tarkoittamaan ihmisten aktiivista, konkreettista toimintaa yhdessä. Muusta yhteistoiminnasta kansalaistoiminnan erottaa pyrkimys omaa lähipiiriä laajemman ihmisjoukon hyvinvoinnin edistämiseen. (Harju 2003, 10-12.)

Käytännössä kansalaistoiminta saa yhteiskunnassa hyvin monenlaisia muotoja. Sitä on toimiminen vapaamuotoisissa ryhmissä tai verkostoissa, jotka voivat olla lyhytaikaisia yhteenliittymiä tai vuosikausia kokoontuneita ryhmiä. Toiminnalla on usein selviä yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavoitteita mutta organisaatiomuoto voi olla joko hyvin väljä sosiaalinen verkosto tai selvästi strukturoitu, muodollisesti järjestäytynyt rekisteröitynyt yhdistys. Toiminta voi olla myös monin eri tavoin aatteellista, esimerkiksi puolueen poliittiseen ideologiaan sitoutunutta tai ammattiyhdistysaatteeseen pohjautuvaa vaikuttamistoimintaa. Selvän yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavoitteen sijaan kansalaistoiminta voi pyrkiä myös välittömämpään hyvinvoinnin kokemusten edistämiseen. Näin toimivat esimerkiksi harrastus- ja virkistystoimintaa järjestävät kerhot, klubit, urheiluseurat ja nuorisojärjestöt, sekä vapaaehtoistoiminnalla erilaisia hyvinvointipalveluita tuottavat järjestöt ja verkostot. (Nivala 2010, 200-201.)

Yhdessä tekeminen on kansalaistoiminnan ydin, joten tekemiseen perustuva hyvinvointi on kansalaistoiminnan hyvinvointivaikutusten tarkastelussa keskeisin alue. Käytännön tekeminen ja toiminta yhdessä ja yhteisen hyvän päämäärän saavuttamiseksi tarjoavat monenlaisia mahdollisuuksia toteuttaa itseään erilaisissa palvelu-, auttamis- ja vaikuttamistoiminnoissa. Tällainen tekeminen on usein hyvin merkityksellistä sekä vastaanottajille että toteuttajille, ja varsinkin jälkimmäisille se tarjoaa elämän mielekkyyttä vahvistavia merkityksellisyyden kokemuksia. (Nivala 2010, 207-208.) Käsite vapaaehtoistyö painottaa yksilön toimintaa, jolloin yksilö tekee oman vapaan tahdon ratkaisuja toiminnastaan. Yksilötoiminta tapahtuu kuitenkin organisoituna eli se liittyy yksilön toimintaa laajempaan organisoituun tarkoituksenmukaiseen toimintaan. Sosiaalisen vapaaehtoistyön voidaan ymmärtää tähtäävän samantapaisiin tavoitteisiin kuin sosiaalipolitiikan. Se voi kohdistua laajemmalle sosiaalipoliittiselle alueelle kuin sosiaalisyö eli vapaa-aikaan, koulutukseen, asumiseen, ympäristöön ja työelämään. Usein käsite vapaaehtoistyö ymmärretään yksilöiden tai ryhmien konkreettiseksi toiminnaksi ja

vapaaehtoistoiminta tätä toimintaa organisoivien järjestöjen toiminnaksi. (Koskiahon 2001, 16.)

Kun hyvinvointipalveluita tuotetaan kansalaistoimintana, lähtökohtana ovat yhdessä tekeminen, auttamisen halu ja pyrkimys toteuttaa niitä omaehtoisesti omien ja yhteisten toiveiden pohjalta. Toiminnassa voidaan joustavasti ja luovasti vastata erilaisiin tarpeisiin, sillä kansalaistoimintaa eivät rasita samat viralliset velvoitteet tai hidas hallintokoneisto, kuin julkisen palvelun tuotannon toimijoita. Nykyisin kansalaisyhteiskunta monesti paikkaa julkisiin palveluihin syntyneitä aukkoja. (Nivala 2010, 209-210.) Kansalaistoiminta on täten tärkeä osa yhteiskunnan hyvinvointijärjestelmää, jonka rooli ja painopisteet esimerkiksi palveluntarjoajana muuttuvat valtion tilanteen mukaan. Puhutaan usein niin sanotun kolmannen sektorin roolista palveluntuottajina.

Suomalainen yhteiskunta jaotellaan rakenteeltaan usein eri sektoreiksi. Markkinat ja talous muodostavat yhden sektorin, valtio ja julkinen valta toisen sektorin, ja kolmanneksi sektoriksi katsotaan järjestöjen, yhdistysten ja muiden kansalaisista nousevan toiminnan, kuten vapaaehtoistyön muodostama kokonaisuus. (Holopainen 2008, 44.) Järjestökenttä on kuluneen vuosikymmenen aikana muuttunut lähes huomaamatta perinteisen sosiaalisen toimijan roolista myös taloudelliseksi toimijaksi, joka täydentää suomalaista hyvinvointipalvelujärjestelmää ja luo toiminnallaan hyvinvointia ympäristöönsä. (Lehmusto & Mäkelä 2008, 124.)

Järjestöillä on siis merkittävä rooli yhteiskunnan hyvinvoinnin lisäämisessä ja ylläpitämisessä sekä erilaisten hyvinvointipalveluiden tuottajana. Kansalaistoiminnan alle järjestäytyvä järjestökenttä on Suomessa perinteisesti rakennettu tietylle organisaattiorungolle, jossa paikallisyhdistyksiä ohjaa piiritason toiminta ja kansallisella tasolla liitto tai muu keskusjärjestö.

Yhdistys on eräänlainen järjestötoiminnan perustaso, jonka toiminnalle koko järjestörakenne perustuu. Yhdistyksen toiminta-alue on usein sama kuin kunnan alue, jos-

kin alueet voivat myös vaihdella. Paikallisyhdistysten keskeinen vaikuttamiskeino on niiden edustama oman alansa asiantuntijuus. Kansalaisjärjestöt ovat yleensä jakaneet Suomen piireihin, joissa keskuspaikkana on yleensä piiritoimisto. Piirien tehtävänä on tukea paikallisyhdistysten toimintaa, ja niitä voidaan pitää eräänlaisena keskusjärjestön ja yksittäisten yhdistysten välisenä kokoavana organisaationa. Keskusjärjestöt ovat merkittäviä valtakunnallisia edunvalvoja järjestön ajamissa asioissa. Ne koordinoivat oman yhdistyskenttensä toimintaa, suunnittelevat valtakunnallisia kampanjoita sekä vapaaehtoisten koulutuksia. Ne myös tekevät alansa valtakunnallista vaikuttamistyötä yleensä hyvin pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Lisäksi monilla keskusjärjestöillä on keskeinen asiantuntijarooli valtionhallinnon päätöksenteossa, ja niiltä pyydetään edustajia asioita valmisteleviin työryhmiin sekä lausuntoja ja kannanottoja. Keskusjärjestön toiminnan ja vaikuttavuuden kannalta on oleellista, että järjestön paikallisyhdistyksillä on paljon henkilöjäseniä, sillä se lisää järjestön sanomalle vaikuttavuutta ja painoarvoa. (Ilvonen 2006, 37-38.)

Suomessa toimivat vapaaehtoisorganisaatiot kuten vapaaehtoiset maanpuolustustoimijat ovat tämän kaltaiseen perinteiseen organisaatiojärjestykseen nojaavia toimijoita. Esimerkiksi Suomen Reserviupseeriliitto ry on toiminnan keskusjärjestö, jonka alle rakentuvat eri piirit, jotka tukevat paikallisjärjestöjen toimintaa. Vastaavanlaisia maanpuolustuksellisia järjestöjä ovat esimerkiksi Reserviläisliitto ry sekä Maanpuolustusnaisten Liitto ry. Samankaltaisesti järjestäytyneitä, yhteiskunnallista vapaaehtoistyötä harjoittavia toimijoita ovat esimerkiksi Martat, Suomen Punainen Risti, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, sekä vapaaehtoinen palokunta (VPK). Näistä Suomen Punainen Risti on osa myös kansainvälistä organisaatiota ja sen kansallinen keskusjärjestö toimii yhteistyössä kansainvälisellä tasolla.

Kun henkilö on mukana vapaaehtoistyössä tai hänet valitaan järjestön luottamuselimiin, suhde toimintaan vahvistuu ja yhteisön toimintatavat ja kulttuuri alkavat

vaikuttaa häneen. Uusi rooli muokkaa käsityksiä kyseisestä järjestöstä toimintajärjestelmänä ja organisaationa. Toimintaan liittymisen myötä kiinnitytään samalla ihmisiin ja saadaan hyvän olon tunnetta ihmisten välisestä kanssakäymisestä ja hyvän asian parissa toimimisesta. (Märkjärvi 2012, 48-49.) Kansalaistoiminta edellyttää aktiivista kansalaisuutta, mutta toisaalta myös kansalaistoimijuus vahvistaa aktiivista kansalaisuutta lisäämällä sosiaalista pääomaa ja synnyttämällä yhteisöllisyyttä. Nämä ovat tärkeitä edellytyksiä inhimilliselle, sosiaaliselle ja taloudelliselle hyvinvoinnille sekä demokraattiselle yhteiskuntajärjestelmälle. (Holopainen 2008, 43.)

Naisten vapaaehtoinen maanpuolustus kansalaistoimintana

Olen edellisessä kappaleessa esitellyt kansalaistoimintaa sekä sen toimintatapoja. Kuten on todettu, Suomessa kansalaistoiminta on järjestetty perinteisesti jakaen toiminta paikalliselle tasolle, piiritasolle ja keskusjärjestön tasolle. Naisten vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminnasta voi erottaa muutaman suuren jäsenjärjestön, joiden toiminta on jaettu tällä tavoin, ja joiden kautta naisten kansalaistoiminta vapaaehtoisen maanpuolustuksen kentällä on mahdollista. Näitä ovat Maanpuolustusnaisten Liitto ry, Sotilaskotiliitto ry, Reserviläisliitto ry, sekä Suomen Reserviupseeriliitto ry.

Maanpuolustusnaisten Liitto ry perustettiin vuonna 2004 kahden suuren naisten vapaaehtoisen maanpuolustustyötä tekevän liiton, Suomen Maanpuolustusnaisten Liitto ry:n ja Suomen Naisten Maanpuolustusjärjestö ry:n yhdistettyä toimintansa, ja on yksi Naisten Valmiusliiton jäsenjärjestöistä. Sen tarkoituksena on muun muassa naisten maanpuolustustahdon, -tiedon ja -taidon vahvistaminen, sekä kouluttaa ja kannustaa naisia valmentautumaan kriisi- ja poikkeusolojen tehtäviin. (Maanpuolustusnaisten Liitto ry 2013a.) Maanpuolustusnaiset ovat aktiivisesti mukana alueidensa vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa toimien niin kurssilaisina, kouluttajina kuin kurssi-

en johtajinakin. Liiton jäseniin kuuluu 95 yhdistystä, ja liiton jäsenmäärä on noin 3000 naista. (Maanpuolustusnaisten Liitto ry 2013b.) Maanpuolustusnaisten Liitto ry toimii tiiviissä yhteistyössä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) kanssa, mutta ei itse järjestä sotilaallista koulutusta.

Sotilaskotijärjestö on Suomen vanhin yhtäjaksoisesti toiminut vapaaehtoisuuteen perustuva maanpuolustusjärjestö. Toiminta on alkanut vuonna 1918. (Sotilaskotiliitto ry 2013a.) Järjestön tarkoitus on toimia maanpuolustushenkeä ja –valmiutta edistävänä maanpuolustusjärjestönä. Se huolehtii varusmiesten ja reservin kertausharjoituksessa olevien, sotilaskotiyhdistysten jäsenten ja henkilöstön hyvinvoinnista. (Taskutietoa Sotilaskotityöstä 2013.) Sotilaskotisisareksi, niin sanotuksi ”vihreäksi sisareksi”, voi liittyä kuka tahansa yhdistyksen johtokunnan tai hallituksen hyväksymä 16 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen, nainen tai mies. Sotilaskotijärjestö kouluttaa aktiivisesti sekä vapaaehtoisia sisaria että henkilökuntaa. Koulutuksen osalta yhteistyötä tehdään Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sekä puolustusvoimien kanssa. Vuoden 2008 alusta voimaan tullut laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta on mahdollistanut myös siviilien varaamisen ja kouluttamisen poikkeusolojen tehtäviin. Näin myös sotilaskotisisaria voidaan sijoittaa puolustusvoimien sodan ajan kokoonpanoon. (Sotilaskotiliitto ry 2013b.) Vuonna 1921 perustettu Sotilaskotiliitto on sotilaskotiyhdistysten keskusliitto. (Suomen sotilaskotiliitto ry 2013c.)

Suurin Suomessa toimiva vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekevä järjestö on vuonna 1955 perustettu Reserviläisliitto ry (RES), jonka organisaatioon kuuluu 18 maakunnallista piiriä ja yli 350 paikallista jäsenyhdistystä. Henkilöjäseniä liiton paikallisyhdistyksissä on noin 36 000. Liiton tehtävänä on ylläpitää ja kehittää kansalaisten maanpuolustustahtoa sekä reserviläisten kenttäkelpoisuutta. Yleisimpiä toimintamuotoja ovat ammunta, maastotoiminta, liikunta ja urheilu, erilainen koulutus sekä maanpuolustustahdon ylläpitämiseen tähtäävä työ. Liitolla on myös laajaa veteraanityötä. Reser-

viläisliitto on aktiivisesti mukana MPK:n toiminnassa, ja lähes puolet MPK:n kouluttajista onkin liiton jäseniä. Reserviläisliitossa henkilöjäsenet kuuluvat liiton paikallisyhdistyksiin. Periaatteessa jäseneksi voi liittyä kuka tahansa täysi-ikäinen Suomen kansalainen, joskin jäsenyysehdot vaihtelevat yhdistyksittäin. (Reserviläisliitto ry 2013a.)

Suomen Reserviupseeriliitto ry (RUL) on reserviupseerien valmiuksia kehittävä yhteistoimintajärjestö, joka vaikuttaa maanpuolustusedellytysten paranemiseen ja tukee valtakunnan turvallisuutta. Liittoon kuuluu tällä hetkellä noin 28 000 jäsentä 350 jäsenyhdistyksen ja 20 reserviupseeripiirin kautta. Liiton tehtävänä on ylläpitää reserviupseerien sotilaallisia tietoja, johtajakykyä ja valmiuksia, sekä toimia reserviupseerikerhojen ja niiden jäsenten välisenä yhdyssiteenä. (Suomen Reserviupseeriliitto ry 2013a.) Sen arvoja ovat isänmaallisuus, hyvä johtajuus, veteraanien perintö ja yleinen asevelvollisuus. (Suomen Reserviupseeriliitto ry 2013b.) Tyypillisesti reservin upseeri kuuluu liittoon oman paikallisyhdistyksen eli reserviupseerikerhon kautta. Jäseneksi hyväksymisestä päättää virallisesti paikallisyhdistyksen hallitus. Perinteisesti reserviupseeriyhdistykset ottavat jäsenikseen vain reserviupseerikoulutuksen saaneita. (Suomen Reserviupseeriliitto ry 2013c.) Poikkeuksiakin on järjestökohtaisesti.

2.2 Osallisuus ja osallistuminen

Kun tutkitaan vapaaehtoistoimintaa, on syytä pohtia syitä sille, miksi yksilö kokee toimintaan osallistumisen tärkeäksi. Toiminnalla, joka vie yksilön aikaa tuottamatta taloudellista hyötyä, on oltava muita, ei-aineellisia kannustimia. Tällaisia toimintaan kannustavia syitä ovat muun muassa osallisuuden ja osallistumisen motiivit sekä sosiaalisen pääoman kerryttäminen.

Osallisuuden käsite viittaa kuulumiseen yhteiskuntaan tai yhteisöön, sekä kysymykseen poliittisten yhteisöjen toimintatavoista, niin sanotusta poliittisesta kulttuuris-

ta. Osallisuutta on mahdollista lähestyä monesta erilaisesta sinänsä perustellusta ja pätevästä lähtökohdasta. Osallistuminen puolestaan liittyy konkreettisemmin kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin itseään ja lähipiiriään koskevassa päätöksenteossa. (Bäcklund ym. 2002, 7.) Osallisuus on siis lähinnä asioiden teoreettista tarkastelua, kun taas osallistuminen on konkreettista tekemistä itseensä vaikuttavien asioiden suhteen.

Kun osallisuus ymmärretään laaja-alaisesti, se voi olla osallistumista, osallistamista tai valtaistamista. Syvimmässä merkityksessään osallisuus sisältää sitoutumisen vaatimuksen. Se viittaa pitkäaikaiseen sopimuksellisuuteen tietyn tehtäväkokonaisuuden toteuttamisessa. Osallisuus voi alkaa valtaistamisesta tai osallistamisesta, mutta se ei voi jäädä näihin. Pitkällä aikavälillä tarvitaan myös omaehtoista osallistumista. Osallistumiselle onkin ominaista juuri vapaaehtoisuus ja omaehtoisuus. (Koskiahho 2002, 37.)

Valtaistaminen yhdistetään kansalaisten valtaan, itseluottamukseen, itsemääräämiseen ja kansalaisten itsensä harjoittamaan kontrolliin. Valtaistaminen voidaan tulkita myös itseavuksi ja kansalaisten omaksi toiminnaksi, osallistumiseksi. Sen tarkoitus on saada valtaistamisen kohteet täysivaltaisiksi kansalaisiksi ja toimijoiksi, jotka voisivat osallistua täysipainoisesti erilaisiin osallisuustoimiin yhteiskunnassa. (Koskiahho 2002, 37-38.)

Miksi vapaaehtoistoimintaan osallistutaan?

Anne Birgitta Yeungin (2002, 32-22) tekemän vapaaehtoistoimintaa käsittelevän tutkimuksen mukaan yleisellä tasolla vapaaehtoistoimintaan osallistumisen yleisin motivaatiotekijä on halu auttaa ihmisiä. Tämän jälkeen seuraavaksi yleisin motiivi on ylimääräisen vapaa-ajan käyttäminen johonkin hyödylliseen toimintaan, joka tarjoaa säännöllistä ohjelmaa päiviin. Jonkin muun kuin auttamishalun tai ylimääräisen vapaa-ajan nosti

tärkeimmäksi vapaaehtoistoiminnan tekijäksi vain harvempi kuin yksi kymmenestä suomalaisesta.

Naisten kohdalla korostuvat vapaaehtoistoiminnan motiiveina auttamishalu, into oppia uusia asioita sekä toive tutustua uusiin ihmisiin. Kansalaisvelvollisuuden täyttäminen tai yleinen kiinnostuneisuus johonkin ovat naisilla selkeästi miehiä harvinaisempia vapaaehtoisuuden motiiveja. Miehet mainitsevat naisia useammin ystävän tai tuttavän vaikutuksen, ylimääräisen vapaa-ajan käyttämisen hyödylliseen toimintaan sekä edellä mainitun kansalaisvelvollisuuden täyttämisen motiiveikseen osallistua vapaaehtoistoimintaan. (Yeung 2002, 34.)

Vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa tutkaillessa havainnot vapaaehtoistoiminnan motiiveista ovat osittain vastaavia. Laura Lankisen (2006, 79-80) Pro gradu -tutkielman mukaan naisten hakeutumisessa maanpuolustuskoulutukseen on mukana voimakkaasti elämyshakuisuus. Naiset haluavat kokeilla asioita, joita muualla eivät voi tai eivät uskalla. Marjukka Hietala ja Raija Rajamäki (2007, 65) puolestaan esittävät vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvia naisia käsittelevässä tutkimuksessaan, että naiset harrastavat vapaaehtoista maanpuolustusta samanhenkisten naisten tapaan, ystävyysuhteiden luomisen ja ylläpidon vuoksi, sekä samanhenkisen porukan kanssa verkostoitumisen takia. Vain muutama tutkimukseen osallistuneista naisista ilmoitti suoraan haluavansa auttaa lähimmäisiään taidoillaan. Tutkijat kuitenkin arvelevat naisten pitäneen auttamishaluaan itsestään selvänä, eivätkä halunneen korostaa sitä. Myös Marju Pitkäranta (2012, 65) totesi nuorten naisten vapaaehtoistoiminnan odotuksia käsittelevässä tutkimuksessaan naisten hakeutuvan vapaaehtoistoimintaan toivoen uusia ystäviä tai ihmissuhteita. Samoin ammattitaidon hyväksikäyttäminen ja itsensä kehittäminen koettiin Pitkärannan tutkimuksessa erittäin tärkeiksi hyödykkeiksi vapaaehtoistoimintaan osallistumisessa.

Vapaaehtoistoiminnan motiivit vaihtelevat jonkin verran eri puolilla Suomea. Vapaaehtoisaktiivit länsisuomalaiset ovat motivoituneet keskimääräistä useammin halusta oppia uutta, saada hyödyllistä tekemistä sekä kansalaisvelvollisuudesta. Yeung (2002, 35) esittää tutkimuksessaan, että juuri nämä motiivit ovat ohjanneet länsisuomalaisia vapaaehtoisia erityisesti terveys- ja sosiaalipalveluiden, eläinsuojelun, pelastuspalveluiden ja maanpuolustuksen toimintaan, jotka tällä alueella ovat keskimäärin muuta Suomea suositumpia. Itäsuomalaiset puolestaan korostavat muita enemmän avun vastavuoroisuutta, kun taas eteläsuomalaisilla korostuu toiminnan motiiveissa perinteen vaikutus muuta Suomea enemmän.

Leena Kurjen (2001, 83) kirjoittaman vapaaehtoistyötä käsittelevän artikkelin mukaan vapaaehtoistyön perimmäisenä innostajana on ihmisten altruistinen persoonallinen sitoutuminen sekä halu auttaa muita, hädässä olevia lähimmäisiä. Hän kuitenkin huomauttaa, että vapaaehtoistoimijoilla voi olla työlleen hyvin monenlaisia motiiveja. Vapaaehtoistyö on silti aina osallistumista, yhteistyötä toisten kanssa, ja sitä toteutetaan useimmiten virallisten organisaatioiden ulkopuolella, kolmannella sektorilla.

Sitoutuminen jonkin yhdistyksen toimintaan edellyttää, että toimija luottaa siihen, että yhdistys (tai muu organisaatio) todella toimii esittämänsä tulkintakehyksen tai ohjelman mukaisesti. Vaadittava luottamuksen aste on sitä suurempi, mitä suurempaa ja kokonaisvaltaisempaa investointia yhdistyksen toimintaan osallistuminen edellyttää. Harrastuspiiriin osallistumisen kynnys on alhainen, maailmankatsomukselliseen tai poliittiseen organisaatioon liittymisen korkeampi. (Oikeusministeriö 2009, 125.)

Miksi vapaaehtoistoimintaan ei osallistuta?

Yeungin (2002, 44-45) mukaan suomalaisilla selkeästi tärkein syy olla osallistumatta vapaaehtoistoimintaan on ajanpuute. Lähes puolet (44 %) suomalaisista ei-

vapaaehtoisista kokee näin. Ajanpuute vapaaehtoistoimintaan osallistumisen esteenä vaivaa erityisesti naisia. He myös perustelevat osallistumattomuuttaan miehiä enemmän myös terveydellisillä syillä.

Pienten lasten vanhemmat osallistuvat muita vähemmän vapaaehtoistyöhön. Tämä johtuu osittain siitä, että nimenomaan pienten lasten vanhemmat nipistävät aikaa perheelleen kodin ulkopuolisista toiminnoista. Toisaalta lasten määrän vaikutus voi olla myös päinvastainen. Monien kouluikäisten lasten vanhemmat ovat muita aktiivisemmin mukana vapaaehtoistyössä, todennäköisesti lastensa harrastusten kautta. (Oikeusministeriö 2009, 110.)

Tuula Manninen (2011, 61) tutki sosiaalista pääomaa vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa. Hänen aineistossaan noin 90 prosenttia (vapaaehtoiseen maanpuolustusorganisaatioon) rekisteröityneistä, jäsenmaksun maksaneista jäsenistä on passiivisia ja heitä on vaikea saada mukaan toimintaan. Yleensä vedotaan kiireisiin, jolloin toiminnan vetäjät joutuvat rasittamaan samoja henkilöitä tehtävillä, jotka kuitenkin kuuluvat perinteisen säännön mukaan maanpuolustusyhdistyksille, kuten veteraanikeräysten toteuttaminen. Osallistumattomuus voi uhata pahimmillaan koko toiminnan jatkumista.

Yleisesti suomalaisten yhdistysjäsenyyksien määrä ei kuitenkaan ole laskenut vaan pikemminkin kasvanut. 1970-luvulta alkaen yhdistykseen kuulumattomien määrä on pikkuhiljaa vähentynyt arviolta vajaasta 40 prosentista jopa alle 20 prosenttiin. Vähintään neljään yhdistykseen kuuluvien osuus on samanaikaisesti suunnilleen kaksinkertaistunut. (Oikeusministeriö 2009, 106.) Tämä voi tarkoittaa sitä, että yhdistystoiminta jakaantuu pienelle aktiiviselle ryhmälle, joka kuormittuu liiallisen toiminnan alla.

Pitkäranta (2012, 72) huomauttaa, että vapaaehtoistoiminnasta mahdollisuuksista heikosti tiedottaminen estää toimintaan hakeutumista. Tiedottamisen ja markkinoinnin puutteellisuus loi harhakäsityksiä ja näkemyseroja tutkimukseen osallistuvien keskuudessa, mikä heikensi halukkuutta osallistua toimintaan.

Sinikka Sassin (2002) kulttuurista identiteettiä ja osallisuutta käsittelevän artikkelin mukaan osallisuuden kannalta vahva kulttuuri-identiteetti on tarpeellinen, mutta sen muodostamisessa voi olla vaikeuksia. Kansallinen yhteisyys on heikentynyt ja esimerkiksi harrastuksiin perustuvat kulttuuriryhmät ovat hajanaisia ja häilyviä. (Sassi 2002, 65.) Mielestäni tällaisella muutoksella saattaa olla vaikutusta siihen, miksi esimerkiksi vapaaehtoistoimintaan ei osallistuta.

Naisten osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen

Naisten merkitys vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa on merkittävä. Valmiuslaki koskee miesten ohella myös naisia velvoittaen jokaisen kansalaisen poikkeusoloissa tekemään maanpuolustukselle, väestön toimeentulolle ja talouselämälle tärkeää työtä. Väestönsuojelulaki velvoittaa jokaisen 16-64 –vuotiaan väestönsuojelutehtäviin. Naisilla on väestönsuojelutehtävien ohella myös Suomen puolustusvoimissa tärkeitä tehtäviä normaalioloissa ja mahdollisten kriisien aikana – nämä tehtävät ovat tulleet entistä monipuolisemmiksi ja vaativammiksi naisten asepalveluksen myötä. (Viljanen 2005, 29.)

Lankinen (2006) on tehnyt kulttuurianalyttisen tutkimuksen naisten vapaaehtoisesta maanpuolustusharjoituksesta. Se käsittelee kysymyksiä muun muassa siitä, mikä naisia motivoi lähtemään vapaaehtoisiin maanpuolustusharjoituksiin, millainen naisten rooli tällaisessa toiminnassa on, mikä toiminnasta tekee nimenomaan naisten toimintaa, ja luoko toiminta erillistä naisten kulttuuria, joka eroaa yleisestä maanpuolustustoiminnasta. Lankisen haastattelema kahdeksasta henkilöstä yksi oli suorittanut naisten vapaaehtoisen asepalveluksen.

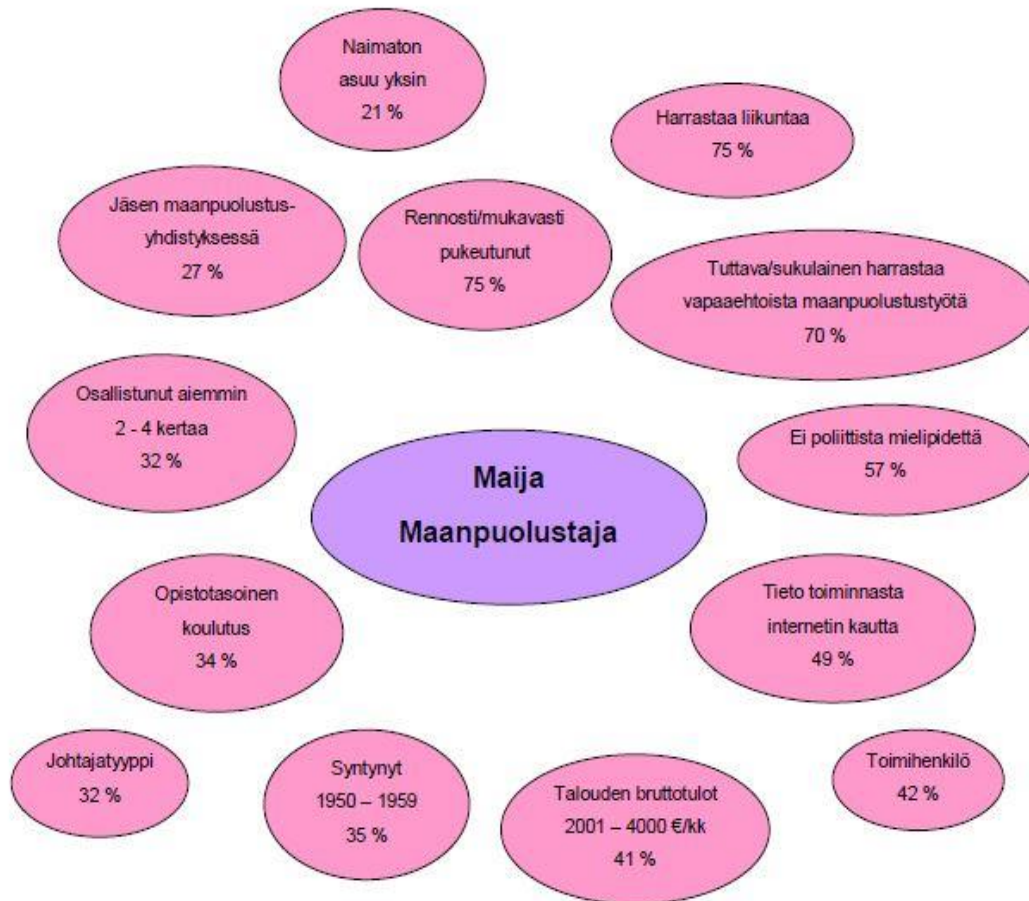
Tutkimuksen mukaan naiset hakeutuvat vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan voimakkaan elämyshakuisuuden vuoksi. Kursseilta haetaan vauhtia ja jännitystä ja omat rajat pyritään ylittämään. Naisille on merkityksellistä päästä harjoittelemaan

maasto-olosuhteissa poikkeusolojen taitoja, ja vapaaehtoista kurssitoimintaa verrattiin osittain miesten kokemuksiin armeijasta. (Lankinen 2006, 79-80.) Kotoa opittu isänmaallisuus mainittiin tutkimuksessa myös yhdeksi syyksi osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan. Moni tutkimukseen osallistunut mainitsi erityisesti sukupolvelta toiselle siirtyneen maanpuolustusperinteen osasyynä osallistua toimintaan. Harjoitusten koettiin olevan myös hyvää tasapainoa arkeen ja työelämään. Sitoutuminen vain viikonlopun yli tai muuten lyhyeksi ajaksi oli harjoituksiin osallistumiseen kannustava tekijä. (Lankinen 2006, 85-87.)

Hietala ja Rajamäki (2007) selvittivät tutkimuksessaan vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvien naisten profiilia. Tutkimukseen osallistuneista 166 henkilöstä vain 10 prosenttia oli suorittanut naisten vapaaehtoisen asepalveluksen, ja kaiken kaikkiaan vain 16 prosenttia oli sen ikäisiä, että heidän olisi ollut mahdollista suorittaa palvelus. Naiset harrastivat vapaaehtoista maanpuolustusta jonkun muun innoittamana tai yhdessä ystävän kanssa, ja valtaosalla naisista oli lähipiirissä joku saman harrastuksen parissa viihtyvä. (Hietala & Rajamäki 2007, 44-45.) Monet tutkimukseen vastanneista kuului myös johonkin yhdistykseen. Suosituimpia olivat maanpuolustukseen ja ammatilliseen edunvalvontaan liittyvät järjestöt sekä erilaiset liikuntaseurat. (Hietala & Rajamäki 2007, 63.)

Naisten motiiveissa osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen korostui itsensä kehittämisen halu. Eniten hyötyä koettiin olevan uusien tietojen, taitojen ja kokemusten saamisesta, samalla myös samanhenkisten naisten tapaaminen ja ystävyssuhteiden luominen ja ylläpito nousivat esille. Tutkimuksessa tehdyn persoonallisuusryhmittelyn mukaan yli puolet naisista oli johtaja-tyyppisiä, kun taas huoltajiksi ja auttajiksi ei profiloitunut juuri yhtään naisia. (Hietala & Rajamäki 2007, 65.) Naiset suhtautuivat hyvin myönteisesti vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. He kokivat kehittyvänsä tiedollisesti ja taidollisesti eri kriisitilanteiden varalle, sekä saaneensa elämyksiä,

mielekäästä kokemusta, vastapainoa työlleen ja uusia ystäviä. Useat toivoivat saavansa olla hyödyksi isänmaalleen. (Hietala & Rajamäki 2007, 68.) Tutkimuksen perusteella Hietala ja Rajamäki (2007, 67) laativat vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvan naisen profiilin, ”Maija Maanpuolustaja” (ks. Kuvio 1).

Kuvio 1. Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvien naisten profiili (Hietala ja Rajamäki 2007, 67).

Heli Häyrynen (2009) tutki Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK:n) kouluttajakunnan koostumusta. Tutkimus selvitti, minkälaisia ihmisiä MPK:n kouluttajat ovat,

millaisia motiiveja kouluttajana toimimiselle löytyy, ja millaisia eroja kouluttajien väliltä löytyy iän, sukupuolen, sotilasarvon tai koulutuksen mukaan. (Häyrynen 2009, 4.) Tutkimusta varten suoritettuun kyselyyn vastasi 822 henkilöä, joista 8 prosenttia oli naisia (vuonna 2008 MPK:n kouluttajista 15 prosenttia oli naisia). Näistä suurin osa oli alle 35-vuotiaita. (Häyrynen 2009, 7.) Toisin kuin Lankisen tai Hietalan ja Rajamäen tutkimuksissa, Häyrysen tutkimukseen osallistuneista suurin osa oli reserviläisiä eli armeijan suorittaneita. Lähes kaikki kouluttajat olivat aliupseereita (45 prosenttia) tai upseereita (42 prosenttia), ja palveluksen suorittamattomien osuus oli suhteellisen pieni, vain 5 prosenttia (Häyrynen 2009, 7). Se, kuinka suuri osuus näistä viidestä prosentista oli naisia, ei käy ilmi tutkimuksesta.

MPK:n kouluttajien keskuudessa tärkein motivaatio kouluttajaksi lähtemiselle oli maanpuolustustahto, jonka lisäksi tärkeänä pidettiin halua kehittää omia sotilaallisia valmiuksia. Naisia motivoi mielekäs tekeminen, toiminnan arvomaailma ja vapaaehtoistyön merkityksellisyys, kun taas miesten tärkeimpiä motivaatiotekijöitä olivat edellä mainittu maanpuolustustahto, sotilaallisten valmiuksien kehittäminen ja toiminnan arvomaailma. (Häyrynen 2009, 10-11.) Varautumis- ja turvallisuuskoulutuksen sektoreilla toimi 42 % naisista, sotilaallisen koulutuksen sektorilla 60 % (joista noin puolet sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa ja puolet puolustusvoimien tilaamassa koulutuksessa). (Häyrynen 2009, 27.)

Tutkimuksen mukaan MPK:n kouluttajat edustavat melko hyvin yhdistyksen jäsenjärjestöjä. Kouluttajia motivoi toiminnan arvomaailma ja mielekäs tekeminen, ja he olivat pääsääntöisesti osaavia ja sitoutuneita yhdistyksen toimintaan. (Häyrynen 2009, 27.)

Sosiaalinen pääoma vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa

Edellä on käsitelty yleisellä tasolla syitä osallistua vapaaehtoistoimintaan sekä tarkasteltu lähemmin naisten osallistumista vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan aikaisempien tutkimusten valossa. Osallistumisen kautta yksilö aktivoituu vapaaehtoisen toiminnan kentällä pyrkien enemmän tai vähemmän vaikuttamaan itseensä tai yhteisönsä vaikuttaviin asioihin. Toiminta ei kuitenkaan ole täysin tyydyttävää, ellei toimijakoe saavansa siitä itselleen jotain hyötyä. Koska vapaaehtoistoiminta ei tuota taloudellista hyötyä annetusta ajasta ja panoksesta, tulee toiminnan tuottaa muuta hyötyä. Tällaisessa tapauksessa voidaan puhua esimerkiksi sosiaalisen pääoman kerryttämisestä.

Sosiaalisen pääoman syntyminen ja sen hallinta on vahvasti sidoksissa yksilön lisäksi organisaatioon. Organisaation rakenne ja sen sisällään pitämä yhteisö luovat pohjan inhimilliselle kanssakäymiselle ja verkostoitumiselle, ja luovat luottamusta. Luottamus kehittyy sosiaalisten suhteiden avulla ja auttaa rakentamaan sosiaalista pääomaa onnistuneen yhteistyön kautta. (Aaltio 2008, 24-25.)

Sosiaalinen pääoma on pohjimmiltaan sallivuuden, ihmisoikeudet, oikeudenmukaisuuden ja täydellisen poliittisen ja taloudellisen osallistumisen takaava laajalainen yhteiskunnallinen ominaisuus. Laajimman määritelmän mukaan sosiaalinen pääoma tarkoittaa yhteiskunnan sosiaalisiin rakenteisiin juurtuneita normeja ja sosiaalisia suhteita, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden koordinoida toimintaansa haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi. (Hyypä 2002, 50.)

Sosiaalinen osallistuminen on avaintekijä, kun sosiaalista pääomaa pyritään kartuttamaan. Kansalaisaktiivisuuden vahvistamista kutsutaan ”empowermentiksi” eli täysivaltaisuudeksi tai valtaistamiseksi, joka tarkoittaa pysyviä toimia ja prosesseja, joilla tuetaan yksilöiden ja yhteisöjen aktiivista osallistumista yhteisten asioiden hoitamiseen. (Hyypä 2002, 178.)

Sosiaalisen pääoman kehittyminen organisaatiossa riippuu siitä, miten yksilöt sitoutuvat toimintaan, kuinka tärkeäksi he kokevat sitoutumisensa tärkeyden, ja ketkä ovat valmiita jakamaan omaa sosiaalista pääomaansa yhteisön muille jäsenille. (Aaltio 2008, 31.) Sosiaalista pääomaa saattaa olla esimerkiksi toiminnasta kertynyt koulutus tai erityisosaaminen, jonka vuoksi toimija kokee osallistumisensa itselleen arvokkaaksi.

Ammatillisesti vapaaehtoistyön tekeminen voi opettaa monia taitoja, jotka ovat työelämässä arvostettuja. Tällaisia ovat sosiaaliset taidot, erilaisuuden kuuntelu ja erojen hyväksyminen. Vapaaehtoistyön tekemisen kautta voi monipuolistaa ammattialansa sisältöä ja oppia toisenlaista tekemisen logiikkaa, joka ei perustu taloudellisille arvoille ja niihin liittyvälle, liiketaloustieteeseen erikoistuneelle ammatti-identiteetille. Kokeusten reflektointi ja pohtiminen yhdessä muiden kanssa on erityisen tärkeää oppimisen näkökulmasta. (Ropo & Eriksson 2001, 51-52.)

Sosiaalinen pääoma on siis merkittävä tekijä myös vapaaehtoiseen maanpuolustukseen perustuvien organisaatioiden toiminnassa. Se luo yksilölle edellytyksiä tuottaa toimintaan sisältöä, jonka kautta voi itse oppia ja jakaa oppejaan. Tällöin vapaaehtoisuuteenkin ja täten taloudellisesti palkitsemattomaan työhön perustuva tekeminen tuottaa yksilölle merkityksiä, jotka kannustavat ja sitouttavat toimintaan.

2.3 Vapaaehtoinen maanpuolustus

Kuten aikaisemmin on todettu, vapaaehtoinen maanpuolustus on vain yksi kansalais-toiminnan muodoista. Niin kuin muissakin kolmannen sektorin toiminnoissa, myös maanpuolustuksessa toimintaa on siirretty julkiselta sektorilta vapaaehtoistoimijoille. Puolustusuudistusten myötä sodan aikaisia tehtäviä tullaan keskittämään ja tehostamaan, jolloin vapaaehtoisen maanpuolustuksen rooli reserviläisten taitojen ylläpitäjänä korostuu. Seuraavaksi käsittelemme Suomen vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaa yleisellä tasolla, sekä esittelen toiminnan keskeisimpiä toimijoita ja tehtäviä.

Mistä suomalainen vapaaehtoinen maanpuolustus rakentuu?

Sodan ajan joukkojen määrä on vuonna 2015 noin 230 000 sotilasta. Tähän asti määrä on ollut noin 350 000 sotilasta. Joukkojen määrän vähenemistä pyritään kompensoimaan suorituskykyisimmillä joukoilla ja asejärjestelmillä, ja operatiivisten ja alueellisten joukkojen rinnalle luodaan uudeksi joukkotyypiksi paikallisjoukot, joilla vahvennetaan paikallispuolustusta. Paikallisjoukkojen kautta kytketään myös vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintoja tiiviimmin osaksi puolustusvoimia ja kokonaisturvallisuutta. Perustettavien paikallisjoukkojen yhteyteen tuodaan soveltuvin osin vapaaehtoisen maanpuolustuksen sekä kokonaisturvallisuuden toimintoja. (Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, 101-103.)

Reservin merkitys sodan ajan joukoissa on ratkaiseva. Reservin roolin kehittämisessä korostuvat puolustusvoimien kriisiajan organisaation kriittiset tehtävät sekä reserviläisillä olevan osaamisen hallinta puolustusvoimien eri tehtävissä. Vapaaehtoinen maanpuolustustyö tukee suorituskykyisen reservin ylläpitämistä ja valmiutta tukea viranomaisia. Sitä kehitetään palvelemaan nykyistä paremmin puolustusvoimien tar-

peita, ja maanpuolustusjärjestöjen sekä reservin osaamista hyödynnetään muun muassa paikallisjoukkojen suunnittelussa. (Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, 108.) Vapaaehtoisen maanpuolustustoiminnan merkitys tulevaisuudessa tulee siis kasvamaan merkittävästi.

Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta määrittelee vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarkoituksiksi kehittää kansalaisten ja viranomaisten valmiuksia osallistua yhteiskunnan tukemiseen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää maanpuolustuskykyä. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, § 1.) Toiminta eritellään *sotilaalliseen koulutukseen*, jolla tarkoitetaan puolustusvoimien aseilla, ampumatarvikkeilla tai räjähteillä tapahtuvaa sotilaallisten taitojen sekä joukon yhteistoiminnan kehittämistä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten, sekä *sotilaallisia valmiuksia palvelemaan koulutukseen*, jolla tarkoitetaan muuta vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, § 2.)

Vapaaehtoisissa harjoituksissa pidetään yllä varusmiespalveluksen aikana saatuja sotilaallisia tietoja ja taitoja, koulutetaan asevelvollisia vaativampiin tehtäviin, perehdytetään asevelvolliset sotilaallisessa maanpuolustuksessa tapahtuneisiin muutoksiin sekä harjoitetaan joukkokokonaisuuksia niille suunnitelluissa kokoonpanoissa. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, § 18.) Vapaaehtoisiin harjoituksiin voivat osallistua kaikki naiset sekä miehet, jotka ovat täyttäneet 18 mutta eivät 60 vuotta, ja jotka ovat terveydeltään ja muilta henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan toimintaan sopivia, huolimatta siitä, ovatko henkilöt suorittaneet varusmiespalveluksen. Ne koulutukseen osallistuvat, jotka eivät ole suorittaneet varusmiespalvelusta, koulutetaan sotilaallisia taitoja tukeviin toimintoihin kriisitilanteiden varalle, esimerkiksi huoltotoimenpiteisiin. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, § 19).

Puolustusministeriön vapaaehtoisen maanpuolustustyön selvitystyöryhmän vuoden 2004 raportin määritelmän mukaan vapaaehtoinen maanpuolustus on toimintaa, jota viranomaiset lakisääteisesti tukevat ja järjestöt sekä yksityiset kansalaiset vapaaehtoisesti tekevät maanpuolustuksen hyväksi. Toimintaan kuuluvat:

- vapaaehtoinen maanpuolustustyö,
- vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta ja
- vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus.

Näistä vapaaehtoisella maanpuolustustyöllä tarkoitetaan aatteellista vapaaehtoista kansalaistoimintaa, jolla lujitetaan kansalaisten maanpuolustustahtoa sekä tuetaan viranomaisten toimia kokonaismaanpuolustuksen tavoitteissa. Vapaaehtoisella maanpuolustustoiminnalla tarkoitetaan viranomaisille annettavaa tukea esimerkiksi hallinnollisissa tehtävissä sekä ylläpitämällä koulutustiloja. Tähän kuuluu myös viranomaisten vapaaehtoisjärjestöille antamia muita tehtäviä. Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on viranomaisten ohjaamaa ja tukemaa toimintaa, jolla kehitetään hallinnonalojen sekä kansalaisten valmiutta selvitä häiriötilanteista ja poikkeusoloista. (Puolustusministeriö 2004, 7.)

Vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta jakaantuu siis *sotilaalliseen koulutukseen ja muuhun vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan*, jota ovat muun muassa osallistuminen virka-aputehtäviin, järjestötoimintaan, varautumistoimintaan ja valmiustehtäviin. Tämän lisäksi vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvat muun muassa reserviupseeri- ja reserviläistoiminta sekä naisjärjestöjen toiminta, maanpuolustuskiltojen toiminta ja lukuisten perinneyhteisöjen toiminta. Näitä toimijoita ohjailee myös yhdistyslaki. (Ryyänen, Lunabba, Oja & Raivio 2011, 3.)

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen merkitys on suuri, sillä se tukee suorituskykyisen reservin ylläpitämistä ja valmiutta tukea muita viranomaisia. Vapaaehtoista maanpuolustustyötä pyritäänkin kehittämään niin, että se palvelisi nykyistä paremmin

puolustusvoimien tarpeita. Maanpuolustusjärjestöjen ja reservin osaamista pyritään hyödyntämään muun muassa paikallisjoukkojen suunnittelussa. (Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, 108.) Toisaalta vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestöjen valtionapua tullaan leikkaamaan tulevaisuudessa noin 18 prosenttia. Resurssien pienetessä yhä suurempi osa reserviläisistä jää sijoittamattomiksi, jolloin vapaaehtoisjärjestöillä on jatkossa todennäköisesti yhä suurempi rooli sijoittamattomien reserviläisten maanpuolustustaitojen kehittämisessä ja maanpuolustuskyvyn ylläpitämisessä. (Ryynänen ym. 2011, 12.) Sijoittamattomalla reservillä tarkoitetaan niitä reserviläisiä, joilla ei ole sodan aikaista sijoitusta eli sodan ajan tehtävää. Heistä täydennetään sodan ajan joukkokokonaisuuksiin taistelijoita tarpeen mukaan.

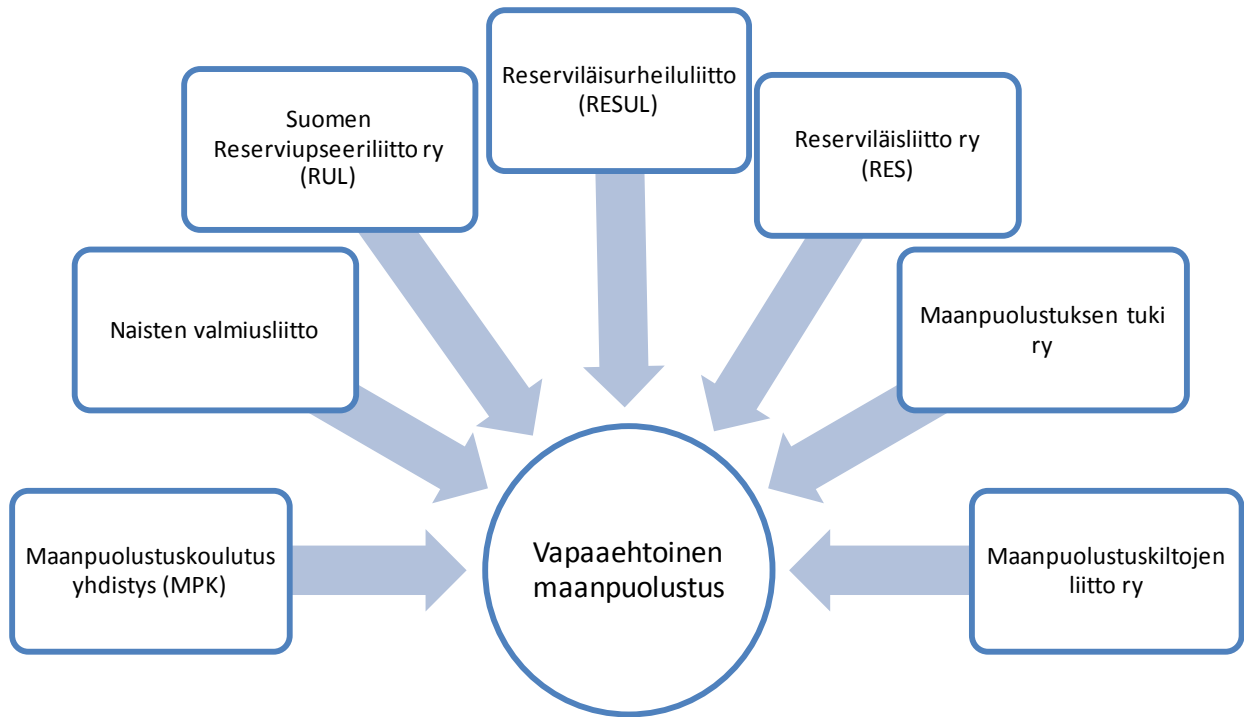
Vapaaehtoinen maanpuolustus on kustannustehokas puolustus- ja koulutusmuoto. Esimerkiksi vuonna 2003 kertausharjoitusvuorokausi maksoi puolustusvoimille 120 euroa kun taas puolustusvoimien järjestämä vapaaehtoinen kertausharjoitusvuorokausi 35 euroa ja silloisen Maanpuolustuskoulutus ry:n (MPK:n, nykyinen Maanpuolustuskoulutusyhdistys) kurssivuorokauden tukeminen noin 20 euroa. Yhden kertausharjoitusvuorokauden hinnalla saatiin siis kolme vapaaehtoista kertausharjoitusvuorokautta tai viidestä kuuteen MPK:n kurssivuorokautta. Huomattava ero muodostuu käsketyissä kertausharjoituksissa lakisääteisesti maksettavasta reserviläispalkasta. (Puolustusministeriö 2004, 10.)

Ryynänen ym. (2011, 22) toteavat vapaaehtoisen maanpuolustuksen vaikuttavuusarvion loppuraportissa, että vapaaehtoisen maanpuolustustoiminnan ydin tavoittaa puolisen prosenttia ja passiivisten jäsenten kautta noin 5 prosenttia Suomen väestöstä, jonka myötä toiminta on nähtävä lähinnä reserviä ja puolustusvoimia täydentävänä resurssina, ei niinkään kanavana vaikuttaa kaikkien suomalaisten maanpuolustustahoon tai kykyyn.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen monet muodot

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestökenttä on laaja. Se koostuu erilaisista maanpuolustuskyvyn ja puolustustahdon ylläpitämiseen ja kehittämiseen tähtäävistä järjestöistä. Joidenkin järjestöjen toiminnassa korostuu erityisesti sotilaallinen koulutus ja fyysisen kenttäkelpoisuuden ylläpito, kun toisten tavoitteet liittyvät esimerkiksi muihin yhteiskunnan tai arjen turvallisuutta parantaviin tehtäviin. Osa pyrkii säilyttämään veteraaniperinteet. Vapaaehtoisjärjestöt toimivat eri tavoin riippuen järjestön tehtävistä, koosta ja toimintatavoista, mutta tyypillinen järjestäytymistapa on paikallisosasto, piiri ja keskustoimisto. Käytännön toiminta tapahtuu monesti paikallisella tasolla, jossa vapaaehtoiset toimivat omissa järjestöissään. Osa järjestöistä tukee toiminnallaan myös muiden järjestöjen toimintaa. (Ryynänen ym. 2011, 13.)

Seuraavassa kuviossa on kuvattu vapaaehtoisen maanpuolustuksen keskeiset järjestöt.

Kuvio 2. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kenttä. (Ryynänen ym. 2011, 36-38 mukailen.)

Maanpuolustuskoulutusyhdistys

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kentällä merkittävin toimija on Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK), entinen Maanpuolustuskoulu ry, joka kouluttaa kansalaisia selviytymään paremmin arjen vaaratilanteissa ja poikkeusoloissa. Järjestön koulutus parantaa puolustusvoimien, muiden viranomaisten ja kansalaisten valmiutta toimia normaali- ja poikkeusoloissa. Se tekee yhteistyötä turvallisuuskoulutusta, -kasvatusta ja -tiedotustyötä tekevien viranomaisten ja vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. (Maanpuolustuskoulutusyhdistys 2013a.)

Suomen hallitus päätti 21.9.1990, että Pariisin rauhansopimuksen Suomen täysivaltaisuutta rajoittaneet määräykset ovat menettäneet merkityksensä ydinaseita koskevaa kieltoa lukuun ottamatta. Oli aika pohtia mitä tämä merkitsi vapaaehtoiselle maan-

puolustukselle. Tämä avasi keskustelun vapaaehtoisen maanpuolustuksen organisoimiselle, joka monien mietintälautakuntien ja työryhmien jälkeen kulminoitui Maanpuolustuskoulutus ry:n syntymiseen vuonna 1993. (Viljanen 2005, 10-16.) Jo toiminnan alkuvaiheessa vapaaehtoiseen maanpuolustukseen tulivat mukaan maanpuolustuksen alalla toimivat naisliitot, sekä upseereiden aatteellinen yhdistys Kadettikunta. (Viljanen 2005, 18.)

Kaikilla Maanpuolustuskoulutus ry:n kursseilla annettiin ajankohtaista tietoa turvallisuuspolitiikasta ja maanpuolustuksesta. Miesten koulutus toteutettiin käytännön johtamis- ja käsikynantoharjoittelun lisäksi mahdollisuuksien mukaan muun muassa linnoittamisen, maastouttamisen ja viestitoiminnan harjoitteluna. Sotilaallinen koulutus järjestettiin niin, että siinä huomioitiin puolustusvoimien sodanajan valtakunnalliset, alueelliset ja paikkakuntakohtaiset tarpeet. Naisten koulutuksen tavoitteena oli antaa perustietoa maanpuolustuksesta ja kehittää tiedollista ja taidollista valmiutta viranomaisten osoittamiin poikkeusoloihin. (Viljanen 2005, 20.) Tuolloin naisten ei ollut vielä mahdollista suorittaa asepalvelusta, joten sotilaallinen koulutus koski pelkästään miehiä.

Maanpuolustuskoulutus ry:n ensimmäinen kymmenvuotinen taival osui naisten kannalta mielenkiintoiseen vaiheeseen. Suomi sai Elisabeth Rehnistä ensimmäistä kertaa naisen puolustusministeriksi vuonna 1990, ensimmäiset suomalaisnaiset lähtivät YK:n rauhanturvatehtäviin vuonna 1991 ja naiset pääsivät suorittamaan vapaaehtoista asepalvelusta vuonna 1995, mikä avasi naisille mahdollisuuden sotilasammattiin. Tarja Halonen valittiin ensimmäisenä naisena puolustusvoimien ylipäälliköksi vuonna 2000. (Viljanen 2005, 27.)

Kun laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta hyväksyttiin eduskunnassa vuonna 2007, Maanpuolustuskoulutus ry lakkautettiin ja sen tilalle alkuvuodesta 2008 otettiin käyttöön Maanpuolustuskoulutusyhdistys, joka aloitti toimintansa siitä, mihin enti-

nen organisaatio jäi. Lakiuudistuksen myötä MPK:n toiminta ja hallinto määrittyvät edellisestä organisaatiosta poiketen suoraan laissa. (Maanpuolustuskoulutusyhdistys 2013b.)

Lain mukaan MPK on julkisoikeudellinen yhdistys, joka toimii valtakunnallisena vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteistyöjärjestönä. Sen tarkoituksena on maanpuolustuksen edistäminen koulutuksen, tiedotuksen ja valistuksen keinoin. Yhdistyksellä voi olla myös alueellisia ja paikallisen tason yksiköitä. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, § 6.) Sen tehtäviä ovat

- järjestää vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvaa sotilaallista koulutusta ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta sekä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa tiedotusta ja valistusta,
- kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja järjestää siihen liittyvää sotilaallista ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta ja
- ohjata, tukea ja sovittaa yhteen jäsenjärjestöjen maanpuolustuskoulutusta.

Näiden lisäksi MPK voi järjestää turvallisuus-, varautumis- sekä johtamis- ja kouluttajakoulutusta, sekä tehdä aloitteita ja toimia muutoinkin maanpuolustuksen hyväksi. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, § 7.)

Virka-aputehtävät ja muu toiminta

Järjestökentän ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ohella vapaaehtoista maanpuolustusta harjoitetaan myös muilla tavoin. Esimerkiksi puolustusvoimat voi käyttää sitoumuksen antaneita henkilöitä pelastustehtäviin sekä poliisille annettaviin virka-aputehtäviin. Virka-apuosaston johtajana toimii puolustusvoimien sotilasvirassa palveleva henkilö. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, § 23.) Käytännössä

virka-apupyynnön ottaa ensisijaisesti vastaan ja hyväksyy Pääesikunta, sotilaslääni tai merivoimien, ilmavoimien tai maanpuolustusalueen esikunta. Kiireellisissä tapauksissa virka-avun antamisesta voi määrätä varuskunnan päällikkö, joukko-osaston komentaja tai sotilaslaitoksen päällikkö. (Ryynänen ym. 2011, 14.)

Pääasiassa vapaaehtoistoiminnan virka-apua antavat maakuntajoukot, jotka ovat hallinnollisesti osa puolustusvoimien kokoonpanoon kuuluvia alueellisia joukkoja. Maakuntajoukkoja on käytetty virka-aputehtävissä toistaiseksi vain harvakseltaan. (Ryynänen ym. 2011, 14.) Kuitenkin vapaaehtoisten maanpuolustustoimijoiden toiminta on konkretisoitunut esimerkiksi Nokian vesikriisin aikana (Pirkan Viesti 1/2008), ja joukkojen roolia virka-aputehtävissä pyritään jatkossa kasvattamaan esimerkiksi metsäpalojen sammuttamisessa, etsintätilanteissa ja liikenneonnettomuustilanteissa avustamisessa (Yle uutiset 2013).

Muuta toimintaa sanelee pitkälti yhteistyö MPK:n kanssa. Sen jäsenjärjestöt voivat sääntöjensä mukaisella tavalla järjestää turvallisuusasioita koskevia valistustilaisuuksia ja huolehtia liikuntakoulutuksesta sekä antaa muuta tarpeellista varautumis- ja johtamiskoulutusta omalla toimialallaan. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, § 25.) Puolustusvoimat ja asianomainen muu viranomaisvoima voivat sopia MPK:n ja sen jäsenjärjestöjen kanssa niiden jäsenille suunnatusta varautumistoiminnasta. Siihen liittyen järjestöjen jäseniä voidaan tarvittaessa kutsua avustamaan viranomaisia erinäisissä tehtävissä. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, § 26.)

2.4 Naisten vapaaehtoinen asepalvelus

Naiset ovat osallistuneet vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan läpi Suomen historian aina sotaponnistuksista kattavan järjestötoiminnan eri muotoihin osallistumalla. Naisten rooli vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa muuttui kuitenkin merkittävästi

1990-luvun puolivälissä, kun laki mahdollisti naisten osallistumisen asepalvelukseen, jolloin esimerkiksi ammattisotilaan ura tuli naisille mahdolliseksi. Naisten asepalveluksen myötä naiset ovat osa sodan ajan kokoonpanoja sekä reserviä, joka aikaisemmin on koskenut ainoastaan asepalveluksen suorittaneita miehiä. Naiset voivat osaltaan nykyään osallistua myös sotilaallisia valmiuksia palveleviin koulutuksiin niin kouluttajina kuin kurssilaisinakin, mikä ilman asepalveluksen suorittamista ei olisi laajassa mittakaavassa mahdollista. Seuraavaksi esittelen naisten vapaaehtoista asepalvelusta sekä siitä tehtyä aikaisempaa tutkimusta.

Armeijan avautuminen naisille

Vuonna 1995 säädetyin naisten vapaaehtoista asepalvelusta koskevan lain mukaan nainen voidaan hakemuksesta ottaa varusmiespalvelusta vastaavaan vapaaehtoiseen asepalvelukseen edellyttäen, että hän palvelukseen astuessaan on Suomen kansalainen, 18-29 -vuotias, sekä terveydeltään ja muilta henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan asepalvelukseen sopiva (Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta 194/1995, § 1). Palvelus suoritetaan muuhun varusmiespalvelukseen rinnastettavasti muutamalla poikkeuksella. Palveluksen aloittamismääräyksen saatuaan nainen voi ilmoittaa, ettei aloitakaan asepalvelusta, jolloin määräys perutaan. Samoin, mikäli nainen 45 päivän kuluessa palvelukseen astumisesta ilmoittaa, ettei hän jatka palvelusta, tulee hänet kotiuttaa välittömästi. Naisen asepalvelus voidaan peruuttaa myös joukko-osaston komentajan toimesta, mikäli ilmenee palveluksen estävä vamma tai sairaus, tai mikäli nainen todetaan ilmeisen sopimattomaksi palvelukseen. (Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta 194/1995, § 4.)

Naisten vapaaehtoinen asepalvelus on siis käytännössä vastaava kuin miesten asevelvollisuus. Mikäli nainen jatkaa palvelustaan 45 päivän "koejakson" jälkeen, rin-

nastetaan hänet myös reservissä palveluksen suorittaneisiin miehiin, jolloin nainen on asevelvollinen sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta. Asevelvollisuuden suorittamiseen kuuluu varusmiespalvelus, kertausharjoitus, ylimääräinen palvelus ja liikemääränsä aikainen palvelus, sekä osallistuminen kutsuntaan ja palveluskelpoisuuden tarkastukseen (Laki asevelvollisuudesta 28.12.2007/1438, § 2). Päivärahan suuruus on sama kuin miehillä, joskin naisille maksetaan ylimääräistä varusrahaa 0,50 euroa päivässä sellaiseen henkilökohtaiseen varustukseen, jota ei järjestetä puolustusvoimien toimesta (Puolustusvoimat 2013a).

Varusmiespalveluksen tarkoitus on kouluttaa ja harjaannuttaa asevelvolliset sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin ja siten luoda edellytykset sodan ajan varalta tarvittavien joukkokokonaisuuksien tuottamiselle. Koulutus jakaantuu kolmeen eri jaksoon: peruskoulutuskauteen, erikoiskoulutuskauteen ja joukkokoulutuskauteen. (Laki asevelvollisuudesta 28.12.2007/1438, § 36.) Palvelusaika määräytyy koulutettavan tehtävän mukaisesti niin, että miehistöä koulutetaan 165 päivää, miehistön erityistehtäviin 255 päivää ja upseereiksi, aliupseereiksi sekä miehistön vaativimpiin erityistehtäviin 347 päivää. (Laki asevelvollisuudesta 28.12.2007/1438, § 37.) Koulutukseen määrääminen perustuu soveltuvuuskokeissa ja palvelustehtävissä osoitettuihin taitoihin. Naisilla on miesten kanssa yhtenevät mahdollisuudet päästä sekä johtajakoulutukseen että miehistön erityistehtäviin sekä palveluksen suorittamaan sotilasuralle (Puolustusvoimat 2013b).

Naiset voivat hakea vapaaehtoiseen asepalvelukseen lähettämällä vapaaehtois-hakulomakkeen tarvittavine liitteineen maaliskuun ensimmäiseen päivään mennessä kotikuntansa aluetoimistoon. Yhdellä hakukerralla voi hakea molempiin vuoden aloituseriin, sekä tammi- että heinäkuun erään. (Puolustusvoimat 2013c.)

Mikäli hakija haluaa erikoisjoukkoihin, tulee hakemukseen liittää vielä erillinen erikoisjoukkojen hakulomake. Joissakin erikoisjoukoissa on poikkeavat hakuajat. Ha-

kemusten perusteella aluetoimistot ja erikoisjoukot ilmoittavat valituille valintatilaisuuksista, joissa annetaan tietoa vapaaehtoisesta asepalveluksesta. Tilaisuuksissa myös haastatellaan hakijat sekä selvitetään heidän terveydentilansa. Tämän jälkeen palvelukseen valituille lähetetään palveluksen aloittamismääräys ja heille, jotka jäivät valitsematta, asiaa koskeva ilmoitus. Valintaperusteina käytetään henkilökohtaisia ominaisuuksia ja aikaisempaa koulutusta sekä pyritään valitsemaan henkilöitä, jotka ovat mahdollisimman sopivia koulutettaviksi puolustusvoimien reserviin. (Puolustusvoimat 2013c.)

Vuonna 1995 uuden lain astuttua voimaan hakemuksia naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen jätettiin yhteensä 792 kappaletta. Vuonna 2014 palvelukseen haki ennätyksellisesti 818 naista (vuonna 2012 peräti 716), mutta keskiarvoisesti hakemuksia on jätetty vuosittain noin viitisensataa kappaletta. Hakeutumisasiivisuus on nähtävissä alla olevasta taulukosta. Reserviin on koulutettu kaikkiaan yli 6000 naista, joista viime vuosina noin 70 % on saanut johtajakoulutuksen. (Puolustusvoimat 2014.)

Kuvio 3. Hakeutumisasiivisuus naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen. (Puolustusvoimat 2014.)

Aikaisemmat tutkimukset naisten varusmiespalveluksesta

Irene Lepistö (1999) tutki Pro gradu –tutkielmassaan naisten asepalvelukseen hakeutumisen motiiveja, sekä naisten kokemuksia vähemmistöasemastaan ja sotilaan roolista. Hän keräsi tutkimusaineistonsa haastattelemalla 16 asepalveluksen suorittavaa naista. Tutkimuksen lähtökohtana oli pyrkimys selvittää millaisia lähinnä yksilöllisiä tekijöitä asepalvelukseen hakeutumiseen liittyi ja miten naiset perustelivat hakeutumistaan (Lepistö 1999, 43). Lepistö totesi haastattelujen perusteella, että lähes puolet haastatelluista naisista mainitsi uuden, erilaisen kokemuksen tavoittelun yhtenä syynä haluunsa suorittaa asepalvelus. Kuuluminen "harvoihin ja valittuihin" lisäsi asepalveluksen kokemusarvoa. Asepalvelukseen hakeutumiseen liittyivät myös odotukset palveluksen fyysisestä raskaudesta. (Lepistö 1999, 53.) Yhteenvetona Lepistö toteaa naisten asepalve-

lukseen hakeutumisen olevan monimuotoinen prosessi, joka saa alkunsa ja toteutuu usein sattumanvaraisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Naiset eivät muodosta mitään erityistä naistyyppiä, vaikka yhdistäviä tekijöitä naisten väliltä löytyykin. Asepalvelusta suorittaessaan naiset pyrkivät omaksumaan sotilaan roolin miesten mallin mukaisesti ja samaistumaan viiteryhmään; integroinnista huolimatta naisten kohdalla on havaittavissa selviä vähemmistöasemassa toimimiseen liittyviä piirteitä, vaikka naiset usein väheksyvätkin näiden piirteiden merkitystä. (Lepistö 1999, 99.)

Uudet kokemukset, kuten vieraisiin oloihin tutustuminen sekä vaihtelun etsiminen rutiineihin, olivat vuonna 1994 tehdyn tutkimuksen mukaan syitä myös naisten osallistumiselle rauhanturvatehtäviin. (Kauppinen & Huida 1994, 39.)

Jukka Kultavirran (2001) merivoimien naisia käsittelevän opinnäytetyön mukaan naiset ovat kokeneet asepalveluksen suorittamisen mahdollisuutena kerätä erilaisia ainutkertaisia oppimiskokemuksia siviilimaailmasta poikkeavassa ympäristössä ja kulttuurissa. Palvelukseen on hakeuduttu osittain romanttisin mielikuvin sekä seikkailumielellä, ja palveluksen suorittamisella on pyritty hakemaan paitsi ainutkertaista ja luonnetta kasvattavaa kokemusta, myös tiettyä imagoa. Asepalveluksen suorittamisen tultua mahdolliseksi 1990-luvun puolella välissä moni nainen koki uuden kokemuksen sekä uuden mahdollisen uran puolustusvoimissa houkuttavana motiivina hakeutumiselle. (Kultavirta 2001, 11.)

Myös Päivi Harjulan (1996) Pro gradu -tutkimuksessa todettiin, että yksi selvimmistä syistä naisten palvelukseen hakeutumiseen oli uteliaisuus. Naiset olivat innokkaita näkemään, pitivätkö miesten puheet armeijan suhteen paikkansa, joskaan haastattelujen perusteella naisilla ei ollut juurikaan varsinaista käsitystä siitä, mitä palvelus käytännössä olisi. Harjulan haastatteleminen naisten päätös hakeutua palvelukseen oli pääasiassa ollut myös impulsiivinen. (Harjula 1996, 56-57.)

Jukka Määttä (1997) on tutkinut naisten motiiveja suorittaa asepalvelus. Määttän mukaan naisten hakeutumismotiivit asepalvelukseen voidaan jakaa viiteen eri osaan: uutuus ja seikkailu, isänmaallisuus, hyöty, mielenkiintoisuus ja harrastukset. Näistä naisille tärkeimmäksi Määttän tutkimuksessa nousi palveluksen mielenkiintoisuus, jonka jälkeen tärkein palvelukseen hakeutumisyy oli isänmaallisuus. Edellisen kanssa melkein yhtä tärkeä motiivi oli hyötyminen asepalveluksesta joko omassa siviilityössä ja sen haussa tai haettaessa sotilas- tai suojelualalle. Vähiten merkityksellisiä motivaatiotekijöitä olivat mahdollisuudet uutuudelle ja seikkailulle, sekä sotilaskoulutukseen liittyvät harrastukset. (Määttä 1997, 20-21.)

Petri Pouta (1999) tutki puolustusvoimien naisia vertaamalla näiden fyysisiä ja psyykkisiä eroja asepalvelusta suorittaviin miehiin. Tutkimusaineisto oli kerätty laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla palvelusta suorittavia naisia ja miehiä, näiden kouluttajia sekä kadettikurssille osallistuvia miehiä ja naisia. Se, millaisia naisia puolustusvoimat tarvitsevat, oli tutkimuksen pääkysymys. Tutkimuskysymyksenä pohdittiin myös sitä, tarvitaanko jokaisessa tehtävässä fyysistä kuntoa, ja jos tarvitaan, niin millaista. Lähestymistapana vertailtiin naisten ja miesten välisiä eroja.

Poudan mukaan naisia tulee kannustaa hakeutumaan asepalvelukseen, sillä heillä on monia sellaisia ominaisuuksia, joista on hyötyä maanpuolustukselle. Haasteena naisten osallistumiselle vapaaehtoiseen asepalvelukseen Pouta näki naisten fysiologiset erot miehiin verrattuna, jotka hänen mukaansa tulisi ottaa paremmin huomioon mm. kouluttajien toimesta. Fyysisiä testejä tulisi kehittää ja sitä kautta luoda edellytykset naisten ja miesten arvioinnille palveluskelpoisuudessa. Muuttuvat uhkakuvat ja niiden mukanaan tuomat haasteet fyysiselle suorituskyvylle tulisi ottaa myös huomioon. (Pouta 1999, 49-51.) Keskeisinä tuloksina Pouta esittää, että puolustusvoimien naisten tulisi olla mahdollisimman lähellä miesten fysiologisia arvoja. Naisten tulisi olla myös reip-

paita, huumorintajuisia, motivoituneita ja kovia persoonia sopiakseen puolustusvoimille (Pouta 1999, 53).

2.5 Suomalainen maanpuolustustahto

Suomi osoittaa puolustuskykyään alueellisen koskemattomuuden valvonnalla ja turvaamisella, kansallisella koulutus- ja harjoitustoiminnalla, osallistumalla sotilaalliseen kriisinhallintaan sekä korkealla maanpuolustustahdolla. (Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, 100.)

Maanpuolustustahto koetaan voimakkaasti suomalaisessa yhteiskunnassa. Sitä mitataan vuosittain kansallisella tasolla ja se esiintyy julkisessa keskustelussa tasaisesti. Viime vuosina maanpuolustustahdolla on perusteltu muun muassa yleisen asevelvollisuuden tärkeyttä. Maanpuolustustahto on kiinnostava siksi, että jotkut vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimijat perustelevat sillä osallistumistaan toimintaan. Se on siis yksi kansalaistoimintaan aktivoiva tekijä.

Maanpuolustustahdon määrittäminen on hankalaa. Sodankuvan laajentuessa ja yhteiskunnan moniarvoistuessa maanpuolustuksen ja maanpuolustustahdon käsitteet tuntuvat muuttuvan monitahoisemmiksi ja vaikeasti rajattaviksi. Jokaisella reserviläisellä ja kansalaisella on oma käsityksensä siitä, mitä kaikkea maanpuolustus tarkalleen ottaen voi sisältää, ja mitä on hyvä tai korkea maanpuolustustahto. Määritelmiä maanpuolustustahdolle on siis yhtä paljon kuin on ihmisiäkin. (Terho 2010, 110.) Tässä kontekstissa maanpuolustustahdolla viitataan lähinnä maan aseellisen puolustamisen kannattamiseen.

Maanpuolustustahdon kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi ei ole selkeitä tavoitteita tai toimijoita, joten toiminnan tuloksellisuutta ei voida systemaattisesti arvioida. Maanpuolustustiedotuksen neuvottelukunta (MTS) toki mittaa maanpuolustustahtoa vuosittain.

taisilla kyselyillä, mutta mittauksia ei hyödynnetä esimerkiksi toiminnan kehittämises-
sä. (Ryynänen ym. 2011, 27.)

Yleensä maanpuolustustahtoa on mitattu kysymyksellä ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?”. Sama kysymys on esitetty kansalaisille vuodesta 1970 lähtien. Tämän mittarin mukaan sotilaallinen maanpuolustustahto on pysynyt Suomessa vahvana. Vuoden 2012 kyselyn perusteella 76 prosenttia on sitä mieltä, että suomalaisten on puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa. Miehistä näin ajattelee 83 prosenttia ja naisista 68 prosenttia. Suomalaisten henkilökohtainen maanpuolustustahto on myös korkealla, ja miehistä 90 prosenttia olisi Suomeen kohdistuneen hyökkäyksen tapahtuessa valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin omien kykyjensä ja taitojensa mukaan. Naisista tähän olisi valmis 85 prosenttia vastanneista. Toisaalta suuri osa vastanneista (51 prosenttia) ei usko Suomella olevan mahdollisuuksia puolustautua, mikäli maa joutuisi tavanomaisin asein käytävään sotaan. (MTS 2012.) Erikoista on se, että 12 prosenttia sellaisista vastaajista, joiden mukaan Suomen olisi puolustauduttava, pyrki uhkaavassa tilanteessa kuitenkin itse poistumaan maasta. (Sinkko 2009, 42.)

1970-luvun alussa maanpuolustustahto ei ollut lähelläkään nykyistä tasoa. Sinkko (2009) tulkitsee tutkimuksessaan suomalaisesta maanpuolustustahdosta tämän johduneen yleisesti ajan ilmapiiristä ja kansalaisten kokemasta rajatusta mahdollisuudesta todella ilmaista omia näkemyksiään maanpuolustukseen ja puolustuspolitiikkaan liittyen. 1980-luvulle tultaessa maanpuolustustahto osoitti jo selvää nousua, joka kulminoitui kylmän sodan päättymisen aikaan 1990-luvun vaihteeseen. Sen jälkeen on havaittu maanpuolustustahdon pysyneen hyvin tasaisena Suomessa koko EU-jäsenyyden ajan. (Sinkko 2009, 4.) Suomen mielipidemittauksissa maanpuolustustahto on huomattavasti

korkeampi verrattuna muihin Pohjoismaihin Norjaan, Ruotsiin ja Tanskaan. (Bailes, Herolf & Bengt 2006, 316.)

Iän myötä maanpuolustustahto hieman laskee, naisilla selkeämmin kuin miehillä. Nuorison maanpuolustustahto on vahvinta Etelä- ja Länsi-Suomessa, ja vaikka Suomen aluepuolustuksen tarve liitetään pitkään itärajaan, Itä- ja Pohjois-Suomessa aseellinen maanpuolustustahto on matalampaa kuin muualla. (Myllyniemi 2010, 60.) Ikäluokasta 17-18 –vuotiaat vanhempiin ikäluokkiin siirryttäessä ero maanpuolustustahdossa on merkittävä. Kun esitetään väittämä ”Jos Suomeen hyökätään, olisin itse henkilökohtaisesti valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjeni, taitojeni ja mahdollisen varusmieskoulutuksen mukaan” yli 25-vuotiaista vastaajista jopa 50 prosenttia on väittämän kanssa täysin samaa mieltä. 17-18-vuotiaista vastaajista ainoastaan 32 prosenttia vastaa samoin. Aseellisen puolustautumisen kannatus miesten joukossa näyttää olevan ikäriippumatonta, mutta naisten joukossa ero kannatuksessa on tilastollisesti merkittävä, vaikka naisten maanpuolustustahto vanhemmissakin ikäryhmissä on hieman alempi kuin miehillä. (Sinkko 2009, 25-26.)

Asevelvollisilla yleinen maanpuolustustahto on jopa paremmalla tasolla kuin kansalaisilla yleensä. Erityisesti maanpuolustustahto tuntuu olevan korkealla kertausharjoituksiin osallistuvilla reserviläisillä, joskin tässä tapauksessa tulee muistaa, että viime vuosina jopa 20-30 prosenttia harjoituksiin käsketyistä reserviläisistä on anonut ja saanut lykkäystä harjoituksesta. Sinkko (2009, 7) olettaa, että lykkäysperusteen itselleen ovat hankkineet ne reserviläiset, joiden maanpuolustustahto on keskimääräistä alempi. Varusmiehiä tarkasteltaessa on havaittu, että valikoituminen johtajakoulutukseen on yhteydessä myös maanpuolustustahtoon. Johtajakoulutuksen saaneilla varusmiehillä on tutkimusten mukaan miehistökoulutuksen saaneita suurempi maanpuolustustahto.

Järjestötyö on perinteisesti katsottu vahvaksi osaksi maanpuolustusta, ja maanpuolustuksen muutoksia suunniteltaessa järjestötyön merkitystä on pidetty edelleen

suurena vapaaehtoisen maanpuolustustyön ja -koulutuksen väylänä. (Sinkko 2009, 28.) Kari Paakkunaisen (2003) toimittamassa nuorisoa ja eduskuntavaaleja käsittelevässä tutkimuksessa todetaan, että nuorten (alle 30-vuotiaiden) osallistuminen maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjen toimintaan on vähäistä: vain 5 prosenttia tutkimukseen osallistuneista vastaajista osallistuu mainittujen järjestöjen toimintaan. Miesten osuus näistä on huomattavasti suurempi kuin naisten. Kuitenkin peräti 22 prosenttia vastaajista olisi kiinnostunut toimimaan edellä mainituissa järjestöissä. (Paakkunainen 2003, 30-31.)

Tulokset ovat jokseenkin linjassa vuonna 1998 tehdyn Nuorten järjestökiinnittyneisyyttä kartoittaneen tutkimuksen kanssa. Kaikista tutkimukseen osallistuneista nuorista noin 27 prosenttia oli kiinnostunut osallistumaan maanpuolustusjärjestöjen toimintaan, 25-29-vuotiaista vastaajista noin 22 prosenttia. Tässäkin tutkimuksessa miesten/poikien osuus (39 prosenttia) oli suurempi kuin naisten/tyttöjen (noin 9 prosenttia). (Nurmela 1998, 24-26.) Varsinaiseen maanpuolustusjärjestön toimintaan osallistui kuitenkin vain 2,2 prosenttia kaikista vastanneista, ja järjestöihin kuuluvista 4,2 prosenttia. (Nurmela 1998, 9.)

Maanpuolustustahdon voidaan siis tilastollisesti katsoa säilyneen melko vahvana Suomessa tähän päivään asti, vaikkakin mielipidemittausten mukaan myös risteäviä mielipiteitä löytyy. Suomen tulisi vastaajien enemmistön mielestä esimerkiksi puolustautua hyökkäystä vastaan vaikka lopputulos näyttäisi epävarmalta, mutta vain vähemmistö vastanneista uskoo Suomella olevan varteenotettavia mahdollisuuksia torjua mahdollinen hyökkäys. Osa puolustautumiseen myönteisesti vastanneista olisi valmis pakenemaan maasta mahdollisen hyökkäyksen tapahtuessa.

Kuitenkin maanpuolustustahto esitetään edelleen puolustuksen keskeiseksi perustaksi. Se aiotaan turvata jatkossakin muun muassa laadukkaalla varusmies- ja reservin koulutuksella sekä kehittämällä asevelvollisuuden toimintaedellytyksiä, luomalla

paikallisjoukot ja tukemalla vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta. (Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, 109.)

3 Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, kuinka aktiivisesti ja millä tavoin vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneet naiset osallistuvat vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan, sekä tutkia, minkälaiset tekijät estävät osallistumista. Samalla pyrin keräämäni aineiston perusteella tekemään johtopäätöksiä siitä, ovatko vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvat naiset yhtenäinen joukko, joka eroaa vaikkapa jonkin tietyn taustamuuttujan kautta niistä naisista, jotka eivät osallistu toimintaan. Tutkimuksessa pyrin myös kartoittamaan reserviläisnaisten asenteita muun muassa maanpuolustustahdon suhteen, sekä ehtoja, joilla reserviläisnaiset olisivat valmiita osallistumaan vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan. Lähestyn tutkimusta tapaustutkimuksen lähtökohdista. Olen ottanut toiminnan kentältä tutkimuksen aiheeksi yhden ryhmän, eli Suomen Reserviupseeriliitto ry:een ja Reserviläisliitto ry:een kuuluvat naiset.

3.1 Tapaustutkimus tutkimusmenetelmänä

Tässä tutkimuksessa päätin ottaa lähestymistavaksi tapaustutkimuksen. Kyseessä on valtakunnalliseen järjestötoimintaan kiinnittyvä tapaus. Tarkastelen tapausta vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvien naisten kautta. Lähtökohtana tutkimukselle olivat tapaustutkimuksen menetelmät. Aktiivisen harrastustoiminnan myötä olin kiinnittänyt huomiota naisten vähäiseen edustukseen erilaisissa reserviläistoiminnoissa. Kyselin erilaisissa harjoituksissa niin MPK:n kuin puolustusvoimien edustajilta, kuin myös muilta reserviläisiltä näkemyksiä siitä, osallistuvatko naiset aktiivisesti reservissä vapaaehtoiseen toimintaan. Poikkeuksetta kaikki henkilöt, joiden kanssa asiasta keskustelin, olivat sitä mieltä, etteivät reserviläisnaiset osallistu toimintaan niin aktiivisesti

kuin toivottaisiin. Tästä syntyi halu selvittää tutkimuksen kautta, olivatko näkemykset reserviläisnaisten heikosta osallistumisesta todenmukaisia.

Laineen, Bambergin ja Jokisen (2007) tapaustutkimusta käsittelevän artikkelin mukaan tapaustutkimukselle on ominaista, että pyritään selvittämään jotakin, mikä ei entuudestaan ole tiedossa, mutta joka vaatii lisäselvitystä. Koska tapaustutkimus tarkastelee usein monimutkaisia ja pitkään jatkuneita ilmiöitä, se soveltuu hyvin vastaamaan kysymyksiin miten ja miksi. Päämääränä on lisätä ymmärrystä tutkittavasta tapauksesta ja olosuhteista, joiden lopputuloksena tapauksesta tuli sellainen kuin tuli. (Laine ym. 2007, 10.) Kuten on todettu, reserviläisnaisia tai heidän osallistumistaan vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ei ole juurikaan tutkittu. Ilmiönä reserviläisnaisia on kuitenkin ollut kohta kaksikymmentä vuotta.

Tässä tutkimuksessa tutkittavaa asiaa on lähestytty niin sanotun kerrannaistriangulaation kautta. Lähtökohtana on ilmiö tai tapaus, joka kiinnostaa tutkijaa. Tutkijalla on ilmiöstä aiempaa tietämystä ja sen pohjalta muodostetaan alustava tutkimusongelma. Ongelman selvittämiseksi tutkija alkaa kehittää täsmentäviä tutkimuskysymyksiä, jotka johtavat erilaisten empiiristen aineistojen pariin. Samalla on mietittävä millä keinoin tietty aineisto auttaa vastaamaan tutkimuskysymykseen. Tapaus yhdistettynä tutkimuskohteeseen ja -kysymyksiin määrittää sen, mitkä ovat keskeisiä aineistoja ja menetelmiä. (Laine ym. 2007, 26.)

Tapaustutkimuksella voidaan lähestyä tutkittavaa aihetta monelta eri kannalta: sen avulla voidaan kuvailla, selittää, ennakoida ja kontrolloida esimerkiksi prosesseja tai yhteisöitä. Kuvailevalla lähestymistavalla pyritään vastaamaan kuka, mitä, missä ja miten -kysymyksiin, selittävällä taas kysymykseen miksi. Ennakoivalla lähestymistavalla pyritään ennakoimaan pitkä- tai lyhytkestoisia tapahtumia tai käytöstä tutkittavan joukon keskuudessa. Kontrolloivalla lähestymistavalla pyritään vaikuttamaan yksilöiden asenteisiin ja käytökseen. (Woodside 2010, 11-12.)

Keräämäni aineiston avulla olen pyrkinyt muodostamaan kuvaa vapaaehtoiseen asepalvelukseen osallistuvien naisten joukosta. Lähestymistapa on ollut lähinnä kuvaileva, sillä laadittujen kysymysten avulla on pyritty vastaamaan edellä mainittuihin kysymyksiin kuka, mitä, missä ja miten. Tässä olen pystynyt hyödyntämään kyselylomakkeen avulla keräämiäni taustatietoja sekä osallistumistapoja. Tutkimuksen tärkeämpi, joskin kenties myös haastavampi osio on ollut selittävä osio, jossa olen pyrkinyt löytämään vastauksia kysymykseen miksi. Tähän kysymykseen vastauksia ovat antaneet osittain strukturoidut kysymykset, mutta ennen kaikkea avoimet vastaukset sekä lomakkeen viimeinen osio, Vapaa sana.

Tapaustutkimus voidaan jakaa intensiiviseen ja ekstensiiviseen tapaustutkimukseen. Ekstensiivinen tapaustutkimus kiinnittää huomion teoreettisiin käsitteisiin ja pyrkii kehittämään uutta teoriaa useita tapauksia käyttäen. Intensiivisessä tapaustutkimuksessa, jota tässä tutkimuksessa käytetään, on tavoitteena ainutlaatuisen ja teoreettisesti mielenkiintoisen tapauksen tiheä kuvaus, tulkinta ja ymmärtäminen. Sen tavoitteena on tutkia tapausta monipuolisesti sen yhteiskunnallisessa ja fyysisessä ympäristössä. Tarkoituksena ei ole tehdä tapausta koskevia yleistyksiä vaan selvittää, millä logiikalla juuri kyseinen tapaus toimii. Tavoitteena on tuottaa tarina, joka kiinnostaa muita tutkijoita, tutkimukseen osallistuneita ja yhteiskunnallisia päätöksentekijöitä. Intensiivisen tapaustutkimuksen haasteena on yhdistää teoreettisia käsitteitä ja ideoita empiiriseen analyysiin, ja usein menetelmää kritisoidaan huonosta aineiston analyysistä, näytön puutteesta ja johtopäätöksistä, joita ei perustella riittävästi. (Eriksson & Koistinen 2005, 15-17.)

Tapaustutkimus on oivallinen keino muodostaa uusia hypoteeseja. Käyttämällä avoimia vastausvaihtoehtoja strukturoitujen vastausten lisäksi on mahdollista löytää uusia merkittäviä muuttujia, joita suljetuilla vastausvaihtoehdoilla ei olisi välttämättä noussut esiin. Tämä voi johtaa esimerkiksi tarpeellisiin jatkotutkimuksiin aihealueen

parissa. (George & Bennett 2005, 20-21.) Kuitenkin hypoteesien vahvistaminen nähdään tapaustutkimuksen avulla mahdolliseksi, sillä muutamasta tapauksesta ei voi tehdä yleistyksiä. Hypoteesien täsmentämisessä ja niiden luomisessa yksittäisillä tapauksilla on merkitystä, sillä poikkeavat tapaukset voivat tarjota mahdollisuuden täsmentää oletusta. (Laitinen 1998, 14.)

Tutkimuksen kohteena on osa reaali maailmaa. Kuten Laitinen toteaa teoksessaan Tapaustutkimuksen perusteet, ihminen ympäristössään ja ihmisen toiminta on sosiaali-tutkimuksen käyttämä reaali maailman osa. Toiminta käsitetään niin laajasti, että siihen kuuluvat toiminta-alkuudet (asenteet, arvot, tavat jne.), itse toiminta, sekä ihmisen toiminnan tulokset. Juuri toimintaa yhteiskuntatieteet pyrkivät selittämään ja ymmärtämään. (Laitinen 1998, 38-39.)

3.2 Tutkimustehtävät

”Vapaaehtoisen maanpuolustussektorin päättäjien ei olekaan syytä tuijottaa maanpuolustuksen kannatuslukuja, vaan pysähtyä miettimään, kuinka kannattajakunta saadaan asettamaan maanpuolustusharrastus muiden kiinnostuksenkohteiden edelle.”(Sinkko 2005, 124.)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneiden naisten osallistumista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Tutkimus keskittyy yhteen tiettyyn ryhmään eli armeijan suorittaneisiin naisiin. Viitataan heihin tutkimuksessani termillä reserviläisnaiset. Suljen ryhmän ulkopuolelle naiset, jotka mahdollisesti harrastavat vapaaehtoista maanpuolustusta mutta eivät ole suorittaneet naisten vapaaehtoista asepalvelusta, sekä naiset, jotka ovat sotilasammattihenkilöitä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- Kuinka aktiivisesti jäsenjärjestöihin kuuluvat reserviläisnaiset osallistuvat vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan ja miksi?
- Mikä estää vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan osallistumista?
- Millaisia kokemuksia reserviläisnaisilla vapaaehtoisesta maanpuolustustoiminnasta on?

Tarkoitus on tutkia reserviläisnaisten aktiivisuutta vapaaehtoisessa maanpuolustustoiminnassa. Kysymyksiä aiheeseen liittyen on monia. Ovatko reserviin koulutetut naiset niin sanotusti ”kadonnut voimavara”, onko toiminta aktiivisempaa mitä yleisesti uskotaan, vastaako vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminta reserviläisnaisten odotuksia, kuinka toimintaa tulisi kehittää, jotta reserviläisnaiset saataisiin aktiivisemmin mukaan toimintaan, millaisia kokemuksia reserviläisnaisilla on vapaaehtoisesta maanpuolustustoiminnasta ja niin edelleen? Tarkennetuilla tutkimuskysymyksillä pyrin saamaan myös näihin kysymyksiin vastauksia.

3.3 Tutkimusaineisto

Naisia on koulutettu reserviin noin 6000 vuodesta 1995 lähtien. Alun perin tarkoitukseni oli puolustusvoimien avulla tavoittaa koko reserviläisnaisten joukosta poimitujen naisten muodostama otos. Yhteistyö ei kuitenkaan onnistunut, jolloin valitsemani tapa tavoittaa asepalveluksen saaneet naiset oli kahden suurimman liiton, Reserviläisliitto ry:n ja Suomen Reserviupseeriliitto ry:n, kautta. Liittojen toiminnanjohtajat poimivat liittojen yhteisestä jäsenrekisteristä naiset, jotka olivat jäsentietojen perusteella suorittaneet naisten vapaaehtoisen asepalveluksen, ja välittivät pyyntöni (LIITE 1) osallistua tutkimukseeni sähköisellä kyselylomakkeella. Pyyntö lähti 530 vastaanottajalle eli otan-

ta oli 8,8 prosenttia perusjoukosta. Vastauksia annettiin määräajassa yhteensä 246 kappaletta, joista karsin pois sotilasammattihenkilöt sekä yhden vastaajan, jonka kysymys-sarjat eivät olleet eriytyneet, enkä siksi voinut käyttää hänen antamiaan vastauksia. Lopulliseen analysoitavaan aineistoon jäi 237 vastausta. Lopullinen vastausprosentti oli tällöin 44,7 prosenttia.

Perusjoukko määritellään luettelemalla ne ehdot, jotka yksilöiden tulee täyttää kuuluakseen kyseiseen joukkoon. Nämä ehdot ovat toisaalta tulosten soveltajille ohjeita siitä, keneen tulokset pätevät. (Laitinen 1998, 37.) Tässä tutkimuksessa perusjoukkoon kuulumisen ehdoksi on asetettu se, että on sukupuoleltaan nainen, ja on suorittanut vapaaehtoisen asepalveluksen.

Otos on määritelmän mukaisesti kohderyhmän eli perusjoukon osa, jolla voidaan saada kokonaiskuva koko perusjoukosta. Sen tulisi siis edustaa kaikkia perusjoukon ominaisuuksia ja ilmenemistapoja, minkä vuoksi jokaisella perusjoukkoon kuuluvalla havaintoyksiköllä tulisi olla samanlaiset mahdollisuudet valikoitua otokseen. (Vilka 2007, 56.) Tällaiseen otantaan olisi päässyt hyödyntämällä puolustusvoimien asevelvollisuusrekisteriä, johon on kirjattu kaikki asepalveluksen suorittaneet henkilöt.

Oleellista on se, missä suhteissa ryhmään kuuluvat mahdollisesti poikkeavat ryhmään kuulumattomista. Minkä tutkimusongelman kannalta ryhmä on relevantti? Laitisen mukaan on olemassa periaatteellinen vaara, että ongelmaa eritellään juuri niiden taustatekijöiden mukaan, joiden perusteella ryhmään kuuluvat on valittu. Tällöin ryhmään kuulumista luonnehtivat tunnuspiirteet ovat selittäviä muuttujia ja näin ollen asiaa selitetään itsellään. (Laitinen 1998, 38.) Tällaista on syytä pyrkiä välttämään.

3.4 Kyselylomake reserviläisnaisille

Koska vastaajien joukko koostui useasta sadasta henkilöstä, oli perusteltua suorittaa tutkimus kyselytutkimuksena. Tarkemmin eriteltynä kyseessä on kyselytutkimus, jonka toteutin sähköisenä lomakekyselynä. Olen lähestynyt lomakkeen avulla kerättyä aineistoa kvalitatiivisella eli laadullisella otteella, ja vaikka analyysi on pääasiassa kuvailevaa, on se osittain myös määrällistä.

Kyselylomake koostui avoimista kysymyksistä, suljetuista eli strukturoiduista kysymyksistä sekä monivalintakysymyksistä. Lomakkeessa on myös osio, jossa selvitän vastaajien asenteita eri väittämiin. Asenneasteikossa käytin 5-portaista Likertin asteikkoa. Testasin lomakkeen kahdella perusjoukkoon kuuluvalla henkilöllä, joiden kommenttien pohjalta paransin lomakkeen helppolukuisuutta ja sujuvuutta kysymysten uudelleen muotoilulla ja vastausvaihtoehtojen laajentamisella. Kyselylomakkeen kysymykset löytyvät liitteistä (LIITE 2).

Lomake koostui viidestä osiosta:

- I Vapaaehtoinen maanpuolustus
 - Ei ole osallistunut
 - On osallistunut
- II Armeijatausta
- III Taustatiedot
- IV Väittämät
- V Vapaa sana

Ensimmäisen osion viimeinen kysymys *K03 Oletko osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen?* määrittä, vastataanko osioon Ei ole osallistunut vai On osallistunut. Kaikki vastaajat vastasivat osioihin II-V.

Laadin lomakkeen Tampereen yliopiston E-lomake-pohjalle. Vastaajat saivat vastauspyynnössä linkin, jonka kautta lomakkeeseen pääsi vastaamaan. Vastausaikaa annoin aluksi viikon (torstaista torstaihin) mutta jatkoin tätä vielä kolmella päivällä (torstaista sunnuntaihin) vastaajamäärän kasvattamiseksi. Reserviläisliitto ry:n toiminnanjohtaja lähetti muistutusviestin kyselylomakkeeseen vastaamisesta, kun jatkettua vastausaikaa oli vielä neljä päivää jäljellä (LIITE 3).

Vastauksia annettiin määräajassa yhteensä 246 kappaletta eli 46,4 prosenttia otoksesta. Jorma Kanasen (2008) kvantitatiivista tutkimusta käsittelevän teoksen mukaan kato on erittäin suuri ongelma posti- ja internetkyselyissä. Yleensä ensimmäisellä kyselykierroksella päästään noin 30 prosentin vastausprosenttiin ja toisellakin kierroksella harvoin yli 50 prosentin. Tilastotieteen kannalta alle 30 prosentin vastausprosentit ovat Kanasen mukaan riittämättömiä antamaan luotettavaa tietoa tutkimusongelmasta. (Kananen 2008, 77.) Näihin lukuihin perustuen vastauskadon suuruus tämän kyselyn kohdalla on tavallista suuruusluokkaa, mutta yleisesti ottaen olen melko tyytyväinen vastausprosenttiin.

Kyselylomakkeen vastausaika sijoittui vastaajien suhteen epäotolliseen aikaan, sillä pyyntö osallistua tutkimukseen lähetettiin viikkoa ennen joulua. Tämä luonnollisestikin on yksi kiireisimmistä ajoista vuodessa, minkä vuoksi oli vaara, ettei kyselytutkimukseen ennätetä vastata. Suureen vastausprosenttiin saa jo pelkästään sen vuoksi olla erittäin tyytyväinen.

Aineiston luotettavuus

Kun aineisto oli kerätty, paljastui muutama lomakkeen heikkous. En ollut määritellyt kysymystä K25 *Syntymävuosi* (esim. 1977) pakolliseksi vastattavaksi kyselyssä vastaamisen kannalta, jolloin seitsemän vastaajaa oli jättänyt kohdan tyhjäksi. Yhden vas-

taajan kysymyssarjat eivät olleet eriytyneet, jolloin hän oli vastannut kaikkiin lomakkeen kysymyksiin. Tämä vastaaja karsittiin kokonaisuineistosta pois. Kysymys *K21 Ase-lajisi palveluksessa?* oli muotoiltu väärin. Kysymyksen olisi pitänyt olla muotoa *K21 Missä puolustushaarassa palvelit?*, sillä vastausvaihtoehdot olivat maavoimat, merivoimat ja ilmavoimat. Vastaajien kannalta olisi ollut myös hyvä ilmoittaa kyselyn alussa, että kysymyssarjat tulevat eriytymään sen mukaan, mitä vastaa kysymykseen *K03 Oletko osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen?* Tämän kysymyksen kohdalla oli myös kirjoitusvirhe, kysymys olisi kuulunut olla *K03 Oletko osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustukseen?* Oli myös huonoa asettelua kysymysten suhteen kysyä vastaajan kuulumista sotilasammattihenkilöihin vasta taustatietojen kohdalla erityisesti, koska sotilasammattihenkilöt karsittiin lopullisesta aineistosta pois. Kysymyksen olisi voinut esittää heti lomakkeen alussa, jolloin vastaajat eivät olisi joutuneet turhaan vastaamaan lomakkeen muihin kysymyksiin. Kyselylomaketta laatiessa olisi ollut tarpeen kysymyksessä *K01 Mihän seuraavista jäsenjärjestöistä kuulut? Jos kuulut useampaan, merkitse kaikki.* antaa vastausvaihtoehdoksi myös kiltojen jäsenjärjestö, Maanpuolustuskieltojen liitto ry.

Väittämien avulla selvitin vastaajien asennetta. Tässäkin kyselyn osiossa oli sattunut jokin virhe, sillä kolmella vastaajalla (ID 88, ID 200 ja ID 201) ei löytynyt valittuja vastauksia lainkaan. Kysymyksissä K32, K35, K38, K40 ja K42 oli tapahtunut virhe sekä lomaketta laatiessa että todennäköisesti myös siihen vastatessa. Lomaketta laadittaessa väittämiin ei asetettu vastauksen pakollisuutta, jolloin kohdasta saattoi edetä vastaamatta jokaiseen kohtaan. Koska yksittäiset puuttuvat vastaukset ovat satunnaisia tapahtuen eri vastaajilla ja eri järjestyksessä, on oletettavaa, että niihin vastaamatta jättäminen on tapahtunut epähuomiossa.

Koska yhteistyö aineiston keruussa puolustusvoimien kanssa ei ollut mahdollista, tuli kääntyä asevelvollisia kiinnostavien jäsenjärjestöjen puoleen. Liittojen jäsenrekisteristä poimitut henkilöt edustavat melko hyvin koko perusjoukkoa, sillä he kaikki ovat

asepalveluksen suorittaneita naisia. Koska kyseessä ovat vapaaehtoiseen maanpuolustukseen nojaavat vapaaehtoisjärjestöt, voidaan kuitenkin olettaa jäsenistön olevan lähikohtaisesti kiinnostuneita vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta. Tällöin kyselyyn vastaajiksi valittujen voi olettaa kallistuvan sen joukon puolelle, joka osallistuu vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Ulkopuolelle voi katsoa jäävän merkittävän osan niistä perusjoukon edustajista, jotka eivät osallistu vapaaehtoiseen asepalvelukseen. Tutkimuksessa ei silloin saada kerättyä toivottavaa määrää tietoa siitä, miksi reserviläisnaiset *eivät* osallistu vapaaehtoiseen maanpuolustukseen.

4 Reserviläisnaisten osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen

Lähestyn tutkimusongelmaani tapaustutkimuksen lähtökohdista tutkien reserviläisnaisten osallistumista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Koska vastaajat tavoitettiin kahden liiton yhteisen sähköisen jäsenrekisterin avulla, päätin käyttää aineistonkeruumenetelmänä sähköistä kyselylomaketta. Tässä luvussa esittelen kyselylomakkeeseen vastanneiden naisten vastauksia kysymyksiin vastaajien taustoista ja asenteista.

Vastauksia annettiin määräjassa yhteensä 246 kappaletta. Karsin niistä pois sotilasammattihenkilöt (8 kappaletta). Todennäköisesti lomakkeen teknisestä ongelmasta johtuen yhden vastaajan kysymyssarjat eivät olleet eriytyneet, jolloin hän oli vastannut kaikkiin lomakkeen kysymyksiin. Karsin myös tämän vastaajan kokonaisjoukosta. Lopulliseen aineistoon jäi 237 vastausta.

Tässä osiossa käsittelen vastaajien taustamuuttujia, miten vastaajat olivat jakaantuneet vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistumisen suhteen sekä miten vastaajat olivat vastanneet asenneväittämiin.

Vastaajien taustamuuttujat

Vastanneista nuorin oli syntynyt vuonna 1993 (20 vuotta) ja vanhin vuonna 1968 (45 vuotta). Suurin vastanneiden ryhmä oli alle 29-vuotiaat, heitä oli 51,5 prosenttia. Vastanneiden keski-ikä oli noin 30 vuotta. Seitsemän vastaajaa oli jättänyt vastaamatta kysymykseen syntymäajasta. Yksi vastanneista oli ilmoittanut syntymävuodekseen 1898, jonka epäilen johtuneen näppäilyvirheestä. Määritin ikäluokat kuitenkin niin, että korkein mahdollinen vastaajan ikä oli 45 vuotta. Tällöin virheellinen syntymävuosi näkyy poissaolevana, eikä sitä lasketa vastanneiden ikäjakaumaan mukaan.

Luokiteltu ikä			
	Frequency	Prosenttia	Prosenttia vastanneista
Alle 29v.	122	51,3	53,3
30-39v.	95	39,9	41,5
40v. ja yli	12	5,0	5,2
Yhteensä	229	96,2	100,0
Puuttuu	9	3,8	
Yhteensä	238	100,0	

Taulukko 1. Luokiteltu ikä

Kaikista vastanneista enemmistö (61,6 prosenttia) on joko rekisteröidyssä parisuhteessa, avoliitossa tai avioliitossa. Yksin asuvia ja/tai naimattomia vastaajista on 38,4 prosenttia. Suurimmalla osalla vastaajista (73 prosenttia) ei ollut lapsia, mutta heillä joilla oli (27 prosenttia vastanneista), lasten lukumäärä oli yleisimmin 1-2 lasta.

Suurin osa kyselyyn vastanneista (82,3 prosenttia) oli kirjoittanut ylioppilaaksi. Noin 16 prosenttia oli suorittanut keskikoulun tai peruskoulun. Ammattikoulutuksen kohdalla vastaukset jakaantuivat hieman epätasaisemmin. Korkeakoulu- tai yliopistotutkinnon oli hankkinut 30,8 prosenttia vastanneista, ja melkein yhtä suuri joukko oli opiskellut viimeisimpänä koulutuksenaan ammattikorkeakoulussa (27,8 prosenttia). Opistotasoinen tutkinto löytyi vain kymmeneltä vastanneelta, samoin ammattikurssi tai muu alle 2 vuotta kestänyt ammattikoulutus. Muun koulutuksen oli saanut 1,7 prosenttia vastanneista. Tällaisia koulutuksia olivat vastaajien mukaan ensihoitajaopiskelija, oppisopimus/ammattitutkinto, poliisikoulu ja alempi korkeakoulu.

Vastaajista suurin osa (59,6 prosenttia) oli vastaushetkellä työelämässä, noin 30 prosenttia ilmoitti päätoimekseen opiskelun. Yrittäjiä oli 3,8 prosenttia vastanneista, kotiäitejä hieman enemmän (4,6 prosenttia). Työttöminä vastaajista oli 2,1 prosenttia. Pidemmällä lomalla tai vapaalla vastaajista oli vain 2 vastaajaa (0,8 prosenttia).

Maavoimissa palvelleita oli vastaajista selkeästi suurin osa, 83,5 prosenttia. Muiden kahden puolustushaaran välillä vastaajien jako meni tasaisesti, sillä molemmissa haaroissa palvelleeksi ilmoittautui noin 8 prosenttia vastanneista. Johtajakoulutuksen vastanneista oli saanut yhteensä 201 vastaajaa. Reserviupseerikoulutuksen oli saanut suurin yksittäinen vastaajaryhmä (46 prosenttia), aliupseerikoulutuksen 38,8 prosenttia vastanneista. Erikoiskoulutettua miehistöä oli vastaajista 10,5 prosenttia ja normaali-miehistön koulutuksen saaneita vastanneista vähiten, 4,6 prosenttia.

Kyselylomakkeessa selvitettiin mihin vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuviin jäsenjärjestöihin vastaajat kuuluvat. Vastaajat saivat valita vaihtoehtoista kaikki ne, joihin kuuluivat. Vaihtoehtoina oli Kadettikunta ry, Maanpuolustusnaisten liitto ry, Reserviläisliitto ry (RES), Sininen reservi ry, Sotilaskotiliitto ry, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry (RUL), sekä vaihtoehdot En kuulu mihinkään jäsenjärjestöön ja Jokin muu, mikä.

Kaksi suurinta jäsenjärjestöä olivat kansallisestikin merkittävät maanpuolustusjärjestöt, Reserviläisliitto ry (RES) ja Suomen Reserviupseeriliitto ry (RUL). RES: on ilmoitti kuuluvansa 125 vastaajaa, joka teki liitosta vastaajien keskuudessa suosituimman. RUL: on kuului puolestaan 117 vastaajaa. Muut jäsenjärjestöt keräsivät alleen huomattavasti vähemmän jäseniä vastaajista. Vain yksi vastaaja ilmoitti, ettei kuulu mihinkään jäsenjärjestöön. Joku muu -vastauksen antoi 11 vastaajaa. Vastausten joukosta löytyi kuitenkin yhdistyksiä ja kerhoja, jotka ovat itsessään kyselyssä mainittujen järjestöjen jäsenyhdistyksiä. Esimerkiksi Joku muu -vastauksiksi annetut Lapin opiskelevat reserviupseerit, Suomussalmen reserviupseerit ja Rannikkotyökistön reserviupseeriyhdistys RT Johtorengas kuuluvat Suomen Reserviupseeriliiton jäsenyhdistyksiin. Samoin Kalajoen Reserviläiset kuuluu Reserviläisliiton jäsenyhdistyksiin, Sotilaskotiyhdistys taas Sotilaskotiliitto ry:n jäsenyhdistykseksi. Muita mainittuja Joku muu -vastauksia olivat Etelä-Savon maakuntakomppania, Ratsumieskilta ry, Rakuunakilta ry,

MPK (Maanpuolustuskoulutusyhdistys), Porin Prikaatin kilta, ja Maakuntajoukot. Vastaajista valtaosa, noin 76 prosenttia, kuului johonkin paikallisjärjestöön.

Kyselylomakkeen kysymykseen *K03 Oletko osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustukseen?* vastaaminen eriytti vastaajajoukon. He, jotka vastasivat ”Kyllä”, vastasivat kysymyssarjaan ”On osallistunut”, kun taas he, jotka vastasivat ”En”, vastasivat kysymyssarjaan ”Ei ole osallistunut”. Suurin osa (81 prosenttia) vastasi ”Kyllä”, 19 prosenttia vastaajista ”En”.

On osallistunut

Kaikista kyselylomakkeeseen vastanneista 192 henkilöä (noin 81 prosenttia) oli osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Heiltä kysyttiin monivalintakysymyksellä mikä sai heidät kiinnostumaan vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta. Vaihtoehtoja sai valita kolme.

Useimmiten syyksi valittiin maanpuolustustahto sekä halu kehittää omia sotilaallisia taitoja. Mielekäs tekeminen sai kolmanneksi eniten valintoja. Vähiten merkityksellisiä syitä kiinnostua toiminnasta olivat auttamishalu ja vapaaehtoistyön merkitys. Neljä valitsi syyksi ”Jokin muu”, joita olivat esimerkiksi sotilassukuun kuuluminen ja halu kehittää omia johtamistaitoja.

Aktiivisimmin vastanneet toimivat paikallistasolla (34,6 prosenttia) ja piiritasolla (30,9 prosenttia). Paikallistasolla tarkoitettiin kyselyssä oman asuinpaikan alueella tapahtuvaa toimintaa, esimerkiksi oman reserviläiskerhon tapahtumia. Piiritasolla käsitettiin laajempi, esimerkiksi oman maakunnan reserviläispiiri tai MPK:n yksikkö. Kansainvälisellä tasolla ei ilmoittanut toimivansa yksikään vastaajista. Muu –vaihtoehdon

antoi 8 vastaajaa (4,2 prosenttia). Tällaisia toimintoja olivat muun muassa kuuluminen maakuntakomppaniaan.

Toiminnasta suosituin oli puolustusvoimien kutsumat kertausharjoitukset, joihin osallistui aktiivisimmin 51,3 prosenttia. Järjestötoiminta oli toiseksi suosituin toimintamuoto melkein 17 prosentilla. 12,6 prosenttia vastanneista ilmoitti, ettei toimi aktiivisesti lainkaan. Muu –vastauksia annettiin kaksi.

Vuosittain maanpuolustustoimintaan osallistuttiin keskimäärin 1-2 kertaa (47,9 prosenttia). Yli 10 kertaa vuodessa toimintaan osallistui 5,2 prosenttia vastanneista, kun taas 12,5 prosenttia ei osallistunut kertaakaan. Reservin ylennyksiä oli halukas saamaan valtaosa vastaajista (96,4 prosenttia), ja vain 7 vastaajaa (noin 3 prosenttia) ilmoitti, ettei halua ylennyksiä.

Ei ole osallistunut

Kaikista kyselylomakkeeseen vastanneista 45 henkilöä (noin 19 prosenttia) ei ollut osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Suurin syy olla osallistumatta vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan oli se, ettei vastaajalla ollut aikaa. Näitä kysymykseen vastanneista oli noin 44 prosenttia. Toiseksi merkittävin syy olla osallistumatta oli se, ettei vastaajalla ollut tuttuja jotka osallistuisivat toimintaan. Vain kaksi henkilöä ilmoitti syyksi toiminnan hyödyttömyyden itselleen (4,4 prosenttia), sekä toiminnan kiinnostamattomuuden (4,4 prosenttia). Muu syy oli 20 prosentilla vastaajista.

K04 Miksi et ole osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan?

	Henkilöitä	Prosenttia
Minulla ei ole aikaa	20	44,4
Toiminta ei ole kiinnostavaa	2	4,4
En näe mitä hyötyä toiminnasta minulle on	2	4,4
Minulla ei ole tuttuja, jotka osallistuvat vapaaehtoiseen maanpuolustukseen	12	26,7
Muu	9	20,0
Yhteensä	45	100,0

Taulukko 2. Miksi ei ole osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan

Pakollisiin, puolustusvoimien kutsumiin kertausharjoituksiin oli osallistunut 28,9 prosenttia vastanneista, kun taas vapaaehtoiisiin, puolustusvoimien kutsumiin kertausharjoituksiin oli osallistunut vain 11,1 prosenttia vastanneista. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) kursseille oli osallistunut hieman useampi, mutta kuitenkin vain 15,6 prosenttia vastanneista.

Kysymyksillä K08 ja K09 selvitettiin, ovatko vastaajat kokeneet asepalveluksen suorittamisesta olleen heille hyötyä tai haittaa palveluksen suorittamisen jälkeen. Vastausten perusteella pyrittiin löytämään mahdollisia syitä sille, etteivät vastaajat ole osallistuneet vapaaehtoiseen maanpuolustukseen asepalveluksesta johtuneista kokemuksista riippuen.

Vastanneista valtaosa, 43 henkilöä (95,6 prosenttia), koki asepalveluksesta olleen heille hyötyä palveluksen jälkeen. Suurin osa oli sitä mieltä, että asepalveluksen suorittamisesta on ollut hyötyä opiskelun ja työn suhteen. Avoimista vastauksista nousi esiin sekä ammatillisia että yleishyödyllisiä syitä siihen, miksi armeijan suorittamisen katsottiin hyödyttäneen vastaajaa.

"En olisi päässyt aliupseerin virkaan, ellen olisi suorittanut asepalvelusta." ID14

"Työhaastattelussa arvostivat sitä, että on suorittanut asepalveluksen. (...)" ID8

"Ammattikorkeakoulun pääsykokeissa se oli ainakin plussaa. (...)" ID148

Vastauksissa ilmeni myös jakautumista sen suhteen, miten sekä vastaaja itse että ulkopuolinen tekijä arvioivat armeijasta saatua kokemusta. Osa nosti esiin opiskelussa tai työelämässä hyödynnettävät taidot, jotka oli opittu asepalveluksessa: osa mainitsi esimerkiksi työnantajan asennoitumisen hakijaan.

"Hyötyä nykyisessä työssäni hoitoalalla, riittää rohkeutta astua esiin ja ottaa tilanteen johtovastuu." ID18

"Työnantajat arvostavat. (...)" ID172

Palveluksen suorittaminen antoi vastausten mukaan naisille valmiuksia tarttua työn tai opintojen tuomiin haasteisiin, sen nähtiin kehittäneen henkilökohtaisia ominaisuuksia työelämän ja johtamisvalmiuksien suhteen sekä kasvattaneen ryhmätyöskentelytaitoja ja rohkeutta.

Toinen selkeä hyödyllisten tekijöiden muodostama kokonaisuus olivat omiin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin viittaavat maininnat. Palvelus oli kartuttanut vastaajien tietoja ja luonut luottamusta omiin taitoihin sekä tuonut itsevarmuutta. Ymmärrys muita ihmisiä kohtaan oli osalla vastaajista lisääntynyt ja samalla muiden ihmisten suhtautuminen heihin on muuttunut palveluksen myötä.

"Asepalvelus on esim. kasvattanut paineensietokykyäni ja antanut minulle valmiuksia toimia tiukoissa tilanteissa." ID110

"Olen saanut kunnioitusta ja arvostusta suorituksistani ja itse koen asepalveluksen suorittamisen ja siellä opittujen taitojen antaneen minulle valmiuksia moniin asioihin siviilissä, vähintäänkin rohkeutta ottaa vastuuta ja luottamusta itseeni."

ID211

Kolmas kokonaisuus muodostui asepalveluksen kokemusperäisistä hyödyistä. Palveluksessa oli saatu sellaisia kokemuksia, joita vastaajat eivät kokeneet mahdolliseksi saada mistään muualta. Palvelus oli testannut vastaajia ja antanut kokemusten kautta parempaa tietoa yksilön omista voimavaroista.

"Koen, etten voisi saada mistään muualta sellaisia taitoja, joita asepalveluksesta sain." ID128

Yleisesti hyödyllisiä seikkoja mainittiin myös. Ne muodostivat neljännen kokonaisuuden. Vastaajat olivat muodostaneet kestäviä ystävyysuhteita, kartuttaneet tietojaan ja taitojaan aloilta joihin siviilissä on hankalampi tutustua (esimerkiksi ammunta, ilmailuala), sekä saaneet suoritettua esimerkiksi ajokortteja, joista oli reservissä heille hyötyä.

"(...) Tietysti myös kaikki tiedot ja taidot, joita palveluksessa sain, ovat olleet yleisesti hyödyksi minulle." ID148

"Johtamistaidoista ja armeija-aikana opituista elämäntaidoista on ollut hyötyä."

ID30

Kuusi vastaajaa oli sitä mieltä, että asepalveluksesta oli ollut heille haittaa palveluksen jälkeen. Heillä kokemukset aiheutuivat avointen vastausten mukaan lähinnä palveluksen henkisesti rankan luonteen sekä ihmisten heihin kohdistamaan negatiiviseen, ellei jopa vihamieliseen, asenteeseen.

"Jotkut ovat konservatiivisia ja suhtautuvat negatiivisesti naisten palvelukseen ja ajattelevat myös siksi minusta negatiivisesti esimerkiksi työn haussa tai uusiin ihmisiin tutustuttaessa." ID74

Yksi vastaajista koki asepalveluksesta olleen haittaa, koska kaipasi takaisin palvelukseen.

"Hirveä ikävä takaisin asepalveluksen suorittamiseen, ikävä yhteisöllisyyden tunnetta. Ei mitään muuta haittaa." ID8

Yli puolta (60 prosenttia) vastanneista oli lähestytty jonkin maanpuolustusorganisaation toimesta tai heille oli tarjottu mahdollisuutta osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustus-toimintaan. Vastaajilta kysyttiin, minkälaiseen toimintaan he olisivat kiinnostuneita läh-

temään, mikäli heitä lähestyttäisiin jonkin maanpuolustusorganisaation toimesta. Vastauksia sai antaa enintään kolme. Kolmeksi kiinnostavimmaksi toiminnaksi valikoituivat asekoulutus ja ammunta, sotilaalliset taidot ja valmiudet, sekä maastoharjoitukset. Vain yksi ilmoitti, ettei ole kiinnostunut mistään toiminnasta.

Vastaajista 55,6 prosenttia osallistuisi mieluiten 2-3 vuorokautta kestäviin tapahtumiin tai harjoituksiin, ja vain yksi vastaajista ilmoitti, ettei olisi valmis tai halukas osallistumaan lainkaan. Kukaan vastaajista ei olisi valmis tai halukas viikon tai pidempään kestävään toimintaan, mutta samalla 28,9 prosenttia ilmoitti olevansa käytettävissä minkä pituiseen harjoitukseen tahansa.

Vastaajilta kysyttiin suurinta syytä sille, etteivät he ole hakeutuneet vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan. Suurin osa (60 prosenttia) ilmoitti syyksi työn ja opiskelun aiheuttamat kiireet. Toiseksi useimmiten annetuista syistä valittiin lasten ja kodin vaatima aika (11,1 prosenttia). ”Jokin muu syy” oli 22,2 prosentilla vastanneista. Näistä vastauksista suurimmaksi esteeksi hakeutua mukaan toimintaan nousi tiedotus ja sen puutteellisuus. Vastaajat eivät tieneet, millaista toimintaa on tarjolla, tai miten toimintaan voisi hakeutua mukaan. Myös kynnys lähteä yksin toimintaan oli joillakin vastaajilla korkea. Osa myös mainitsi ikävät ennakkoluulot reserviläisnaisista, sekä toiminnan sisäänpäin lämpiävyyden. Muutama ilmoitti, ettei osallistumattomuudelle ollut mitään erityistä syytä.

”En tiedä miten sinne hakeudutaan, missä sellaiseen on mahdollista osallistua, pistin sähköpostia yhteen paikallisosastoon, en saanut ikinä vastausta takaisin!”

ID8

”Alueella ei ole tai en tiedä olevan.” ID205

”Ei ole ketään tuttua kenen kanssa voisi osallistua yhdessä.” ID66

K13 Suurin syy sille, ettei ole hakeutunut vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan on se, että

	Henkilöä	Prosenttia
Toiminta ei kiinnosta minua	1	2,2
Lapset/koti vie liikaa aikaani	5	11,1
Työ/opiskelu vie liikaa aikaani	27	60,0
Liikuntaharrastukseni vie liikaa aikaani	1	2,2
Muu järjestötoiminta tai harrastustoiminta vie liikaa aikaani	1	2,2
Jokin muu syy	10	22,2
Yhteensä	45	100,0

Taulukko 3. Suurin syy sille, ettei ole hakeutunut vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan

Paras tapa lähestyä palveluksen suorittaneita naisia toiminnan suhteen oli vastaajien mielestä kutsumalla naisia omaan aselajiin soveltuviin kertausharjoituksiin ja koulutuksiin kirjeitse. Tätä mieltä oli 57,8 prosenttia vastanneista. Toiseksi suosituin lähestymistapa oli tiedotustilaisuuksien järjestäminen paikallisella tasolla (22,2 prosenttia). Jokin muu –vaihtoehdon valitsi kaksi vastaajaa (4,4 prosenttia).

Avoimiin vastauksiin oli ehdotettu Internetin monipuolista hyödyntämistä naisten houkuttelemisessa mukaan toimintaan. Yksi vastaajista ehdotti, että perustettaisiin Facebook-ryhmä, johon kutsuttaisiin asepalveluksen suorittaneita naisia samoin perustein, kuin tutkimukseen osallistuneet oli kutsuttu vastaamaan kyselylomakkeeseen. Sähköpostilla lähetettävät kertauskutsut ja kutsut erilaisiin tapahtumiin katsottiin myös toimivaksi tavaksi lähestyä naisia.

Osioon vastanneista lähes kaikki, 95,6 prosenttia, olivat halukkaita saamaan reservin ylennyksiä. Vain kaksi (4,4 prosenttia) ilmoitti toisin.

Vastaajien asenne

Kyselylomakkeen lopussa oli 14 eri väittämää, joihin vastaajien tuli antaa vastaus Likertin asteikolla 1-5 niin, että 1 = Täysin eri mieltä, 2 = Jokseenkin eri mieltä, 3 = Ei samaa eikä eri mieltä, 4 = Jokseenkin samaa mieltä ja 5 = Täysin samaa mieltä. Tähän osioon vastasivat kaikki kyselylomakkeen vastaajat. Vastanneiden määrä on mainittu alla olevissa taulukoissa.

Väittämät K31-K39 ja K41-K43 on lainattu Liisa Myyryn (2009) maanpuolustustahtoa ja siihen vaikuttavia tekijöitä käsittelevästä tutkimuksesta. K40 on alun perin City-lehden Taloustutkimus Oy:llä teettämästä nuorison arvobarometristä (Oksanen & Petterson 2009), mutta Myyry käytti samaa kysymystä myös omassa tutkimuksessaan. Verrattaessa kyselylomakkeeltani saatuja vastauksia Myyryn tutkimukseen tulee ottaa huomioon, että Myyryn vastaajissa oli sekä naisia (54 %) että miehiä (46 %) (Myyry 2009, 35). K44 on Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuodesta 1970 lähtien käyttämä kysymys, jolla valtakunnallisesti vuosittain mitataan suomalaisten maanpuolustustahtoa.

Suoritin väittämien kohdalla tilastollista testausta käyttäen khiin neliö-testiä tutkiakseni, onko kahden vastaajaryhmän, niiden jotka ovat osallistuneet ja niiden jotka eivät ole osallistuneet vapaaehtoiseen maanpuolustukseen, välillä tilastollisesti merkitseviä eroja. Testissä ei noussut tilastollisesti merkitseviä eroja kahden ryhmän välille, kuten alla oleva esimerkki (Taulukko 4) osoittaa.

Crosstab

K37. Suomen armeijan varustetaso on riittävä kriisitilanteissa.	K03: Oletko osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustukseen?		Yhteensä
	Kyllä	En	
Täysin eri mieltä	15 7,9%	2 4,4%	17 7,3%
Jokseenkin eri mieltä	72 38,1%	20 44,4%	92 39,3%
Ei samaa eikä eri mieltä	57 30,2%	18 40,0%	75 32,1%
Jokseenkin samaa mieltä	41 21,7%	4 8,9%	45 19,2%
Täysin samaa mieltä	4 2,1%	1 2,2%	5 2,1%
Yhteensä	189 100,0%	45 100,0%	234 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,182 ^a	4	,269
Likelihood Ratio	5,793	4	,215
Linear-by-Linear Association	,595	1	,440
N of Valid Cases	234		

a. 3 cells (30,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,96.

Taulukko 4. Esimerkki khiin neliö –testin tuloksesta.

Myyry oli jakanut kysymyksensä eri ulottuvuuksiin: kansallistunne, yhteisvastuu, universaalit arvot, usko turvallisuuteen, ja sodankuva. Kyselytutkimuksessani käyttämäni kysymykset jakaantuivat vastauksineen ulottuvuuksiin seuraavasti: kansallistunne, yhteisvastuu, universaalit arvot, usko turvallisuuteen, ja sodankuva. Kysely-

tutkimuksessani käyttämäni kysymykset ja niiden jakaantuminen eri ulottuvuuksiin on esitelty alla.

Descriptive Statistics

Kansallistunne	N	Minimum	Maximum	Keskiarvo	Keskihajonta
39. Velvollisuuteni on puolustaa maatani, jos sitä uhataan.	234	3	5	4,81	,413
40. Asepalveluksen suorittaminen on kunnia-asia.	233	1	5	4,66	,738

Taulukko 5. Kansallistunne

Kuten Myyrynkin aineistossa, myös tässä tutkimuksessa kansallistunneulottuvuuden (Taulukko 4) osiot saivat melko korkeita keskiarvoja asteikolla 1-5. Vastaajat kokivat voimakkaasti (ka 4,81) velvollisuudekseen puolustaa maataan, jos se on uhattuna. Myyryn tutkimuksessa vastaava luku oli matalampi (ka 3,88). Lataus on kuitenkin kummasakin tutkimuksessa varsin korkeita.

Descriptive Statistics

Yhteisvastuu	N	Minimum	Maximum	Keskiarvo	Keskihajonta
31. Jokainen voi turvata Suomen tulevaisuutta osallistumalla yhteiskunnan toimintaan kykyjensä mukaan.	234	1	5	4,54	,669
32. Yksilön tulee toimia yhteisönsä hyväksi etenkin kriisitilanteissa.	233	2	5	4,63	,574
34. Suomalainen yhteiskuntajärjestelmä on puolustamisen arvoinen.	234	1	5	4,58	,708
42. Yksilöllä ei ole velvollisuutta toimia kaikkien yhteisen hyväksi.	233	1	4	1,59	,702

Taulukko 6. Yhteisvastuu

Yhteisvastuu-ulottuvuudella (Taulukko 5) vastaukset saivat myös korkeita latauksia muissa väittämässä paitsi K42 *Yksilöllä ei ole velvollisuutta toimia kaikkien yhteisen hyväksi*. Tässä tutkimuksessa vastaajat eivät olleet väittämän kanssa juurikaan samaa mieltä, ja sen keskiarvo olikin 1,59. Myyryn tutkimuksessa vastaava luku oli huomattavasti kor-

keampi (ka 2,38). Muissa väittämissä tämän tutkimuksen tulokset olivat järjestäen korkeampia kuin Myyryn tutkimuksessa.

Descriptive Statistics

Universaalit arvot	N	Minimum	Maximum	Keskiarvo	Keskihajonta
33. Aseellinen maanpuolustus on voimavarojen tuhlaamista.	234	1	5	1,50	,777
36. Maanpuolustuskoulutuksen pitäisi tähdätä muiden reservien kuin asevelvollisuusreservin muodostamiseen (esim. ympäristönsuojelu, terveydenhuolto).	234	1	5	2,56	,868
41. Ihmishenki on liian arvokas uhrattavaksi minkään asian puolesta.	234	1	5	2,37	1,065

Taulukko 7. Universaalit arvot

Universaaleissa arvoissa (Taulukko 6) keskiarvo on jo pienempi aikaisempiin väittämiin verrattuna. Pienimmän keskiarvon sai väittäjä K33 (ka 1,50). Suurin osa tutkimukseen vastanneista on siis väittämän kanssa enemmän tai vähemmän eri mieltä. Myyryn tutkimuksessa väittäjä sai keskiarvon 2,60. Myös kahdessa muussa väittämässä Myyryn tutkimukseen vastanneet ovat olleet väittämän kanssa vahvemmin samaa mieltä kuin tähän tutkimukseen vastanneet (K36 ka 3,84 ja K41 ka 3,32).

Descriptive Statistics

Usko turvallisuuteen	N	Minimum	Maximum	Keskiarvo	Keskihajonta
37. Suomen armeijan varustetaso on riittävä kriisitilanteissa.	234	1	5	2,70	,934
38. Suomen sisäistä turvallisuutta ei uhkaa mikään seuraavan 10 vuoden aikana.	233	1	5	2,67	1,011
43. Suomen armeija pystyy tarvittaessa puolustamaan maata tehokkaasti.	234	1	5	3,40	,894

Taulukko 8. Usko turvallisuuteen

Väittäjä K43 *Suomen armeija pystyy tarvittaessa puolustamaan maata tehokkaasti*, sai sekä Myyryn tutkimuksessa (ka 3,29), että tässä kyselytutkimuksessa (ka 3,40) melko samanlaisen keskiarvon. Myyryn tutkimuksessa kaksi muuta Usko tulevaisuuteen –

ulottuvuuden (Taulukko 7) väittämää sai hieman korkeammat arvot kuin tähän tutkimukseen osallistuneet (K37 ka 3,02 ja K38 ka 3,00).

Descriptive Statistics					
Sodankuva	N	Minimum	Maximum	Keskiarvo	Keskihajonta
35. Asepalvelukseen tulee valikoida kaikkein motivoituneimmat henkilöt.	233	1	5	2,92	1,049

Taulukko 9. Sodankuva

Sodankuvan ulottuvuuteen (Taulukko 8) valikoitui vain yksi kysymys. Tämän väittämän kohdalla tutkimukseen osallistuneet vastaajat olivat Myyrin vastaajien kanssa täysin samaa mieltä, sillä myös Myyrin tutkimuksessa väittämä sai keskiarvon 2,92.

Viimeinen väittämä oli *K44 Jos Suomeen hyökätään, niin suomalaisten on puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta*. Kysymys on sama, jolla MTS mittaa vuosittain suomalaisten maanpuolustustahtoa. Vuonna 2013 suomalaisista 71 % vastasi kysymykseen myöntävästi, naisvastaajista 65 %. Kielteisesti kysymykseen oli vastannut 25 % vastanneista, naisista 29 %. (MTS 2013, 9.) Luvut olivat hieman korkeammat kuin vuoden 2012 mielipidetutkimuksessa. Kyselylomakkeen väittämään vastanneista valtaosa (ka 4,19) oli väittämän kanssa samaa mieltä (Taulukko 9). Täysin samaa mieltä (47,6 %) tai jokseenkin samaa mieltä (30,9 %) oli vastanneista yhteensä 78,5 % vastanneista, täysin eri mieltä (1,7 %) tai jokseenkin eri mieltä (3,9 %) vain 5,6 %.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Keskiarvo	Keskihajonta
44. Jos Suomeen hyökätään, niin suomalaisten on puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta.	233	1	5	4,19	,955

Taulukko 10. Vastaajien maanpuolustustahto

Koska aineistossa ei esiinny tilastollisesti merkitseviä eroja, on suorittamani analyysi lähinnä kuvailevaa, ei selittävää. Siitä huolimatta tulokset ovat kiinnostavia. Eri-

tyisesti vastaajien Vapaa sana –osion sekä muiden avointen vastausten sisältö tuotti kiinnostavia tuloksia, joita tarkastelen luvuissa 5 ja 6.

5 Mikä estää osallistumista?

Kyselylomakkeen viimeinen osio *Vapaa sana* tarjosi kirjallista materiaalia syistä, jotka estävät vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistumista. Avoimia vastauksia oli jätetty peräti 90 kappaletta. Vastauksia läpi lukiessa tietyt teemat alkoivat nousta toistuvasti esiin, ja kirjasin jokaisen vastauksen perään sanoja, jotka kuvasivat mielestäni kattavasti vastauksen sisältöä. Tällaisia teemoja olivat muun muassa oma aselaji, kh (kertausharjoitukset), lapset, tiedotus, työ, arvot, yhteiskunta ja ukot. Yhden vastauksen kohdalle kertyi lähes poikkeuksetta useita erilaisia teemasanoja. Tässä kappaleessa tuon esiin avoimista vastauksista poimimani merkittävimmät esteet osallistumiselle.

Ajan puute

Niiden vastaajien kesken, jotka eivät olleet osallistuneet vapaaehtoiseen maanpuolustukseen, merkittävin syy osallistumattomuudelle oli ajan puute. Kysymykseen vastanneista 45 henkilöstä noin 44 prosenttia oli valinnut tämän syyksi sille, ettei ollut osallistunut. Myös Yeung toteaa tutkimuksessaan ajanpuutteen olevan merkittävä syy olla osallistumatta vapaaehtoistoimintaan, erityisesti ajanpuute tuntuu vaivaavan naisia (Yeung 2002, 44-45). Samaa toteaa Zacheus (2008) tutkimuksessaan, jonka mukaan merkittävä este suomalaisille viettää vapaa-aikaansa haluamallaan tavalla on ajanpuute. Muut syyt, kuten rahanpuute, huolenpito toisista, lähistöltä puuttuvat sopivat tilat tai paikat, terveydentila, ikä tai vamma, eivät juurikaan haittaa vapaa-ajanviettoa. (Zacheus 2008, 22.) Kyselyyn vastanneista osa mainitsi avoimissa vastauksissa työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisen haasteet.

"(...)Vapaaehtoistoiminnan pitäisi kulkea käsi kädessä työelämän kanssa, vapaaehtoiseen maanpuolustukseen on yleensä osallistuttava omalla ajalla, mikä hankaloittaa varsinkin yrittäjien osallistumista." ID28

Erityisesti yrittäjät eivät kokeneet taloudellisesti kannattavaksi osallistua toimintaan, joka veisi heidän aikaansa leipätyöltä. Kuitenkin Riitta Hanifi (2011, 2) toteaa vapaaehtoistyötä käsittelevässä tutkimuksessaan, että yrittäjät ja ylemmät toimihenkilöt tekevät runsaasti vapaaehtoistyötä. Pääasiassa vapaaehtoistyö on kuitenkin käytännössä naisilla sosiaali- ja terveystoimintojen, uskonnollisten yhdistysten, ja maa- ja kotitalousalojen neuvontajärjestöjen toimintaan, sekä koulun ja päiväkodin vanhempaintoimintaan liittyvää (Hanifi 2011,3).

Myös työ ja opiskelu tai lasten ja kodin vaatima aika veivät liikaa vastaajien aikaa, jotta he olisivat ennättäneet osallistua toimintaan. Kyselytutkimukseen vastanneista 27 prosentilla oli lapsia, mutta heistäkin peräti 88 prosenttia oli kuitenkin osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Sillä, oliko vastaajalla lapsia vai ei, ei tuntunut merkittävästi olevan vaikutusta osallistumisaktiivisuuteen. Avoimissa vastauksissa oli kuitenkin esitetty toiveita siitä, että vapaaehtoinen maanpuolustus tarjoaisi toimintaa, johon voisi osallistua koko perheen voimin.

"Kotona lapsia hoitavan naisen on vaikea päästä mihinkään toimintaan mukaan, joten olisi hienoa, vaikkakin varmaan vaikea toteuttaa käytännössä, jos järjestettäisiin jotain koko perheen toimintaa..." ID63

Lasten harrastukset voivat kietoa perheenjäseniä monenlaisiin yhteyksiin perheen ulkopuolisten kanssa. (Melkas 2009, 48.) Suomalaiset haluavat viettää vapaa-aikaansa perheen kanssa. (Jallinoja 2009, 49.) Koko perheelle suunnattu maanpuolustus-toiminta saattaisi tällöin kannustaa perheellisiä naisia aktiivisemmin mukaan toimintaan.

“(...)Hektisen työelämän, perheen ja muiden harrastusten yhdistäminen tarkoittaa sitä, ettei vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ole mahdollista uhrata montaa viikonloppua vuodessa.(...)” ID38

Tuula Melkas toteaa artikkelissaan suomalaisen yksityiselämän sosiaalisuudesta, että muun muassa ajan puutteen takia aikaa ei haluta käyttää toisarvoisilta tuntuviin asioihin. Ajankäyttöä suunnataan ja rajoitetaan selkeästi siihen, mikä itselle on ylipäänsä tai nimenomaan kulloisessakin elämäntilanteessa tärkeää. (Melkas 2009, 46.) Tämä kävi ilmi myös avoimista vastauksista.

“(...)Koska opiskelevan kotiäidin aika on kortilla, en lähtökohtaisesti lähtisi viettämään aikaa vain inttijuttujen muistelemisen merkeissä tai pohtimaan, pitäisikö Suomen liittyä Natoon. Lähtisin mukaan toimintaan, jossa yhdistyisi ajankohtaisuus, tehokkuus ja yhteistoiminta muidenkin sektorien kanssa.” ID63

Nykyaikana monenlainen harrastus- ja järjestötoiminta kilpailee ihmisten vapaa-ajasta. Toiminnasta tiedottaminen, sen kiinnostavuuden lisääminen ja osallistumismahdollisuuksien lisääminen ovat ratkaisevia kun kamppaillaan toimijoiden vapaa-ajasta ja panostuksesta. Myös toiminnan sisällön tulee uudistua ja pysyä ajankohtaisena, jotta se kiinnostaa toimijoita.

Ei ole tuttuja, jotka osallistuvat, tai matalan kynnyksen toimintaa

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen parissa toimivien tuttujen puuttuminen esti joidenkin vastaajien osallistumista toimintaan. Niistä, jotka eivät olleet osallistuneet vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan, peräti 26,7 prosenttia valitsi toimintaan osallistuvien tuttujen puuttumisen syyksi olla osallistumatta. Kun tiedusteltiin suurinta syytä sille, ettei ole osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan, noin 22 prosenttia vas-

tanneista vastasi *Jokin muu syy*. Kysymyksen avoimista vastauksista kävi ilmi, että monella oli kynnys lähteä toimintaan mukaan yksin.

”En ole saanut aikaiseksi, kun ei ole ketään tuttua niissä ympyröissä, vaikka toiminta kovasti kiinnostaisikin.” ID194

”Ei ole ketään tuttua kenen kanssa voisi osallistua yhdessä.” ID66

Oikeusministeriön Suomalaiset osallistujina –tutkimuksessa todetaan, että yhdistyksiin ja vapaaehtoistyöhön mukaan lähteminen voi olla todennäköisempää jos ihminen tuntee entuudestaan niiden jäseniä tai lähtee mukaan toimintaan yhdessä tuttavansa kanssa. (Oikeusministeriö 2009, 111.) Tällöin toimintaan lähtemisen kynnys on valmiiksi matalampi kuin silloin, kun toimintaan pitäisi lähteä yksin tai kun toiminta on vierasta.

Vapaa sana –osion vastauksista kävi ilmi matalan kynnyksen toiminnan puuttuminen. Tapahtumat ja koulutukset koettiin kenties liian vaativiksi tai epäiltiin omia kykyjä sulautua joukkoon ja pärjätä toiminnassa. Osittain epäiltiin miesten suhtautumista naisiin sekä pelättiin miesten odotusten olevan naisten suhteen normaalia korkeammalla.

”(...) Välillä tuntuu, että jos nainen lähtee mukaan tällaiseen toimintaan hänen odotetaan olevan ”teräsnainen” eikä saa olla esim. vähän huonokuntoisempi, huono ampuja, vaan naisten tulee suoriutua ylihyvin jotta tulee hyväksytyksi. (...)” ID8

Osa vastaajista toivoi matalan kynnyksen tapahtumia, jotka olisivat suunnattuja pelkästään naisille, osa taas piti sukupuolen mukaan eriytyviä koulutuksia turhina, joskin helpompina väylänä lähteä toimintaan mukaan.

”Toivoisin enemmän sellaisia harjoituksia/vapaaehtoistoimintaa, joihin uskaltaisi lähteä mukaan, vaikkei mikään aktiivireserviläinen ole aiemmin ollutkaan ja palvelusajastakin on jo aikaa.” ID52

“(...) Toivon monipuolista helposti lähestyttävää toimintaa, johon on helppo liittyä mukaan uutena ilman pelkoa arvostelusta tai muista hankaluuksista. (...)”

ID74

Nuorille reserviläisille järjestettävät Vänrikki- ja Kessupäivät saivat kiitosta, ja erityisesti nuorille suunnattua toimintaa toivottiinkin lisää. Yleisesti toiminta nähtiin etäisenä aktiivisen reservin harrastuskenttänä, johon kokemattomien yksilöiden oli hankala lähteä mukaan.

Ei ole tietoa siitä, millaista toimintaa on tarjolla

Suomalainen vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminta on levittänyt läpi Suomen kattaen monenlaista toimintaa aina paikallisista reserviläis- ja reserviupseerikerhoista valtakunnallisen koulutusorganisaation MPK:n toimintaan. Pelkästään MPK järjesti vuonna 2012 noin 1700 kurssia ympäri Suomea ja niille osallistui yhteensä noin 46 000 ihmistä (Maanpuolustuskoulutusyhdistys 2013a). Kerhojen, yhdistysten ja piirien järjestämää toimintaa on tämän lisäksi huomattavasti ympäri maata eri paikkakunnilla. Reserviläisliitolla ja Suomen Reserviupseeriliitolla on maassa peräti 670 jäsenyhdistystä (Reserviläisliitto ry 2013; Suomen Reserviupseeriliitto ry 2013a).

Kuitenkin eräs merkittävimmistä syistä olla osallistumatta vapaaehtoiseen maanpuolustukseen oli informaation puute. Tiedon puutteellisuus tai puuttuminen kokonaan, virheelliset tai ainakin vaillinaiset käsitykset siitä, kenelle toiminta on suunnattu, sekä osallistumiskanavien piiloutuminen olivat syitä, jotka esiintyivät kyselylomakkeen avoimissa vastauksissa usein. Tästä pystyi päättelemään, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminnasta tiedottaminen on selvästi vaillinaista.

Jopa paikallinen vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminta oli monelle epäselvää. Vastaajat eivät tieneet mitä organisaatioita alueilla toimii, missä ne toimivat, mil-

laista koulutusta järjestetään ja kuka ne järjestää, kuka saa osallistua ja kuka ei, miten voi osallistua, mitä osallistumisesta saa, ja mitä se maksaa. Tiedotuksen puutteesta oli mainintoja myös niiden henkilöiden vastauksissa, jotka olivat osallistuneet vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Tämä viestii vahvasti tiedottamisen epäonnistumisesta.

”Toiminnan tulisi tavoittaa reserviläisiä paremmin. Esimerkiksi reserviläisten ampumapäivät ovat hyvä keino pitää aseenkäsittelytaitoa yllä, mutta monikaan ei ole tietoinen kyseisistä päivistä. (...)” ID32

Jotkut ehdottivat, että tiedottaminen vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta aloitettaisiin jo ennen armeijaan menoa esimerkiksi vierailemalla lukioissa ja muissa oppilaitoksissa kertomassa sekä armeijasta että armeijan jälkeisestä maanpuolustustoiminnasta. Moni totesi, ettei mikään maanpuolustusorganisaatio lähestynyt heitä armeijan jälkeen kutsuen toimintaan mukaan tai edes esittelemällä millaiseen toimintaan on mahdollista osallistua.

”(...) Reserviin päästyäni jäin odottamaan aktiivisempaa yhteydenottoa oman kuntani maanpuolustusjärjestöiltä, koska tiedän ja tunnen niistä ihmisiä ja he tietävät minut ja tuntevat taustani. Silti jäin ilman yhteydenottoa tai edes kaupungilla pyyntöä tulla mukaan toimintaan, jäseneksi ja postituslistalle pääsin nettisivujen kautta ilmoittautumalla. (...)” ID15

MPK:n kurssitarjonnan suhteen vastaajat kokivat epäselvyyttä muun muassa siitä, mille kurssille he voivat osallistua, ja mikä on suunnattu pelkästään maakuntajoukkojen tai KOTU-yksiköiden (Koulutus- ja tukiyksiköiden) henkilöille. Suurelle osalle itse maakuntajoukot ja KOTU olivat vieraita maanpuolustustoimijoita. Puolustusvoimien paikallisen edustajan aluetoimiston rooli oli tuottanut osalle vastaajista pettymyksen, kun aluetoimisto ei palveluksen jälkeen ollut lähestynyt millään konkreettisella tiedolla palveluksen suorittaneet sodan ajan sijoittumisen tai jatkokoulutuksen suhteen.

”Olen huolissani MPK:n järjestämien kurssien suuntauksesta vain tietyille ryhmille. Mikäli ei kuulu vaikka KOTU ryhmään, on todella monet kurssit poissuljettuja.” ID97

”Olisin todennäköisesti osallistunut esim. MPK:n kursseille useamminkin, ellei monille niistä olisi valittu jo tiettyä kohderyhmää etukäteen (esim. tietyt maakuntajoukot). Joskus kurssitarjonnan kohderyhmät ovat myös hieman epämääräisiä, ja kynnys lähteä niille yksin naisena on melko korkea. (...)” ID101

Useat vastaajat ehdottivat sosiaalisen median ja Internetin hyödyntämistä tiedottamisen suhteen. Erityisesti reserviläiskerhojen www-sivujen ja niillä jaettavan tiedon sisältöön tulisikin panostaa, jotta tieto toiminnasta tavoittaisi ne, jotka tietoa omatoimisesti etsivät. Nykyaikana sosiaalisen median kuten Facebookin roolia tiedotuksessa ei ole syytä väheksyä, ja reserviläisjärjestöjen tulisikin aktivoitua sähköisen viestinnän suhteen. Toimivien www-sivujen lisäksi olisi syytä pohtia matalakynnyksisten yhteydenottokanavien käyttöön ottamista, esimerkiksi kotisivuilla toimivaa vieraskirjaa tai Lähetä kerholle kysymys/palaute –toimintoa.

Toiminta on sisäänpäin lämmennyttä ja ukkoontunutta

Erityisesti Vapaa sana –osiossa mainittiin usein toiminnan sisäänpäin lämpiävyys sekä naisiin kohdistuvat ennakkoluulot esteenä tai hidasteena toimintaan osallistumiselle. Aktiivireserviläiset nähtiin tiiviinä ryhmänä ja näiden harjoittama toiminta ns. ”ukkoontuneena”, johon naisena on hankala päästä mukaan.

”(...) suurin osa reserviläiskavereistani ei halua osallistua toimintaan aktiivisemmin, sillä kokevat piirien tai järjestöjen olevan tiivis ryhmä, johon ei uusia edes kaivata.” ID15

”Olen osallistunut muutaman kerran oman kerhoni toimintaan, mutta se on ollut vähän ”sisäpiirijuttua”. Omat muut harrastukset estävät osallistumasta niin aktiivisesti kuin hallituksessa olevat ja tuntuu, ettei tällaiselle osallistumiselle ole kerhossa tarvetta. (...)” ID33

Naiset olivat epävarmoja siitä, halutaanko heitä sukupuolensa vuoksi toimintaan mukaan ja epäilivät erityisesti vanhempien miesten suhtautumista sotilaskoulutuksen saaneisiin naisiin. Samalla naiset pelkäsivät miesten odottavan heiltä parempaa suoriutumista kuin miehiltä eivätkä uskaltaneet lähteä toimintaan mukaan epäonnistumisen tai alisuoriutumisen pelossa.

”Vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa asepalveluksen käynyt nainen on toisinaan kummallisessa asemassa. Perinteinen ”naisille suunnattu” toiminta ei millään tavalla vastaa omia kykyjä tai kiinnostuksia ja ukkopiireissä naisia pidetään kummallisina. (...)” ID131

”(...) Perinteisemmässä reserviläistoiminnassa koen haasteeksi sen, että ikäerot reserviläisten välillä ovat niin suuria, ja etenkin naisena kohtaa vanhoilta ihmisiltä ennakkoluuloja, koska eivät ole itse varusmiesaikanaan kohdanneet asepalveluksen suorittaneita naisia.(...)” ID210

Aktiivireserviläiset miellettiin paitsi vanhoiksi sisäänpäin lämpiäviksi miehiksi, myös ylipatrioottisiksi. Tällainen isänmaallisuus koettiin negatiivisesti, vaikka moni vastaaja mainitsikin isänmaallisuuden tärkeäksi arvoksi erityisesti maanpuolustusharrastuksessaan. Samalla tavalla negatiiviseksi koettiin erityinen asekiihkoilu, vaikka vastaajista merkittävä osa halusikin ylläpitää toiminnallaan muun muassa ampuma- ja aseenkäsittelytaitoja.

6 Osallistumista edistävät tekijät

Kun avoimista vastauksista lähdettiin poimimaan tekijöitä jotka vaikuttavat osallistumiseen: toimintaperiaate oli sama kuin esteiden poimimisessa. Vastausten rinnalle kirjatut teemasanat muodostivat kokonaisuuksia, joista valitsin tärkeimmiksi kokonaisuuksiksi arvot, halun kehittää sotilaallisia valmiuksia, kertausharjoitukset, ja mahdollisuuden verkostoitua ja luoda me-henkeä.

Arvot

Heiltä, jotka olivat osallistuneet vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan, kysyttiin syitä osallistumiselle. Valintoja sai tehdä annetuista vaihtoehdoista, kolme tärkeintä syytä valittiin. Tärkeimmiksi syiksi nousivat maanpuolustustahto sekä halu kehittää omia sotilaallisia taitoja.

Arvot kuten maanpuolustustahto ja veteraanityö mainittiin myös Vapaa sana – osion avoimissa vastauksissa. Vapaaehtoisella maanpuolustusharrastamisella koettiin vaalivan ja jakavan toisten kanssa maanpuolustustahtoa, osallistumalla yhteiskunnallisesti merkittävään toimintaan ja osoittavan isänmaanrakkautta. Armeijakin mainittiin yleishyödyllisenä, ellei jopa välttämättömänä paikkana oppia yhteiskunnallisia ja yleishyödyllisiä asioita.

“(...) Koen kotimaani puolustamisen ja yhteiskunnallisen toiminnan (virka-apu yms.) erittäin tärkeäksi! (...)” ID73

”Vaikka ajat ovat muuttuneet niin monella tavalla nykynuoret tarvitsevat armeijan kaltaista paikkaa, että oppisivat käyttäytymään ja muitakin perusasioita toimeen tulemisesta. (...)” ID239

Samanlaisiin tuloksiin tuli Häyrynen tutkiessaan MPK:n kouluttajia vuonna 2009. Hänen mukaansa MPK:n kouluttajien keskuudessa tärkein motivaatio kouluttajaksi lähtemiselle oli maanpuolustustahto, jonka jälkeen tärkeimmiksi syiksi nousivat halu kehittää sotilaallisia valmiuksia, sekä toiminnan arvomaailma ja mielekäs tekeminen. (Häyrynen 2009, 10.)

Kunniavartioita ja veteraanityötä arvostettiin, mutta samalla jotkut vastaajat karastivat toimintaan mukaan lähtemistä sukupuolensa vuoksi. He olivat huolissaan siitä, että naisena he veisivät huomion tilaisuuden varsinaiselta asialta. Erityisesti median naisiin kohdistamaan kiinnostukseen suhtauduttiin negatiivisesti. Vastaajat olivat huolissaan myös vapaaehtoisen maanpuolustuksen leimaantumisen maahanmuuttovastaiseksi tai monikulttuurisuutta vastustavaksi toiminnaksi.

"(...) Vaikka arvostan kunniavartioita ym. ns. kunniakäyntejä, edelleen intin käynyt nainen on enemmänkin harvinaisuus, joten se saattaa saada tilaisuudessa liian suuren painoarvon enkä halua siihen kiinnitettävän huomiota. (...)" ID144

"(...) Maanpuolustus on isänmaallista ja kunniakasta toimintaa mielestäni. Kuitenkaan ei pitäisi leimata sitä monikulttuurisuutta vastustavaksi tai yhdistää sen tyypiseen toimintaan vaikka omaa isänmaata kunnioitetaankin." ID74

Maanpuolustusvelvollisuuden katsottiin joissakin vastauksissa koskevan kaikkia kansalaisia, joskaan tämä ei rajoittunut pelkästään asepalveluksen suorittaneihin, vaan kattoi myös siviilipuolen toiminnan.

"Kaikille löytyy tehtäviä maata puolustettaessa joten mielestäni velvollisuus voisi olla yleinen ja koskea kaikkia. Tehtävät vain jaettaisiin jokainen yksilö huomioon, ei kaikkien tarvitse olla ase tanassa vaan tehtäviä on myös "siviili"puolella."

ID244

Maanpuolustus oli vastaajille joukkoa yhdistävä ja ystävien yhteinen asia, joka antoi voimaa harrastustoiminnalle ja toi samanhenkisiä ihmisiä yhteen. Yksi vastaajista

mainitsi, että maanpuolustustahto on hänelle vahvempi kuin monelle naiselle hoiva-vietti.

"(...) Maanpuolustustahto on komppaniassamme kova ja se motivoi meitä yhteisönä oppimaan uutta ja toimimaan yhdessä." ID76

"(...) Minulla suuri syy mukana oloon on nimenomaan maanpuolustustahto ja sosiaaliset syyt. (...)" ID82

"(...) Sain myös armeijasta elinikäisiä naisystävät tupakavereistani perusyksikössä. Ystävydestä syntyi tiivis, pyyteeton ja luja. Yhdessä kokeminen ja tekeminen meidät sitoi toisiimme. Se on naisten yhteistä ja kovaa maanpuolustustahtoa se!" ID11

Halu kehittää omia sotilaallisia valmiuksia

Maanpuolustustahdon lisäksi halu kehittää sotilaallisia valmiuksia oli eniten valittu syy osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Tästä kertoo myös se, että puolustusvoimien harjoitukset (kertausharjoitukset) olivat suosituin tapa osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan. Yllättävää on se, että sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen ilmoitti osallistuvan eniten ainoastaan noin 10 prosenttia vastanneista.

Myös Häyrynen (2009, 10-11) totesi sotilaallisten taitojen kehittämishalun olevan MPK:n kouluttajien tärkeimpiä syitä osallistua kursseille kouluttajiksi. Erityisesti halu kehittää sotilaallisia valmiuksia nousi sitä mukaa, mitä nuoremmista vastaajista oli kyse. Kuitenkin Häyrysen tutkimuksen mukaan naisia motivoi eniten mielekäs tekeminen, toiminnan arvomaailma ja vapaaehtoistyön merkityksellisyys. Sotilaallisten valmiuksien kehittäminen oli lähinnä kouluttajina toimivien miesten tärkeimpiä motivaatiotekijöitä.

Avoimissa vastauksissa oma aselajiosaaminen, sotilaallisten taitojen sekä johtamistaitojen ylläpitäminen ja kehittäminen nousivat usein esiin. Erityisesti omaa sodanajan sijoitusta hyödyntävää toimintaa sekä tietoa toiminnasta toivottiin. Maakuntakomppaniat ja KOTU-yksiköt nähtiin hyvinä kanavina ylläpitää itselle tärkeitä taitoja, mutta yleisemmällä tasolla toivottiin aselajipainotteisia ja sisällöltään nousujohteisia kursseja myös muille toiminnan alueille. Jäsenjärjestöihin kuulumisen oletettiin edesauttavan tiedon saamista eri osallistumismahdollisuuksista.

"(...) Tykkään oppia uutta ja syventää aiemmin opittua, siksi tykkäisin erityisesti erilaisista jatkokursseista, joissa harjoitusporukka pysyisi melko samana. (...)"

ID60

"(...) Olen erittäin tyytyväinen [maakunta]komppanian koulutuksien tarjontaan ja ajankohtaisuuteen. Yksi syy miksi tähän lähdinkin, oli omien taistelutaitojen ylläpitäminen ja sosiaalinen kanssakäyminen muiden maanpuolustustahtoisten kanssa. (...)" ID76

Samalla nimenomaan koulutuksen jakaantuminen pelkästään maakuntakompanioille tai KOTU-yksiköille herätti sekä närkästystä että hämmennystä siitä, kenelle esimerkiksi MPK:n kurssitarjonta pääasiassa on suunnattu. Puolustusvoimien uudistuminen niin taktiikoiden kuin kalustonkin suhteen oli huolenaiheena monella vastaajalla, sillä omien taitojen pelättiin ruostuvan ajankohtaisen koulutuksen puuttuessa.

"(...) Muuten yleisellä tasolla voi todeta että reserviin tarvitaan enemmän aselajikohtaista koulutusta josta oikeasti olisi hyötyä sodanajan tehtävässä. KOTU-yksiköt ovat "iso juttu", mutta esim. ilmatorjuntaupseerien vapaaehtoiset koulutautumismahdollisuudet ovat olemattomia. (...)" ID70

Osassa vastauksissa peräänkuulutettiin varautumiskoulutusta mahdollisia kriisiaikoja ajatellen.

"(...) Enemmän siviileille vapaaehtoisia koulutuksia, joilla tuetaan kriisitilanteissa selviämistä." ID94

"Varautuminen arkipäiväisiin ilmiöihin, myrskyt, suuronnettomuudet, ympäristökatastrofit." ID163

"Kriisihallintatehtäviä ja harjoituksia tulisi olla enemmän. Esim. vesihuolto tai tulvavauriokorjaukset ym." ID237

Erityisesti yhteistyötä siviiliorganisaatioiden ja muiden kokonaismaanpuolustuksen edustajien kanssa kaivattiin. Näissäkin vastauksissa osittain korostettiin yksilön hyödyn lisäksi yhteiskunnallista hyötyä.

Kertausharjoitukset

Kertausharjoituksia kaivattiin lisää, joskin puolustusvoimien säästötoimenpiteet oli tiedostettu. Niistä, jotka eivät olleet osallistuneet vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan, vain noin 29 prosenttia oli osallistunut puolustusvoimien kutsumiin pakollisiin kertausharjoituksiin. Vapaaehtoiseen, puolustusvoimien kutsumiin kertausharjoituksiin oli osallistunut vain noin 11 prosenttia vastanneista. Heistä, jotka olivat osallistuneet vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan, noin 51 prosenttia oli osallistunut toiminnasta eniten puolustusvoimien kutsumiin kertausharjoituksiin. Lähes kaikki molemmista vastaajaryhmistä olivat halukkaita saamaan reservin ylennyksiä.

Kertausharjoitukseen rinnastettavaa koulutusta ovat puolustusvoimien vapaaehtoiset harjoitukset ja MPK:ltä tilatut sotilaalliset koulutustapahtumat sekä muu vapaaehtoinen sotilaallisia valmiuksia palveleva maanpuolustuskoulutus (Puolustusvoimat 2013d). Pakollisten kertausharjoitusten määrää on radikaalisti laskettu viime vuosina, kun puolustusvoimat on säästänyt puolustusvoimauudistuksen tarpeita varten. Kertausharjoitusten puute nostettiin useassa vastauksessa esiin, ja ylennysmahdollisuuksien

heikentyminen koettiin epämotivoivaksi tekijäksi vapaaehtoisen maanpuolustusharrastuksen suhteen. Lähes poikkeuksetta kertausharjoituksia haluttiin lisää.

”Omaan osaamisalueeseeni liittyvää kertausharjoitustoimintaa kaipaisin lisää. Tuntuu, etten ole kertaakaan päässyt harjoituksissa kunnolla kertaamaan omaa tehtävääni.” ID40

”(...) Henkilökohtaisesti huolettaa, että vaikka olisin aktiivinen, sitä ei huomioida esimerkiksi ylentämällä, sillä itselle ainakaan ei ole tullut kertauskutsua, mikä harmittaa suuresti ja sen vuoksi haluan olla vapaaehtoinen, että taitoni ja osaamiseni olisi saatavilla ja hyödynnettävissä. (...)” ID48

Kertausharjoituksista tai sodanajan tehtävästä vapauttaminen koettiin muutamassa vastauksessa negatiivisesti. Esimerkiksi työtehtävien vuoksi sodan ajan sijoituksesta vapauttaminen oli estänyt kertausharjoitukset, jolloin muun maussa reservissä ylentyminen oli estynyt. Yksilön omien taitojen ylläpitäminen ja organisaatioiden välisen yhteistyön kehittäminen katsottiin tärkeäksi kertausharjoitusten tehtäväksi.

”Ammattini puolesta en juuri pääse kertaamaan (poliisi). Minusta olisi kuitenkin tärkeää, että myös sellaisilla ammattiryhmillä, jotka on vapautettu kertausharjoituksista, olisi pakollisia harjoituksia, jotta taidot säilyisivät, ja toisaalta myös yhteistyökyöyn maksimoimiseksi.” ID80

”Mielestäni työpaikasta tai työnantajasta riippumatta jokaiselle kuuluisivat kertausharjoitukset ja mahdollisuus osallistua niihin. Ettei esim. valtiolla työskenteleviä laitettaisi siihen ryhmään, joille kertauskutsua ei enää tule. (...)” ID221

Kertausharjoitusten merkitys vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintamuotona tuli esiin myös käytännön näkökulmasta. Työntekijällä on oikeus saada työstään vapaata kertausharjoitusten suorittamista varten, joskin työnantajalle on ilmoitettava asiasta viimeistään kaksi kuukautta ennen harjoitusta. Reserviläisellä on kertausharjoitus-

ten ajan irtisanomissuoja sekä työ- ja virkaehtosopimuksen mukainen oikeus kertausharjoituksen aikaiseen palkkaan. (Puolustusvoimat 2013e.)

”Olen tyytyväinen vapaaehtoiseen toimintaan. Tosin kertausharjoituksia saisi olla enemmän. Niitä on helpompi saada työnantajalta vapaaksi kuin vapaaehtoista toimintaa, mikäli harjoitus on pitkä.” ID120

Pakolliset kertausharjoitukset eivät täten välttämättä vie reserviläisen vapaa-aikaa, ja pidempäänkin harjoitukseen osallistuminen on työstä huolimatta mahdollista.

Verkostoituminen ja me-henki

Monesta avoimesta vastauksesta nousi esiin vapaaehtoisen maanpuolustuksen johdolla mahdollistunut verkostoituminen muiden samanhenkisten ihmisten kanssa. Yhdessä tekemistä ja kokemista maanpuolustuksen kautta arvostettiin, ja harjoituksissa ja toiminnassa kasvanut yhteishenki olivat asioita, jotka kannustivat toimintaan. Niissä vastauksissa, joissa verkostoituminen tai me-henki nostettiin esiin, samanhenkisyys ei katsonut ikää tai sukupuolta. Riitti, että koettiin olevan yhteisellä asialla.

”(...) Tärkeää kurseilla on myös samanhenkinen seura. Viime kurssilla nuorimman ja vanhimman kurssilaisen ikäero oli 50 vuotta, silti porukka viihtyi yhdessä. Harvoissa harrastuksissa nykyään nuoret ja vanhat harrastavat yhdessä ja oppivat toisiltaan. (...)” ID6

”Vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa on tärkeää yhteishenki ja sen kohottaminen. On hienoa, että jokainen otetaan yksilönä huomioon, mutta myös osana ryhmää. (...)” ID60

Hyypän sanoin vapaaehtoisjärjestöön kuulumisen perustuu useimmiten löyhiin ihmis-suhteverkostoihin, ja siten niissä on kyse myönteisestä sosiaalisesta pääomasta. (Hyypä 2005, 163-164.) Kun yhteisöllisyyttä ylläpitävä me-henki vaikuttaa, se lisää omien joukkoon kuulumisen tunnetta (Hyypä 2005, 25).

Myös varsinainen verkostoituminen muiden samanhenkisten ihmisten kanssa katsottiin positiiviseksi asiaksi, sillä yhdessä ryhmänä koettiin oppiminen ja tekeminen mielekkääksi ja tehokkaaksi. Sillä nähtiin olevan myös syrjäytymistä ehkäiseviä vaikutuksia.

"(...) Minulle hyötyä on tapahtumissa tapahtuva verkostoituminen muiden maanpuolustusaktiivien kanssa ja taitojen ylläpito. (...) ID123

"Maanpuolustustoiminta on hyöä tapa tutustua muihin isänmaan turvallisuudesta kiinnostuneisiin ihmisiin. Kursseilla oppii verkostojen avulla muutakin kuin kouluttajien suunnittelemat asiat. (...) ID206

"(...) Kun kursseilla käy säännöllisesti, muodostuu mukava tuttujen tyyppien porukka, jonka kanssa homma toimii ja toimintaa on kiva järjestellä." ID230

Samanlaisiin johtopäätöksiin olivat tulleet Hietala & Rajamäki (2007, 65) selvittäessään vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvien naisten profiilia. Myös heidän mukaan naiset harrastivat vapaaehtoista maanpuolustusta samanhenkisten henkilöiden tapaamiseksi ja verkostoituakseen näiden kanssa.

7 Pohdinta ja johtopäätökset

Olen tässä tutkimuksessa tutkinut reserviläisnaisten osallistumista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Reserviläisnaisista, kuten reserviläisistä yleensäkin, on tehty melko vähän aikaisempaa tutkimusta, ja koin vapaaehtoisen maanpuolustustoiminnan kehittämisen kannalta tarpeelliseksi kartoittaa vapaaehtoistoimijoiden kenttää. Erityisesti reserviläisille siirrettävien puolustuspoliittisten painopisteiden ja tehtävien myötä aktiivisen ja tehokkaan reservin tavoittaminen muodostuu entistä tärkeämmäksi tehtäväksi.

Tutkimuksessa pyrkimykseni oli selvittää kuinka aktiivisesti reserviläisnaiset osallistuvat vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan, millaiseen toimintaan osallistutaan, millaista toimintaa kaivataan, ja erityisesti miksi ei osallistuta. Minua kiinnosti selvittää myös toimintaan osallistuvien naisten profiilia: ovatko he jollain tavalla homogeeninen joukko vai vaatiiko osallistuminen yksilöiltä joitain tiettyjä erityispiirteitä. Asennekysymyksillä pyrin etsimään mahdollisia eroja reserviläisnaisten ja yleisten mielipiteiden välillä.

Sain tutkimuksessani selville, että vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvat naiset eivät ole yhtenäinen joukko, vaan monen ikäisistä, eriasteisen koulutuksen suorittaneista, opiskelijoista ja työtä tekevistä aina kotiäiteihin koostuva ryhmä. Vastoin odotuksiani esimerkiksi lasten lukumäärällä ei ollut merkittävää vaikutusta toimintaan osallistumiselle, kuten ei myöskään asepalveluksen pituudella tai sotilasarvolla. Valtaosa vastanneista (192 henkilöä) oli osallistunut jossain muodossa vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja vain 45 vastaajaa ei ollut osallistunut toimintaan lainkaan. Koska aineiston keräämiseen käytetty kyselylomake lähetettiin kahden suurimman reserviläisjärjestön, Reserviläisliitto ry:n ja Suomen Reserviupseeriliitto ry:n yhteisen jäsenrekisterin vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneille naisille, otokseen valikoituivat sellaiset

reserviläisnaiset, jotka ovat ainakin jollain tasolla tietoisia vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminnasta.

Merkittävimpiä tuloksia tutkimuksessa olivat syyt, joiden takia toimintaan ei osallistuttu. Erityisesti avoimissa vastauksissa nousi selkeästi esille vapaaehtoisen maanpuolustustoimijoiden heikko tiedottaminen ja toiminnan markkinointi. Suuri osa vastaajista ei kokenut saaneensa tarpeeksi tietoa mahdollisuuksista osallistua, ja esimerkiksi kurssien sisällöt ja niiden kohderyhmät olivat monelle epäselviä. Pelkästään paikallisellakin tasolla vastaajat olivat epätietoisia siitä, kuka vapaaehtoista toimintaa järjestää ja missä, ja kenelle toiminta on suunnattu. Muita esteitä osallistumiselle olivat yleisestikin järjestötoimintaa hankaloittava ajanpuute, toiminnan koettu sisäänpäin lämpiävyys ja niin sanottu ”ukkoontuminen”, sekä korkea kynnyks lähtee yksin toimintaan mukaan. Helposti lähestyttäviä matalan kynnyksen kursseja ja toimintaa kaivattiin, samoin kuin koko perheelle suunnattua toimintaa.

Ajanpuute sekä perheen vaikutus vapaa-ajan viettoon on yleinen haaste järjestötoiminnalle. Pääkkösen ja Hanifin (2012) Hyvinvointikatsauksessa esiintyneen artikkelin mukaan työelämässä mukana olevia, omaa kotitalouttaan hoitavien ja pienten lasten vanhempien kokema aikapula on lisääntynyt, vaikka vapaa-ajan määrä on kasvanut tunnin viikossa 2000-luvulla. Suomalaisilla on nyt vapaa-aikaa keskimäärin 47 tuntia viikossa. Miehillä on edelleen enemmän vapaa-aikaa kuin naisilla.

Kyselylomakkeen vastauksissa pelkästään naisille suunnatut kertauskurssit ja tapahtumat jakoivat mielipiteitä. Osa vastaajista oli sitä mieltä, ettei toimintaa tarvitse jakaa sukupuolen mukaan, mutta osa kertoi lähtevänsä helpommin toimintaan juuri naisille suunnattujen kurssien kautta.

Kiinnostavia olivat myös syyt miksi toimintaan lähdettiin mukaan. Erityisesti arvoihin perustuvat syyt, kuten maanpuolustustahto ja isänmaanrakkaus, nousivat monessa vastauksessa syiksi osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Myös Lanki-

nen totesi tutkimuksessaan, että vapaaehtoiseen maanpuolustusharjoitukseen osallistuville naisille harjoitukset ovat tapa toteuttaa isänmaallisuutta. Tämä päti erityisesti vanhempien naisten kohdalla, nuoremmille Lankisen mukaan maanpuolustustyö oli kiinnostavan toiminnan ja kokemusten saamiseksi. (Lankinen 2006, 95.) Tutkimustuloksia verrattaessa Lankisen tutkimukseen tulee ottaa huomioon se, ettei hänen tutkimuksessa osallistuneissa naisissa ollut juuri ketään vapaaehtoisen asepalveluksen suorittanutta. Tässä tutkimuksessa kaikki vastaajat olivat palveluksen suorittaneet.

Vastausten perusteella vapaaehtoisen maanpuolustustoiminnan nähtiin paitsi palvelevan henkilön omia arvoja, myös luovan toivottua vaikutusta ympäröivään yhteiskuntaan. Toiminnasta saadut kokemukset koettiin yhteiskuntahyödyllisinä tietoina ja taitoina. Samalla joidenkin vastaajien näkemyksissä nousi huoli sotahulluksi tai maahanmuuttovastaiseksi leimaantumisesta, joka vastaajien mielestä ei liittynyt isänmaallisuuden tai maanpuolustustahdon aatteisiin.

Yksi merkittävä syy osallistua oli sotilas- ja johtamistaitojen ylläpitäminen ja kehittäminen. Moni mainitsi armeijassa opittujen taitojen ylläpitämisen tärkeyden syynä hakeutua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen, ja toivoikin nimenomaan omaa aselajiosaamistaan tukevaa koulutusta ja viestintää kouluttautumismahdollisuuksista. Kertausharjoitukset nähtiin hyvänä kanavana toimia sekä oman sodanajan sijoituksen hyödyksi, että syventääkseen ammattitaitoaan omassa aselajissa. Erityisesti puolustusvoimien kertausharjoituksia toivottiin lisää. Niiden henkilöiden vastauksissa, jotka olivat osallistuneet vapaaehtoiseen maanpuolustukseen, nousi esiin samanhenkisten ihmisten ja me-hengen luoman yhteisöllisyyden merkitys.

Kyselylomakkeella keräämäni aineiston perusteella voidaan tehdä joitain johtopäätöksiä reserviläisnaisten osallistumisesta vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan. Vaikka valtaosa vastaajista olikin osallistunut toimintaan, aineistosta saatiin arvokasta tietoa erityisesti syistä, miksi toiminta ei ole kiinnostavaa tai miksi siihen ei ole osallis-

tuttu. Vaikka suomalaisten vapaa-aika onkin lisääntynyt viime aikoina, vapaa-ajasta käydään jatkuvasti kiihtyvää kamppailua eri vapaa-ajan toimintojen kanssa. Järjestötoiminta on pulassa, ellei se kykene osoittamaan mahdollisille jäsenille miksi toiminta on arvokasta ja miksi siihen tulisi panostaa arvokasta vapaa-aikaa.

Vapaaehtoinen maanpuolustus näyttäisi ontuvan erityisesti tiedottamisen suhteen. Järjestöt koetaan vanhojen miesten suljettuina kerhoina, joihin erityisesti nuorena naisena ei ole asiaa. Pahimmassa tapauksessa toiminnalle otolliset uudet jäsenet eivät edes tiedä, millaista toimintaa alueella olisi tarjolla, ja jos toiminnasta tiedetään, on epäselvyyttä siitä, kenelle toiminta on suunnattu. Aktiivista jäsenrekrytointia ja toiminnan tiedottamista ei tapahdu vaan tieto jää yksilön etsittäväksi. Myös Pitkäranta havaitsi samanlaisia ongelmia tutkiessaan Lions-klubin nuorten naisten odotuksia järjestötoiminnalta. Hänen haastattelemansa nuoret naiset eivät kokeneet tietävänsä toiminnasta tai yhdistyksestä tarpeeksi, jotta heitä kiinnostaisi liittyä toimintaan mukaan (Pitkäranta 2012, 79). Vastaavia ongelmia tiedottamisen suhteen on siis laajemmalla järjestyksellä, ei pelkästään vapaaehtoiseen maanpuolustukseen suuntautuneilla organisaatioilla.

Edellä mainituista ongelmista huolimatta reserviläisnaisten joukosta löytyy kiinnostusta toimintaa kohtaan sekä maanpuolustustahtoa, johon vapaaehtoinen maanpuolustus kiistatta nojaa. Laajentamalla toimintaa esimerkiksi lapsiperheiden tarpeita ajatellen, sekä erityisesti tuomalla reserviläisten tietoon osallistumismahdollisuuksien kirjjon paikallisella ja valtakunnallisella tasolla, vapaaehtoinen maanpuolustus saattaisi innostaa naisia osallistumaan toimintaan aktiivisemmin. Sosiaalisen median kuten Facebookin hyödyntäminen sekä järjestöjen ja toimijoiden kotisivujen päivittäminen ja aktivoiminen edesauttaisi osaltaan tiedon saamista nyky-yhteiskunnassa, jossa verkosta etsitään itseä kiinnostavaa toimintaa. Esimerkiksi Tuominen (2012, 67) huomauttaa yhdistystoimintaa käsittelevässä tutkielmassaan tiedottamisen olevan yksi yhteistoimin-

nan kehittämisen peruskivistä. Haasteena onkin se, että nyky-yhteiskunnassa tiedottamisen tulee olla monikanavaista.

Tutkimuksessani nousi esiin myös huomio siitä, että nuorten reserviläisten rekrytointi olisi syytä aloittaa jo asepalveluksen lopussa, jolloin vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminnot olisivat reserviin siirryttäessä jo tiedossa.

Myös jonkinlaista toiminnan imagon päivittämistä olisi syytä harkita erityisesti reserviläis- ja reserviupseerikerhojen toimesta. Mielikuvat vanhojen miesten kuppikunnista asettavat toiminnan kielteiseen valoon, ja kynnyks lähteä toimintaan mukaan kasvaa. Luomalla mielikuvia nuorekkaasta ja energisestä, avoimesta toiminnasta nuoret reserviläisnaiset voisi olla helpompi saada toimintaan mukaan. Kyselylomakkeen vastauksissakin mainittuja Vänrikki- ja Kessupäiviä ei ole syytä aliarvioida nuoren jäsenistön houkuttelemisen suhteen.

Tämä tutkimus tavoitti vain pienen osan alussa mainitusta kuuteentuhanteen reserviin koulutetusta naisesta. Jatkossa olisi kiinnostavaa pyrkiä selvittämään reserviläisnaisten osallisuutta vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminnoissa vieläkin kattavammin. Toiveita reserviläisnaisiin kohdistuvista jatkotutkimuksista esitettiin myös kyselylomakkeen avoimissa vastauksissa. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen aktiivisen jatkuvuuden kannalta jäsenistön kartoittamista ei kannata väheksyä, mikäli toimintaa halutaan kehittää ja tehostaa. Reserviläisnaiset ovat toki pieni osa suurta reserviä, mutta mahdollisuuksien mukaan heistä voidaan saada järjestöihin tehokas voimavara, samoin kuin maanpuolustukselle olennaiselle kokonaismaanpuolustukselle ja sodan ajan osaamiselle.

Lähteet

Aaltio, Iris 2008. Entrepreneurship in Organization – Gender and Social Capital. Teoksessa Iris Aaltio, Paula Kyrö & Elisabeth Sundin (toim.). Women Entrepreneurship and Social Capital. 23-38. Copenhagen Business School Press.

Bailes, Alyson J.K., Herolf, Gunilla & Bengt, Sundelius 2006. The Nordic Countries and the European Security and Defence Policy. Oxford University Press.

Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry 2002. Osallisuuden jäljillä. Teoksessa Pia Bäcklund, Jouni Häkli & Harry Schulman (toim.) 2002. Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. 7-17. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Eriksson, Päivi & Koistinen, Katri 2005. Monenlainen tapaustutkimus. Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisuja 4:2005. Savion Kirjapaino Oy, Kerava.

George, Alexander L. & Bennett, Andrew 2005. Case Studies and Theory Development in the Social Sciences. MIT Press, London.

Hanifi, Riitta 2011. Suomalaiset tekevät melko paljon vapaaehtoistyötä. Hyvinvointikatsaus 3/2011. Tilastokeskus. <http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2011/art_2011-09-26_002.html > Luettu 17.2.2014

Harjula, Päivi 1996. "Mä oon aina halunnu...": vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuvien naisten motiivit sekä ennakko-odotukset ja -tiedot. Helsingin yliopisto, Opettajankoulutuslaitoksen Pro gradu -tutkielma.

Hietala, Marjukka & Rajamäki, Raija 2007. Maija Maanpuolustaja –Vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen osallistuvien naisten profiili. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma.

Hyypä, Markku T. 2005. Me-hengen mahti. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.

Hyypä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.

Häyrynen, Heli 2009. Kouluttajan kintereillä. Tutkimusraportti Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koostumuksesta, heidän motiiveistaan kouluttajina sekä siitä, miten yhdistys voisi tukea heidän toimintaansa. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkaisuja.

Jallinoja Riitta 2009. Perhe-elämässä vapaa-aikana. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) 2009. Suomalainen vapaa-aika. 49-80. Hakapaino, Helsinki.

Kananen, Jorma 2008. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 89. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylä.

Kauppinen, Kaisa & Huida, Outi 1994. Naiset, rauhanturvaamistyö ja muutos. Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus, Tutkimusosasto. RT-Kirjapaino: Pieksämäki.

Koskiaho, Briitta 2002. Onko osallisuus vahvaa demokratiaa? Maankäyttö- ja rakennuslain soveltaminen. Teoksessa Pia Bäcklund, Jouni Häkli & Harry Schulman (toim.) 2002. Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. 36-57. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Koskiaho, Briitta 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki (toim.). Vapaaehtoistyö auttamisen ja oppimisena. 15-40. Vastapaino, Tampere.

Kultavirta, Jukka 2001. Merivoimien vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuneiden naisten ennako-odotukset sekä palveluksen merkitys uravalintaa edistävänä ja ohjaavana tekijänä. Maanpuolustuskorkeakoulu, Laivastolinjan opinnäytetyö. Helsinki.

Kurki, Leena 2001. Kasvaminen palvelutehtävään. Sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki (toim.). Vapaaehtoistyö auttamisen ja oppimisena. 67-92. Vastapaino, Tampere.

Laine, Markus, Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Markus Laine & Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.). Tapaustutkimuksen taito. 9-38. Gaudeamus, Helsinki.

Laitinen, Hanne 1998. Tapaustutkimuksen perusteet. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 55. Kuopion yliopiston paino, Kuopio.

Laki asevelvollisuudesta 28.12.2007/1438. Finlex –Valtion säädöstietopankki.
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438>> Luettu 5.3.2013

Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta 17.2.1995/194. Finlex -Valtion säädöstietopankki. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950194>> Luettu 5.3.2013

Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007. Finlex –Valtion säädöstietopankki. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070556>> Luettu 11.3.2013

Lankinen, Laura 2006. Elämyksiä ja armeijan korviketta. Kulttuurianalyttinen tutkimus naisten vapaaehtoisesta maanpuolustusharjoituksesta vuonna 2003. Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Kulttuurien tutkimuksen laitos.

Lepistö, Irene 1999. Naisena miesten maailmassa: Naiset asepalveluksessa. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

Maanpuolustusnaisten Liitto ry:n www-sivut 2013a. "Ideologia". <<http://www.maanpuolustusnaistenliitto.fi/index.php?id=2> > Luettu 7.3.2013

Maanpuolustusnaisten Liitto ry:n www-sivut 2013b. "Etusivu". <<http://www.maanpuolustusnaistenliitto.fi/index.php?id=1> > Luettu 7.3.2013

Maanpuolustuskoulutusyhdistys ry:n www-sivut 2013a. "Mikä on MPK?" <<http://mpk.fi/Default.aspx?tabid=353>> Luettu 11.3.2013

Maanpuolustuskoulutusyhdistys ry:n www-sivut 2013b. "Mikä on MPK? Historia". <<http://mpk.fi/Default.aspx?tabid=362>> Luettu 11.3.2013

Manninen, Tuula 2011. Sosiaalinen pääoma vapaaehtoisessa maanpuolustustoiminnassa. Pro gradu –tutkielma. Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta.

Melkas, Tuula 2009. Suomalaisen yksityiselämän sosiaalisuudesta. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) 2009. Suomalainen vapaa-aika. 21-48. Hakapaino, Helsinki.

MTS 2013. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta 2013. <http://www.defmin.fi/files/2650/Raportti_suomeksi_3.12.2013.pdf> Luettu 21.1.2014

MTS 2012. Maanpuolustustahto. <<http://www.findikaattori.fi/fi/77>> Luettu 11.3.2013

Myllyniemi, Sami (toim.) 2010. Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010. Opetus ja kulttuuriministeriö. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/nuorisobarometri2010.pdf>

Myyry, Liisa 2009. "Et kai se siitä tulee, et se pitää nähdä jotenkin se kohde puolustettava ja arvokkaana." Käsityksiä maanpuolustustahdosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Puolustusministeriö.

Märkjärvi, Leila 2012. Järjestöjohtamisen pyörteissä. Ankkuriksi perustehtävä, kommunikaatio ja yhteinen toimijuus. Management Institute of Finland.

Määttä, Jukka 1997. Kutsunnanalaiisten ja vapaaehtoisten naisten sotilaskoulutusta koskevat odotukset. Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus. Edita Oy: Helsinki.

Nivala, Elina 2010. Kansalaistoiminta ja hyvinvointi. Teoksessa Pauli Niemelä (toim.) 2010. Hyvinvointipolitiikka. s. 199-226. WSOY Pro, Helsinki.

Nurmela, Sakari 1998. Nuorten järjestökiinnittyneisyys. Nuorisoasiain neuvottelukunta, NUORAn julkaisuja, Nro 5. Helsinki: Nykypaino Oy.

Oikeusministeriö 2009. Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5. Helsinki: Edita Prima Oy.

<<http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/200905suomalaisetosallistujina.katsaussuomalaisenkansalaisvaikuttamistilaanjatutkimukseen/Files/OMJU.pdf>>

Oksanen, Karoliina & Petterson, Maria 2009. Nuoren Suomen arvot. City –lehti.

<<http://www.city.fi/ilmiot/nuoren+suomen+arvot/3009>> Luettu 22.1.2014

Paakkunainen, Kari (toim.) 2003. "Kyllä politiikalle, mutta..." Nuoret ja eduskuntavaalit 2003. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35, Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 27. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/vaalikirja2003.pdf>

Pirkan Viesti 1/2008. "Pirkanmaan maakuntakomppania auttoi Nokian vesikriisissä."

<<http://www.pirkanviesti.fi/sivut/artikkelit-2008>> Luettu 12.3.2013

Pitkäranta, Marju 2012. Nuorten naisten odotukset vapaaehtoistoiminnan tarjonnasta vs. paikallisten Lions klubien tarjonta. Miten saadaan kysyntä ja tarjonta kohtaamaan. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto, Johtamiskorkeakoulu.

Pouta, Petri 1999. Lotista toimintakykyisiksi sotilaisiksi. Opinnäyte. Maanpuolustuskorkeakoulu. Maasotalinja. Kasvatustiede.

Puolustusministeriö 2004. Puolustusministeriön selvitystyöryhmän raportti 2004. Helsinki.

<http://www.defmin.fi/files/322/2529_2003_Vapaaehtoinen_Maanpuolustus_1_.pdf>

Puolustusvoimien www-sivut 2014, ”Ennätysmäärä naisia haki asepalvelukseen.”

<http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi/!ut/p/c5/vZHNkqIwFIWfZV7AhH9YRhIglARIQGVdwagoi9tIy1P31b1cqpOd6zPHXPV_dcUICHjtVt11Sfu9OxOoAFKPTSIXXT86FksSCcQspmMDdmsWQnMpiDBVRL3t7PdNyPaTsmAxdFHNbZEGli8zYNojoPBU6pIBB-jskY4ewe4iiCV0vKnYQgfwxTjv48sopnNBc-96H04-sKCUjkkpIb2yqkHGeWyAzFzfSn-yw1fnz4yyAllqAwftuXAxmIF7bxnCW9j2XDN7Le2KH9zg6V17OmSS5cojDoznILUmJ72CJCo8ob_8Xhf7zLxFSdyLS9DBscSfS1Hfqq2NXdZPjbTeBEVy0d6iY0DUWxVE0D83o5WM6VDpiy275R11x8jeR67uQ9FiVuYibLWrx8ZO-PumWLRa9o_GO-QoOXr-p6e2AKchWPxtBht4IRwM4Bv-kN8Wb9Zdb3t0XNTn0T-WFd3KvKZ05yryTLmMalMQ1XtkBd3ocbl26zVdWarfkVOcyP7b2TiUsTFGWz07vM-TDLvhSnvt1wtr07IPJO3Rqcu9uZpN64-Edr9A0usYtO/dl3/d3/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?pcid=04c7d580432a2e59aa0aea796152065b> Luettu 21.3.2014.

Puolustusvoimien www-sivut 2013a, ”Päivärahat ja muut korvaukset.”

<http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi/!ut/p/c5/vZHJjuIwGISfhQcA21nscMziGGdxyEIIXBAadlkmahIxYsjx996gPI7XUnFr561iq_5OqwBZ8qt4_i_P-XlZr_QVkyIt3RpgmjMoBZIGsQh6iRLE9E3FDBmuQQWUXI33Dh_chKmHbCUvv_dJvfYtB37K5KM1B0Ed_t0JZlByKwVgmq4uDbnOU2iHVjWPOZWXY-Wv7j8YkrC0ciOaB6xuQBx5MibdEJoOvfYi-fCxTlwqmI-LY0FchjazVPVkrMk_wyH0Tky4c_nA7BBmzJ_zaCeGIB7uvcluaCsaUCkI9s4zULj8hSR2SR8VjqIHupI-6ljriX97ssB2yLt2rW5tUMziCBCpYImkOFEE1SVLAuNy2xbrylNH4qf5K37nIfzCKkvI68zVOPT71DRItB7tF49zVqjxIN-5n6xDrZ1dC9WPALWSfyszhdqY3x9DNY1oei9bP887NOoGnm0gQI-kPQ2oP0Gz2SOujZqG1iqH5GnXsvZTUQZjIKwRTv1ZPwTDtqJsdnBQ372beeYMTpXm>

f9_CKU5LvpJN1e5ynPLH_VkAsrtURNNWzodFiyL7pqE8mH3QfspY!/dl3/d3/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?pcid=d102260041840c0696b997321707eddc> Luettu 5.3.2013.

Puolustusvoimien www-sivut 2013b, "Kaikki tehtävät mahdollisia."

<http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi!/ut/p/c5/vZHLjptAEEW_xR9g09BAmyWPpmnebWmbC2xnAgTMBAYcvj6OZhEpUrwaUXd5VXVU9zIF81RfzvVbOdX3vvzBZEwhnpUgjQmGHiAeFAAN2JjXbZWICmROTAAb4c9T8GujarmGzRo9Y0-2xCRZHw8BFeHGbGzdpARfjyXISEbgaXpwqpewosakeYFkJzx0cd89bxR8a4c5jYQJW8ixHAdSzQYpsn1UJeO0D9tMXIbawS3iW-CoPaKQIUupwgSBLx5b4Xok8f_GdkwORMgf6m4UW-BqgjU52TXEJ8nom_MI3XLHFDlrAhC23HEjbsS9iwL2HDvuyvZZIMUVfdYbl0B3AACP Aih1gJ8AgdOV5gTk3-sLWRLhqOZICLx6paO7V9o2qO757kkHzKhHfDiC79WMej8lEMqOuuXImb5CrLBFbhzIv5ZbiN2jU61nKZg5XHD2vftqcLHZQq1dY9Ta9rCjFLB_TM5Kd56q3nD52hL_5-DIxbqcJihMkI5qDnp_WYISkuTJZo72w43buW63PdV-iswm-lpWfROnjVffnem63cIITO8ggHeX4-6xr37sYM3Tzg0Fizf3STd7vf7yvarw!!/dl3/d3/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?pcid=49d6b900417483739931fbd3a940458c> Luettu 5.3.2013.

Puolustusvoimien www-sivut 2013c, "Miten palvelukseen haetaan."

<http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi!/ut/p/c5/vZHLjqpAFEW_xQ9oq4oCCoZAIVDylofIxOCjFWh8K8LXX296cJObtKMOZw93zlkne4McvHQoHuWuuJXHQ_EFMpDLSz1MY5NhH5o-liAPUSxOHANxHYM5yKC4jKruXpu6n1Xw6UbwiDxn3bqUQY-w9sY6dGN7P6pvrpvI0KOsdVcpR1cVpZOQaTw8eEdl9LqV_6WZgqxYU4hU33Z1yH0HpsQJkGHC9z5E376Mmc08U0RmYIiQRzRR44RgM5Hf7vsz8u3DH0aDYAFy8i8NPwo5K7GJ4LqmWYggvgX03jPkgdkSQOyyHASacC-pAH7kgbsy_ld1hTk5aoZt-tmDMeQQFEWCFKhSIgiiBKYYV4unQ6-8pSx6wFJWVqu-oaVW67azaTaLsFz2iW8KUhbOnpq1en0TBKpd4HNTW4ZT3otujbGIZ5pAtvuW0jVT o_PUX1RIm3R9na4xi3N74X9QU9YfzobI710yTWJ1ctG_zQC-tCNtfK1FfipTzNI122yT2caccE8JwmvuynmDuo6ySqdUrfUpen-5DrcrukMxu95Zoc-BZx2YLTs3jxGZWn_2nrTYa_QEGazIK/dl3/d3/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?pcid=afbe17804174819e98cbfad3a940458c> Luettu 5.3.2013.

Puolustusvoimien www-sivut 2013d, "Reservin ylennykset."

<http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi!/ut/p/c5/vZHLcqpAEIafxQfQ6WG4yBKZEcZwB0HZWIagAUW8RXSePjmVxalKVvyl6F7-1f1VfT_K0dce1rdqu75W7WG9RwuUq6tJmCYWIz5YPlGAhziRp46JuQcoQwuQV3H90HKxE1ENDymmMfao27mUdbFwSSlifqljkrCLcOFDXGkoPGjvuNBxOg2ZQcduIeaDr1_>

5P5olqWN7Blj3X9wJcN-BVHMCbFrwPAf8nauEvTDPkrEVmDLwmM71ZK4Ra64-
vfcj7TuHX8YAtES59t-GHwcUuGvwqar7FuiAkj-
08Zwl9cjCPbJIf6ygx76CHvtyenRI_9bhDOXVazPqimYEI0Udy5qkKBKRMVY1GWV10d
7phXeU0eikxRSPQ3EEYztzT9l1u6xsszyR9VoJltWkKclZ3dwmFIai2Brs7GSqby6JEsby7L
6cOuyjNMq3bZe2753ZOLu8Wm0y12y6-
Xihnevm-
sE8zsnDcMBV6V8vvnVXG1iHnbdnu8v2QT3HNmt3tWKz2wzebvMrnhx3BAHI225To2
Ny-
OLLLF4seWxmDwCdWMRHk!/dl3/d3/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?pcid=c8a59600406f77
a0b979ff66f99672d5> Luettu 13.2.2014

Puolustusvoimien www-sivut 2013e, "Kertausharjoitukset".

<http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi/!ut/p/c5/vZHLjptAEEW_hQ-wu5unWbbN-9GAwYDZWOAwBGyDJzA08PWZaBaRIsWrEVXLq6ojnQsy8LltPtZVPtRdm99BCjLxsg_iSfc5D-oeJ0AzQBGvOQdkEggSkEL-Ejhz01xuy7GBFJGmnFzFpa6i0nBR5zDKHPeGSBS5nAs_lkEJFgK7CV11FGuBikm_N7ie-fyV_aHprLgzLIhkz3b30PQcGEuOjw46fj1D9JWLnGqrROeR7h94albKSY5OEqefxJf33lH6yuF_BkNwBpn014YX-go0XWxqrEx0KEMQfaON1yx2RRZakcWtx_JX7MtfS9nRYfk9zq0QFYXjy29PrZwK4g7XmIFgeV4hESJB0lzhpPSm1TBh0tQIWodlBtqWji0gmEwz_ntV223ebFruy7tLeRZAje-RZtsSQdMSZ7z3DBXc4TJNekrwzuqKXa1D7qoG1yxYV2MF1SRdKf5msxO8_v0fo9__NRcKrMK9qelqrPIpo1Or91S8KqiBcPpebdKioq3MB5bXnK6MbE3sRAwDCBG9yjB8zE-1aOxpP9siRnmN4Tu1Ws!/dl3/d3/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?pcid=e3748600406d24c6b5eef766f99672d5> Luettu 13.2.2014

Pääkkönen, Hannu & Hanifi, Riitta 2012. Suomalaisten vapaa-aika lisääntyy ja päivärytmit myöhentyvät. Ajankäytön muutokset 2000-luvulla. Hyvinvointikatsaus 3/2012. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-09-24_003.html> Luettu 2.4.2014

Reserviläisliitto ry:n www-sivut 2013. "Liitto". <<http://reservilaisliitto.fi/liitto>> Luettu 11.3.2013

Ryynänen, Erkkä, Lunabba, Johan, Oja, Laura & Raivio, Tuomas 2011. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen vaikuttavuusarviointi. Loppuraportti. Gia Consulting Oy. <http://www.defmin.fi/files/2050/Vapaaeht_mp_loppuraportti.pdf>

Sassi, Sinikka 2002. Kulttuurinen identiteetti ja osallisuus. Teoksessa Pia Bäcklund, Jouni Häkli & Harry Schulman (toim.) 2002. Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. 58-74. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Sinkko, Risto 2005. Vapaaehtoinen maanpuolustus – Arvoasetelma, kysyntä ja tarjonta. Teoksessa Risto Sinkko (toim.) 2005. Arvot ja velvollisuudet isänmaan puolustuksessa. 113-138. Julkaisusarja 2, Artikkelikokoelmat n:o 14.

Sinkko, Risto 2009. Katsaus suomalaisten maanpuolustustahtoon ja sen tilaan 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä –empiirisiä tutkimustuloksia. Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 3: Työpapereita No 2. Helsinki: Edita Prima Oy. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/74171/sinkko-katsaus_maanpuolustustahtoon.pdf?sequence=1>

Sotilaskotiliitto ry:n www-sivut 2013a. "Etusivu". <<http://sotilaskotiliitto.fi/>> Luettu 11.3.2013

Sotilaskotiliitto ry:n www-sivut 2013b. "Muutakin kuin munkkeja". <<http://www.sotilaskotiliitto.fi/component/content/article/78-munkkeja>> Luettu 11.3.2013

Sotilaskotiliitto ry:n www-sivut 2013c. "Sotilaskotiliitto". <<http://sotilaskotiliitto.fi/sotilaskotiliitto>> Luettu 11.3.2013

Suomen Reserviupseeriliitto ry:n www-sivut 2013a. "Reserviupseeriliitto". <<http://www.rul.fi/reserviupseeriliitto/>> Luettu 11.3.2013

Suomen Reserviupseeriliitto ry:n www-sivut 2013b. "Liiton esittely 2013". <<http://www.rul.fi/tiedostopankki/#!/container/113>> Luettu 11.3.2013

Suomen Reserviupseeriliitto ry:n www-sivut 2013c. "Jäsenyys". <<http://www.rul.fi/reserviupseeriliitto/jasenyys/>> Luettu 11.3.2013

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012. Valtioneuvoston selonteko. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2012. <<http://vnk.fi/julkaisukansio/2012/j05-suomen-turvallisuus-j06-finlands-sakerhet/PDF/fi.pdf>>

Taskutietoa sotilaskotityöstä 2013. <http://www.sotilaskotiliitto.fi/images/stories/Taskutietoa_2013_10.5.2013.pdf>

Terho, Sampo 2010. Yhteenveto –Näkökulma maanpuolustustahtoon. Teoksessa Sampo Terho (toim.) Näkökulmia maanpuolustustahtoon. Helsinki: Edita Prima Oy, 110-112.

Tuominen, Isa-Tuuli 2012. Yhdistystoiminta paikallisyhteisöissä. Aluetieteen Pro gardu –tutkielma. Vaasan yliopisto, Filosofian tiedekunta.

Viljanen, Jussi 2005. Suomen ja kansalaisten turvallisuudeksi. Maanpuolustuskoulutus ry:n ensimmäinen vuosikymmen 1993-2004. Kuopio: Suomen Graafiset Palvelut Oy.

Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.

Woodside, Arch G. 2010. Case Study Research: Theory, Methods, Practice. Emerald Group Publishing Lmted, Washington.

Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – Ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Hakapaino Oy, Helsinki.

Yle uutiset www-sivut 2013. ”Maakuntajoukkojen rooli virka-aputehtävissä kasvaa.” <http://yle.fi/uutiset/maakuntajoukkojen_rooli_virka-aputehtavissa_kasvaa/6465933> Luettu 12.3.2013.

Zacheus, Tuomas 2008. Suomalaiset ja vapaa-aika. Raportti ISPP 2007 Suomen aineistosta. Yhteiskuntatieteellisen tietokirjaston julkaisuja 8/2008. Tampereen yliopistopaino, Tampere.

Liitteet

LIITE 1

Hyvä vastaanottaja,

Reserviläisliitto ja Suomen Reserviupseeriliitto pyytävät naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneita naisjäseniään osallistumaan maisteriopiskelija Sanna Hakamaan Pro gradu – tutkimukseen reserviläisnaisten osallistumisesta vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Tutkimukseen tulee vastata viimeistään torstaina 19.12.2013. Sähköinen kyselytutkimus löytyy osoitteesta:

<https://elomake3.uta.fi/lomakkeet/11232/lomake.html>

Tavoitteena on selvittää kuinka aktiivisesti asepalveluksen suorittaneet naiset osallistuvat maanpuolustusharrastuksiin aina järjestötoiminnasta vapaaehtoiisiin kertausharjoituksiin. Tulosten perusteella Hakamaa toivoo voivansa tarjota maanpuolustusjärjestöille ja -organisaatioille tietoa muun muassa siitä, millainen toiminta naisia kiinnostaa ja miten kiinnostusta voisi mahdollisesti lisätä. Puolustusvoimien sodan ajan joukkojen määrää tullaan vuonna 2015 pienentämään nykyisestä 350 000 sotilaasta 230 000 sotilaaseen. Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjauksen mukaan reservin merkitys sodan ajan joukoissa tulee olemaan ratkaiseva. Tämän vuoksi on tärkeää selvittää kuinka aktiivisesti noin 6000 asepalveluksen suorittanutta naista toimii reservissä, ja miten tämä reservin voimavara saataisiin aktiivisemmin mukaan vapaaehtoisen maanpuolustuksen ja -koulutuksen pariin.

Tutkimus tehdään sähköisen kyselylomakkeen avulla. Sinut on poimittu vastaajaksi Suomen Reserviupseeriliitto ry:n (RUL) ja Suomen Reserviläisliitto ry:n (RES) yhteisestä jäsenrekisteristä. Kyselyyn vastaaminen edellyttää, että on sukupuoleltaan nainen ja on suorittanut naisten vapaaehtoisen asepalveluksen. Vastaajakunnaksi on rajattu liittojen jäsenrekisteristä ne, jotka täyttävät nämä kriteerit. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia. Kaikki vastaukset tullaan käsittelemään anonyymisti, joten tarkempia henkilötietoja kyselyssä ei tulla keräämään. Tuloksia esittellään mm. Maanpuolustusnaisten liitto ry:n kokouksessa maalikuussa 2014. Jokainen vastaus on tärkeä!

Viimeinen vastauspäivä kyselylle on torstaina 19.12.2013 ja lisätietoja siitä antaa Tampereen Yliopiston Yhteiskuntatieteiden laitoksen maisteriopiskelija Sanna Takamaa, susanna.takamaa@uta.fi. Linkki lomakkeeseen löytyy osoitteesta <https://elomake3.uta.fi/lomakkeet/11232/lomake.html>.

Muistathan vastata ajoissa

Olli Nyberg
toiminnanjohtaja

Tämän postin osoitelähde on Reserviläisliiton ja Suomen Reserviupseeriliiton yhteinen jäsenrekisteri.

LIITE 2

Reserviläisnaisten osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen

Hyvä vastaanottaja,

Tällä kyselylomakkeella selvitetään asepalveluksen suorittaneiden naisten osallistumista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Vastaajat on poimittu Suomen Reserviupseeriliitto ry:n (RUL) ja Suomen Reserviläisliitto ry:n (RES) jäsenrekisteristä. Kyselyyn vastaaminen edellyttää, että on sukupuoleltaan nainen ja on suorittanut naisten vapaaehtoisen asepalveluksen.

Kysely on osa Pro gradu tutkielmaa, jossa pyritään selvittämään reserviläisnaisten osallistumista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Aikaisempaa vastaavaa tutkimusta ei ole tehty. Tutkimuksen avulla on tarkoitus pyrkiä tarjoamaan maanpuolustusorganisaatioille työkaluja innostaa naisia aktiiviseen toimintaan. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymeina, eikä kyselyn tulosten käsitelijä tiedä vastaajien yhteystietoja, joiden kautta kyselylomake on lähetetty. Lomakkeeseen vastaamiseen kestää noin 10 minuuttia.

Ystävällisin terveisin,

Susanna Takamaa

Yhteiskuntatieteiden maisteriopiskelija
Tampereen yliopisto
susanna.takamaa@uta.fi

I Vapaaehtoinen maanpuolustus

Seuraavissa kysymyksissä selvitetään osallistumista vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Vapaaehtoisella maanpuolustuksella tarkoitetaan tässä kyselyssä osallistumista virka-aputehtäviin, järjestötoimintaan, varautumistoimintaan tai valmiustehtäviin, reserviupseeri- ja reserviläistoimintaan, naisjärjestöjen toimintaan, maanpuolustuskiltojen toimintaan tai perinneyhdistysten toimintaan. Lyhenteellä MPK viitataan Maanpuolustuskoulutusyhdistykseen.

1. Mihin seuraavista jäsenjärjestöistä kuulut? Jos kuulut useampaan, merkitse kaikki.

- Kadettikunta ry
- Maanpuolustusnaisten liitto ry
- Reserviläisliitto ry (RES)
- Sininen reservi ry
- Sotilaskotiliitto ry
- Suomen Rauhanturvaajaliitto ry
- Suomen Reserviupseeriliitto ry (RUL)

En kuulu mihinkään jäsenjärjestöön

Joku muu,
mikä?

2. Kuulutko johonkin paikallistason järjestöön (esim. paikallinen reserviupseerikerho)?

Kyllä

En

3. Oletko osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen?

Kyllä En

Ei ole osallistunut

4. Miksi et ole osallistunut vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan? Valitse yksi tärkein syy.

Minulla ei ole aikaa

Toiminta ei ole kiinnostavaa

En näe mitään hyötyä toiminnasta minulle on

Minulla ei ole tuttuja, jotka osallistuisivat vapaaehtoiseen maanpuolustukseen

Muu,

mikä?

5. Oletko osallistunut kertausharjoituksiin? (Puolustusvoimien kutsuma harjoitus, pakollinen.)

Kyllä

En

6. Oletko osallistunut vapaaehtoiseen kertausharjoitukseen? (Puolustusvoimien kutsuma harjoitus, ei pakollinen.)

Kyllä

En

7. Oletko osallistunut MPK:n järjestämille kursseille?

- Kyllä
- En

8. Koetko asepalveluksesta olleen sinulle hyötyä palveluksen jälkeen?

- Kyllä
- En

Jos vastasit "kyllä", kerro tähän halutessasi miten:

9. Koetko asepalveluksesta olleen sinulle haittaa palveluksen jälkeen?

- Kyllä
- En

Jos vastasit "kyllä", kerro tähän halutessasi miten:

10. Onko mikään vapaaehtoinen maanpuolustusorganisaatio lähestynyt sinua tai tarjonnut mahdollisuutta osallistua toimintaan?

- Kyllä
- Ei

11. Mikäli jokin organisaatio lähestyisi sinua, olisit kiinnostunut lähtemään mukaan seuraavalaaiseen toimintaan (valitse enintään 3):

- Asekoulutus ja ammunta
- Sotilaalliset taidot ja valmiudet
- Maastoharjoitukset
- Ensiapukoulutus
- Valmius- ja kriisikoulutus
- Järjestö-/perinnetoiminta
- Liikuntatoiminta
- En ole kiinnostunut mistään toiminnasta

- Jokin muu,
mikä?

12. Olisit valmis/halukas osallistumaan mieluiten

- Korkeintaan vuorokauden kestävään toimintaan/harjoitukseen
- 2-3 vuorokautta kestävään toimintaan/harjoitukseen
- 4-6 vuorokautta kestävään toimintaan/harjoitukseen
- Viikon tai pidempään kestävään toimintaan/harjoitukseen
- Minkä pituiseen toimintaan/harjoitukseen tahansa
- En olisi valmis/halukas osallistumaan lainkaan

13. Suurin syy sille, ettet ole hakeutunut vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan on se, että

- Toiminta ei kiinnosta minua
- Lapset/koti vie liikaa aikaani
- Työ/opiskelu vie liikaa aikaani
- Liikuntaharrastukseni vie liikaa aikaani
- Muu järjestötoiminta tai harrastustoiminta vie liikaa aikaani
- Jokin muu syy,

mikä?

14. Mikä sinun mielestäsi olisi paras kanava lähestyä asepalveluksen suorittaneita naisia, jotta nämä lähtisivät toimintaan mukaan?

- Järjestämällä palveluksen suorittaneille naisille suunnattuja tiedotustilaisuuksia paikallisella tasolla
- Kutsumalla omaan aselajiin soveltuviin kertausharjoituksiin ja koulutuksiin kirjeitse
- Mainostamalla koulutuksia ja tapahtumia paikallisessa mediassa
- Infopisteet messuilla ja yleisötapahtumissa
- Jokin muu,

mikä?

15. Oletko halukas saamaan reservin ylennyksiä?

- Kyllä
- En

On osallistunut

16. Mikä sai sinut kiinnostumaan vapaaehtoisesta maanpuolustustoiminnasta? Valitse 3 tärkeintä syytä.

- Maanpuolustustahto
- Halu kehittää omia sotilaallisia valmiuksia
- Korvaavat kertausharjoituspäivät
- Mielekäs tekeminen
- Sosiaaliset kontaktit
- Auttamishalu
- Toiminnan arvomaailma
- Vapaaehtoistyön merkitys
- Kokeilunhalu
- Toiminnan käytännölläheisyys
- Jokin muu,

mikä?

17. Millä tasolla toimit aktiivisimmin?

- Paikallistasolla (esim. oma reserviläiskerho)
- Piiritasolla (esim. piirin tai MPK:n toiminta omalla alueella)
- Kansallisella tasolla (esim. liiton tai MPK:n valtakunnallinen toiminta)
- Kansainvälisellä tasolla (esim. ulkomailla tapahtuvat sotilasottelut)

En toimi aktiivisesti millään tasolla

Muu,

mikä?

18. Minkälaiseen toimintaan osallistut eniten?

Puolustusvoimien harjoitukset (esim. kertausharjoitus tai vapaaehtoinen harjoitus)

Sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus (esim. aselajikoulutukset)

VARTU eli varautumis- ja turvallisuuskoulutus

Järjestötoiminta

Reserviläisurheilutapahtumat

En toimi aktiivisesti

Muu,

mikä?

19. Kuinka monta kertaa osallistut keskimäärin vuosittain vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan? (Yksi tapahtuma/kurssi/harjoitus = yksi kerta)

1-2 kertaa vuodessa

3-5 kertaa vuodessa

6-10 kertaa vuodessa

Yli 10 kertaa vuodessa

En kertaakaan

20. Oletko halukas saamaan reservin ylennyksiä?

Kyllä

En

II Armeijatausta

Seuraaviin kysymyksiin vastatessasi ilmoita se vaihtoehto, joka piti paikkansa **kotiutuessasi**. Esimerkiksi jos olit käynyt erityismiehistön koulutuksen mutta suorittanut myös jälkialiupseerikurssin, merkitse palvelukseksi Aliupseeri.

21. Aselajisi palveluksessa?

- Maavoimat
- Merivoimat
- Ilmavoimat

22. Millaisen palveluksen suoritit?

- Normaali miehistö
- Erikoiskoulutettu miehistö
- Aliupseeri
- Reserviupseeri

23. Oletko saanut reservissä ylennyksiä?

- Kyllä
- En

24. Oletko sotilasammattihenkilö?

- Kyllä
- En

III Taustatiedot

25. Syntymävuosi (esim. 1977)

26. Siviilisäätö/perhesuhteet

- Naimaton/Yksin asuva
- Parisuhteessa (avo-/avioliitto, rekisteröity parisuhde)

27. Onko taloudessasi alle 18-vuotiaita lapsia?

- Ei
- On,

lukumäärä

28. Peruskoulutus

- Keskkoulu tai peruskoulu
- Lukion päättötodistus
- Ylioppilas

29. Ammattikoulutus (viimeisin jonka suorittanut)

- Ei ammattikoulutusta
- Ammattikurssi tai muu alle 2 vuotta kestänyt ammattikoulutus
- Ammattikoulu
- Opistotasoinen tutkinto
- Ammattikorkeakoulu
- Korkeakoulu- tai yliopistotutkinto
- Muu koulutus

mikä?

30. Päätoimi tällä hetkellä?

- Työssä
- Työtön
- Opiskelija
- Kotiäiti
- Eläkkeellä
- Yrittäjä
- Pidemmällä lomalla/vapaalla

IV Väittämät

Valitse alla olevista väittämistä itsellesi parhaiten sopiva vastausvaihtoehto.

1 = Täysin eri mieltä, 2 = Jokseenkin eri mieltä, 3 = Ei samaa eikä eri mieltä, 4 = Jokseenkin samaa mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5
31. Jokainen voi turvata Suomen tulevaisuutta osallistumalla yhteiskunnan toimintaan kykijensä mukaan.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Yksilön tulee toimia yhteisönsä hyväksi etenkin kriisitilanteissa.	☐	☐	☐	☐	☐

33. Aseellinen maanpuolustus on voimavarojen tuhlaamista.
34. Suomalainen yhteiskuntajärjestelmä on puolustamisen arvoinen.
35. Asepalvelukseen tulee valikoida kaikkein motivoituneimmat henkilöt.
36. Maanpuolustuskoulutuksen pitäisi tähdätä muiden reservien kuin asevelvollisuusreservin muodostamiseen (esim. ympäristönsuojelu, terveydenhuolto).
37. Suomen armeijan varustetaso on riittävä kriisitilanteissa.
38. Suomen sisäistä turvallisuutta ei uhkaa mikään seuraavan 10 vuoden aikana.
39. Velvollisuuteni on puolustaa maatani, jos sitä uhataan.
40. Asepalveluksen suorittaminen on kunnia-asia.
41. Ihmishenki on liian arvokas uhrattavaksi minkään asian puolesta.
42. Yksilöllä ei ole velvollisuutta toimia kaikkien yhteisen hyväksi.
43. Suomen armeija pystyy tarvittaessa puolustamaan maata tehokkaasti.
44. Jos Suomeen hyökätään, niin suomalaisten on puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta.

V Vapaa sana

Lopuksi sinulla on vielä mahdollisuus kirjoittaa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta vapaasti. Millaista toimintaa toivoisit? Mitä hyötyä toiminnasta sinulle tai yhteiskunnalle on? Mitä toimintaa mielestäsi sisältää, millaisia arvoja pitää sisällään?

LIITE 3

Hei!

Olet saanut viime viikolla Reserviläisliitosta kyselyn, joka on suunnattu naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneille naisille. Osallistujat on poimittu Reserviläisliiton ja Suomen Reserviupseeriliiton yhteisestä jäsenrekisteristä. Mikäli et ole vielä vastannut kyselyyn, pyydän sinua tekemään sen viimeistään sunnuntaina 22.12.2013. Kyselyn löydät seuraavasta osoitteesta:

<https://elomake3.uta.fi/lomakkeet/11232/lomake.html>

Reserviläisliiton puolesta toivotan Sinulle hyvää joulua ja onnellista uutta vuotta!

Olli Nyberg

Toiminnanjohtaja Olli Nyberg
Reserviläisliitto ry
Tel + 358 9 4056 2041
Mob + 358 400 640 755
Fax + 358 9 4056 2044
Email olli.nyberg@reservilaisliitto.fi